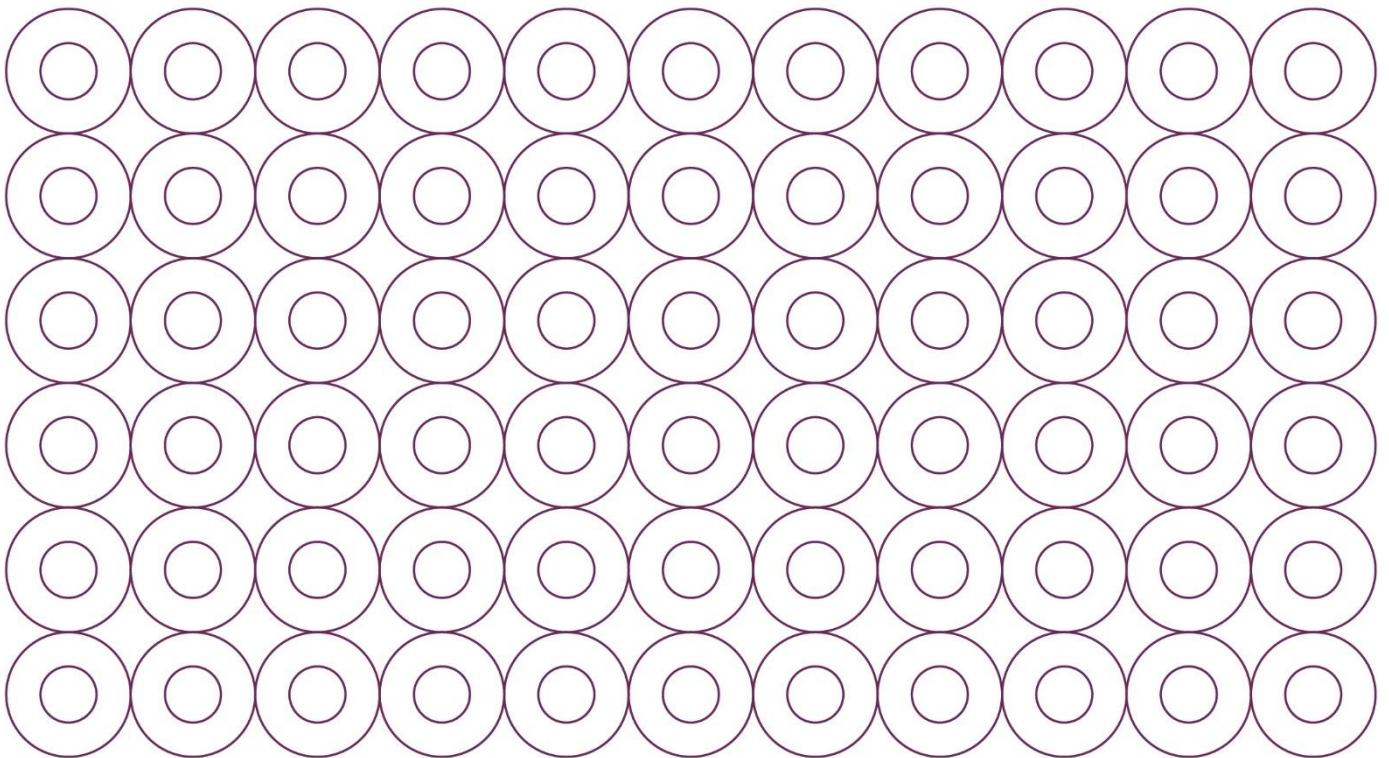

Kunskapstapp och betyg i gymnasieskolan under covid-19-pandemin

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2022:10-SE

Skolverket, Stockholm 2022

Förord

I denna rapport presenteras resultat från en enkätstudie riktad till rektorer och lärare i gymnasieskolan. Rapporten är en delredovisning inom ramen för ett regeringsuppdrag till Skolverket att utreda konsekvenserna av covid-19-pandemin för skolväsendet. Delredovisningen omfattar påverkan av pandemin för bedömning, betygssättning och gymnasieelevernas måluppfyllelse.

Enkätstudien som presenteras i rapporten har genomförts av Thomas Furusten (uppdragsansvarig), Linnea Hamrefors och Per-Erik Jalava vid Skolverkets analysavdelning. Vi vill tacka alla rektorer och lärare som har deltagit i studien.

I rapporten redovisas även fördjupade analyser av betygsutvecklingen i gymnasieskolan. En analys av betygen på kursnivå har genomförts av Per Alvant och Anders Lindberg. En analys av den generella betygsutvecklingen har gjorts av Jonas Sandqvist och Anders Auer, samtliga vid Skolverkets analysavdelning.

Solna, 2 juni 2022

Eva Durhán
Avdelningschef

Thomas Furusten
Utredare

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning	8
Tidigare uppföljning utgör utgångspunkten.....	8
Studiens genomförande.....	8
Perioder av undervisning på distans med anledning av pandemin	9
Rapportens upplägg.....	10
2. Konsekvenser av pandemin fram till och med vårterminen 2021 .	12
Verksamhetens genomförande och hur väl den har fungerat.....	12
Bedömning och betygssättning.....	19
Kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021.....	27
Fördjupad analys av kursbetyg.....	33
Analys av den generella betygsutvecklingen.....	48
3. Konsekvenser av pandemin för eleverna i gymnasieskolan höstterminen 2021	50
Undervisningsformerna under höstterminen 2021.....	50
Kunskapstapp för elever i år 1, 2 och 3	51
Stödande insatser för att motverka ett kunskapstapp.....	60
4. Sammanfattande slutsatser	70
Undervisningen på distans har lett till ett kunskapstapp inom vissa ämnen och elevgrupper.....	70
Begränsningar för kompenserande insatser riskerar att påverka de sårbara eleverna mest	71
Pandemin har försvårat arbetet med bedömning och betygssättning.....	72
Stabila betyg utesluter inte att kunskaperna har påverkats	72
Det finns fortsatt behov av stöd för att hantera pandemins konsekvenser inom gymnasieskolan	73
Bilaga 1. Betygsutvecklingen under pandemin	75
Genomströmningen under pandemin	75
Betygsutvecklingen under pandemin.....	76
Regressionsanalyser utifrån årskurs 9-betyg och bakgrundsvariabler	89
Bilaga 2. Metod	92
Enkätstudien	92
Betygsanalys på kursnivå – genomförande och metod	97
Dataunderlag och beskrivning av analyserna av betygsutvecklingen under pandemin	99

Sammanfattning

Den här rapporten ingår i Skolverkets uppdrag att följa upp konsekvenserna av covid-19-pandemin för skolväsendet. Rapporten fokuserar på konsekvenser av pandemin för bedömning, betygssättning och kunskapstapp för gymnasieelever. Med kunskapstapp avses att eleverna inte uppnått samma kunskaper och färdigheter i sin utbildning som de normalt skulle ha gjort. Pandemins konsekvenser för elevernas mående, elevhälsoarbetet och personalens arbetsmiljö presenteras i en separat rapport. Nedan sammanfattas resultaten från en enkätundersökning riktad till rektorer och lärare i gymnasieskolan samt resultat från statistiska analyser av betygsutvecklingen under pandemin.

- Enligt lärarna har genomförandet av undervisningen varit utmanande under perioderna då den bedrevs på distans, och omkring hälften av lärarna beskriver att undervisningen på distans fungerade ganska dåligt för eleverna.
- Majoriteten av de rektorer och lärare som besvarat enkäten beskriver ett kunskapstapp för avgångseleverna våren 2021. Majoriteten av rektorer och lärare beskriver också ett kunskapstapp för eleverna som höstterminen 2021 gick i gymnasieskolans år 2 och år 3.
- De ämnen där kunskapstapp anges i högst utsträckning är matematik och moderna språk, samt yrkesämnena och ämnen med andra praktiska och/eller laborativa inslag. För samtliga ämnen anges dock att det i viss utsträckning har uppstått ett kunskapstapp. Ett skäl är att undervisningen till stora delar bedrivits på distans med de begränsningar som undervisningsformerna inneburit. Ett annat skäl är att undervisningen inte fullt ut har kunnat bedrivas, vilket gällt i många av de ämnen som har praktiska inslag.
- De elevgrupper som är mest påverkade av kunskapstappet är samma elever som också under normala omständigheter har svårt att tillägna sig tillräckliga kunskaper. Kunskapstappet kan dock utifrån respondenternas svar beskrivas vara generellt förekommande hos de flesta elever, även om tappet och konsekvenserna är olika för olika elever.
- Merparten av skolorna har bedrivit särskilda insatser och åtgärder för att motverka eller komma i kapp med kunskapstappet för eleverna. Samtidigt uppger många rektorer och lärare att de insatser som bedrivits under läsåret 2021/22 inte kommer att vara tillräckliga för att fullt ut motverka det kunskapstapp som har uppstått. Många ser begränsade möjligheter som framför allt beror på begränsade resurser samt tid och ork för såväl elever som lärare. Detta riskerar att särskilt drabba de årskullar som har fått en stor del av sin gymnasieutbildning på distans, och elever som riskerar att inte nå målen.
- Nära hälften av rektorerna i den här undersökningen uttrycker att det finns behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån för att motverka kunskapstappet för elever i gymnasieskolan.

- Enligt majoriteten av lärarna som har besvarat enkäten har det varit svårare att bedöma elevernas kunskapsnivåer under perioderna för undervisning på distans. Detta har inneburit att betygssättningen behövt göras utifrån ett mer begränsat underlag än normalt.
- Skolverkets analyser av avgångsbetygen inom gymnasieskolan visar att betygen har fortsatt att öka under pandemin för både elever på högskoleförberedande program och yrkesprogram, även om den för elever på yrkesprogram planat ut något under 2021. I vissa kurser kan vi se en tydlig ökning i betygspoängen under pandemin. Det gäller särskilt kurserna matematik 2b och 3b men även i svenska 3. I dessa kurser var vårens nationella prov inställda. Även genomströmningen i gymnasieskolan, det vill säga andelen elever som tar examen, har ökat under pandemin.
- Analyser som Skolverket gjorde före pandemin visar att sambandet mellan betygsutvecklingen på nationell nivå och elevernas kunskaper är komplext, även i vanliga fall, vilket gör det svårt att mäta ett eventuellt kunskapsstapp med betygen. Pandemin har därtill haft påverkan på lärarnas underlag och förutsättningar vid betygssättning. Att betygen varit stabila under pandemin kan därför inte tas till intäkt för att gymnasieskolans avgångselever vårterminen 2021 har fått de kunskaper och färdigheter de normalt skulle ha fått.
- Gymnasieskolan har klarat en historiskt utmanande situation väl, men det är sammantaget Skolverkets bedömning att det finns behov av ett fortsatt stöd till gymnasieskolan för att hantera de kvarvarande konsekvenserna av pandemin. Det är också viktigt att betona att svensk skola inte var utan utmaningar innan pandemin och att det även finns stora skillnader, mellan huvudmän och mellan skolor, i hur omfattande påverkan av covid-19-pandemin har varit.

1. Inledning

På uppdrag av regeringen har Skolverket sedan våren 2020 följt upp konsekvenser av covid-19-pandemin för skolväsendet. Uppdraget har delredovisats halvårsvis och denna rapport utgör en del av den femte delredovisningen av uppdraget. Rapporten gäller den del av uppdraget som berör gymnasieskolan. I rapporten presenteras resultaten från en enkätstudie riktad till rektorer och lärare i frågor om pandemins konsekvenser när det gäller undervisningens genomförande, bedömning och betygsättning, elevernas eventuella kunskapstapp¹, samt stödjande insatser för eleverna med anledning av pandemin. Övriga konsekvenser i gymnasieskolan för elevernas mående och för personalens arbetsmiljö presenteras i en annan rapport inom ramen för samma undersökning. I rapporten presenteras även en analys av betygsutvecklingen under pandemin.

Det är gymnasieskolans nationella program som är i fokus i rapporten. Introduktionsprogrammen har enligt tidigare faktainsamlingar inte påverkats av pandemin i samma utsträckning som de högskoleförberedande programmen och yrkesprogrammen.

Tidigare uppföljning utgör utgångspunkten

De enkätfrågor som ställs till rektorer och lärare i den här studien utgår ifrån den kunskap som Skolverket hittills sammanställt om konsekvenser för gymnasieskolan av covid-19-pandemin. Resultaten från våra tidigare rapporter har pekat på att den fjärr- och distansundervisning som under perioder omfattat den stora majoriteten av gymnasieelevernas undervisning har fått konsekvenser både vad gäller undervisningens kvalitet och lärarnas arbete med bedömning och betygssättning. En del av undervisningen under pandemin har varit svår att genomföra, i synnerhet de praktiska momenten. Den genomförda undervisningen har passat vissa elever sämre, de som av olika anledningar har haft svårt att tillgodogöra sig undervisning på distans. Men eftersom undervisning på distans innebär ett mer begränsat alternativ till ordinarie undervisning i skolan är konsekvenserna giltiga för alla elever, om än i olika grad.²

I den här studien är avsikten att komma längre med förklaringar och beskrivningar av hur konsekvenserna är fördelade över olika utbildningar och skolor.

Studiens genomförande

Datainsamlingen för enkätstudien har skett genom dels en rektorsenkät, dels en lärarenkät. Enkäterna omfattar frågor med fasta svarsalternativ, men också öppna

---

¹ Med kunskapstapp avses att eleverna på grund av Covid-19-pandemin inte uppnått samma kunskaper i sina utbildningar som de normalt skulle ha gjort.

² Skolverket 2021: *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3* (Tema gymnasieskolan och gymnasiesärskolan). Redovisning av regeringsuppdrag. Skolverket 2021: *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4* (Gymnasieskolan). Redovisning av regeringsuppdrag.

frågor där respondenterna kunnat skriva fritextsvar. Enkäterna besvarades under senhösten 2021. Populationen för rektorsenkäten var 493 och enkäten besvarades av 247 rektorer, vilket ger en svarsfrekvens om 50 procent. Populationen för lärarenkäten var 13 486 och enkäten besvarades av 4 978 lärare, en svarsfrekvens om 37 procent.

Vi har undersökt skillnader i enkätsvaren mellan olika typer av skolenheter: huvudmannatyp, antal elever, kommuntyp, programsammansättning (andel elever på yrkesprogram, högskoleförberedande program respektive introduktionsprogram), elevsammansättning utifrån föräldrars utbildningsnivå samt lärartäthet (antal elever per lärare). I de fall vi nämner och beskriver skillnader mellan skolor gäller det i samtliga fall skillnader som dels är signifikanta, dels tillräckligt stora för att vara av betydelse att uppmärksamma.³

För att kompensera för skevheter i urval och bortfall har svaren viktats. Utifrån bortfallsanalysen bedömer vi att de skevheter i svarsfrekvens som finns för lärare respektive rektorer generellt sett är små och att de därför inte bör ha någon större påverkan på de slutliga resultaten. Information om bland annat urvalsförfarande samt bortfallsanalys finns i rapportens metodbilaga.

Det bör noteras att uppgifterna som efterfrågas från lärare och rektorer är av olika art och att frågorna kan vara olika svåra att besvara för respondenterna. Bedömningar av kunskapsutveckling över tid är generellt svåra att göra. Detta gäller även under pandemin. I denna rapport analyserar Skolverket kunskapsutvecklingen dels genom enkäterna på rektors- och lärarnivå, dels genom analyser av betyg på såväl övergripande nivå som på kursnivå. I det sistnämnda fallet konstaterar Skolverket att betygsutvecklingen i sig inte ger underlag för att dra slutsatser om kunskapsutvecklingen.⁴ Analyserna kan dock visa på mönster av olika slag, som i sig bidrar till förståelsen av ett möjligt kunskapstapp. Skolverket kommer att fortsätta att följa frågan såväl under det pågående regeringsuppdraget som efter.

Perioder av undervisning på distans med anledning av pandemin

Med anledning av covid-19-pandemin rekommenderade Folkhälsomyndigheten från den 18 mars 2020 att undervisning i gymnasieskolan skulle bedrivas på distans. Rekommendationen togs bort från och med den 15 juni 2020. Genom en förordningsändring som trädde i kraft den 10 augusti 2020 blev det dock möjligt

³ Enkäterna har sänts till rektorer utifrån ett urval i skolenhetsregistret. En skolenhet är en organisatorisk enhet för vilken det ska finnas en rektor. Samma person kan dock vara rektor för mer än en skolenhet. I praktiken är ofta det som brukar betraktas som en skola uppdelad i olika skolenheter. I rapporten använder vi för enkelhetens skull begreppet skolor i stället för det mer korrekta begreppet skolenheter.

⁴ Detta resonemang utvecklas bl.a. i Skolverket 2021. Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4. Bilaga 1.

att under vissa förutsättningar kombinera närundervisning, det vill säga undervisning på plats i skolans lokaler, med viss fjärr- eller distansundervisning.⁵

Större delen av höstterminen 2020 bedrevs huvudsakligen undervisningen i gymnasieskolan som ordinarie undervisning i skolans lokaler. Efter att smittspridningen åter ökade vid slutet av höstterminen 2020 rekommenderades återigen fjärr- eller distansundervisning i gymnasieskolan. Vissa elevgrupper och utbildningar var dock undantagna från rekommendationen. Från och med den 25 januari 2021 ändrades denna rekommendation till att gymnasieskolan gradvis skulle återgå till närundervisning. Från och med den 2 april 2021 upphörde rekommendationen om en kombination av fjärr- eller distansutbildning och skolförlagd utbildning att gälla, och undervisningen kunde förläggas helt till skolan.

För att studera pandemins konsekvenser för eleverna, i termer av exempelvis kunskapsstapp eller påverkan på avgångsbetygen, behöver det fästas avseende vid att denna påverkan ser olika ut för olika elevkullar. Beroende på hur villkoren har sett ut för gymnasieskolan under olika tidsperioder under pandemin har det varit stora skillnader för eleverna i olika studieår.

Tabell 1. Gymnasieskolans elevkullar under covid-19 pandemin.

Elevernas födelseår	Elevernas studieår				
	VT 2020	HT 2020	VT 2021	HT 2021	VT 2022
2001	År 3				
2002	År 2		År 3		
2003	År 1		År 2		År 3
2004			År 1		År 2
2005					År 1

Tabellen visar födelse- och studieåren för de elevkullar som gått i gymnasieskolan under pandemin. Födelseåret är det år då de allra flesta av eleverna i respektive studieår är födda.

Rapportens upplägg

I rapporten presenterar vi svar på enkätfrågor till rektorer och lärare, samt fördjupade analyser av gymnasiebetygen till och med vårterminen 2021. Vi har valt att inrikta frågorna i dessa enkäter mot två perioder. Den första är perioden från mars 2020 till och med vårterminen 2021, då det på grund av covid-19-pandemin rådde restriktioner för fysiska sammankomster och då det i gymnasieskolan var långa sammanhängande perioder med huvudsakligen undervisning på distans. Ytterligare ett skäl att avgränsa perioden till vårterminen 2021 är att det i våra analyser av betygsutvecklingen har varit möjligt att inkludera elever fram till denna termin. Den andra perioden för frågorna i enkäterna gäller höstterminen 2021, vilket speglar ”nuläget” då enkäterna besvarades. Under denna termin har

⁵ Fjärrundervisning innebär att elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid, genom digitala mötesverktyg. Distansundervisning innebär att lärare och elever är åtskilda i både tid och rum.

verksamheterna i gymnasieskolan i hög utsträckning kunnat bedrivas som normalt – bortsett från att de kvarstående konsekvenserna behövt hanteras för eleverna i deras pågående utbildningar.

Indelningen i dessa två perioder har vi valt att använda också i dispositionen av den här redovisningen.

Det första resultatkapitlet gäller konsekvenser av pandemin från dess början till och med vårterminen 2021, i termer av undervisningens genomförande, påverkan på bedömning och betygsättning, samt kunskapstapp för avgångseleverna. Detta första kapitel innehåller även våra fördjupade analyser av betygen.

Det andra resultatkapitlet gäller konsekvenser av pandemin för eleverna höstterminen 2021, fram till och med november. Det berör undervisningsformerna, kunskapstapp för eleverna i gymnasieskolans olika år, samt behovet och genomförandet av insatser för att motverka kunskapstapp för eleverna.

Rapporten avslutas med ett sammanfattande slutsatskapitel.

2. Konsekvenser av pandemin fram till och med vårterminen 2021

Från mars 2020 innebar covid-19-pandemin att gymnasieskolan behövde genomföra stora anpassningar av verksamheterna. Under långa perioder har undervisningen till stora delar bedrivits i form av fjärr- och distansundervisning. Det har inneburit annorlunda former av interaktion mellan lärare och elever samt annorlunda sätt för lärarna att genomföra prov. Dessutom har övriga samhällsliga förändringar i samband med pandemin påverkat samverkan mellan yrkesutbildningar och arbetsliv.

I detta kapitel redovisar vi enkätsvar från lärare och rektorer om konsekvenserna av pandemin för eleverna fram till och med vårterminen 2021, med särskilt fokus på avgångseleverna. Det första avsnittet handlar om hur undervisningen har fungerat under den perioden. Det andra avsnittet handlar om lärarnas arbete med bedömning av elevernas kunskaper samt om betygssättningen. Det tredje avsnittet handlar om hur rektorerna och lärarna bedömer konsekvenser i termer av kunskapsstapp för avgångseleverna vårterminen 2021. Kapitlet avslutas med fördjupade analyser av betygsutvecklingen.

Verksamhetens genomförande och hur väl den har fungerat

Fjärr- och distansundervisningen under pandemin

Under perioder från mars 2020 fram till och med vårterminen 2021 bedrevs undervisningen i gymnasieskolan till stora delar i form av fjärrundervisning, med eleverna och lärarna uppkopplade samtidigt i digitala mötesverktyg. Även distansundervisning har förekommit, med elever och lärare åtskilda i både tid och rum. Nära samtliga av de lärare som deltagit i vår enkätstudie har bedrivit fjärr- och/eller distansundervisning i någon omfattning under denna period.

Statistiska centralbyrån (SCB) släppte under våren 2022 en rapport om omfattningen av fjärr- och distansundervisning i skolan under pandemin. SCB visar att omfattningen av undervisning på distans omräknat till veckor med undervisning på heltid var störst under vårterminen 2020 (12 veckor), sjönk något under höstterminen 2020 (3 veckor) och ökade återigen under vårterminen 2021 (7 veckor). Under läsåret 2020/21 hade elever på högskoleförberedande program distansundervisning i större omfattning (90 procent) än elever på yrkesprogram (74 procent). Elever på introduktionsprogram hade fjärr- och distansundervisning i lägst omfattning (43 procent).⁶ På vilket sätt undervisningen på distans bedrevs för

⁶ Gällande de redovisade andelarna elever inom respektive programtyp: I sin rapport redovisar SCB andelen elever med fjärr- och distansundervisning som intervall. Den lägre andelen i intervallet är de elever som SCB med säkerhet kan rapportera hade fjärr- och distansundervisning. Den högre andelen är de elever som med säkerhet hade undervisning på

eleverna varierade också mellan programtyperna. För elever på högskoleförberedande program var det vanligare med längre sammanhängande perioder av undervisning på distans än vad det var för elever på yrkesprogram, som oftare hade en blandning av undervisning på distans och på plats i skolan inom samma vecka.⁷

I presentationen som följer ersätter vi begreppen fjärr- och distansundervisning med det bredare begreppet *undervisning på distans*. I enkäterna har vi tillfrågat både rektorerna och lärarna om hur denna undervisning fungerat för eleverna.⁸

De flesta av rektorerna är nöjda med hur undervisningen har fungerat för eleverna...

Rektorerna har besvarat frågan hur de sammantaget bedömer att undervisningen på distans har fungerat för eleverna under perioden mars 2020 till vårterminen 2021. Majoriteten av de svarande rektorerna, nästan 79 procent, bedömer att denna undervisning fungerat *ganska bra* för eleverna. 10 procent av rektorerna bedömer att den fungerat *mycket bra*, medan 9 procent menar att den fungerat *ganska dåligt*.

I anslutning till frågan har rektorerna haft möjlighet att ge förklarande kommentarer. Utifrån dessa kommentarer uttrycker rektorerna att undervisningen på ett övergripande plan har fungerat väl utifrån de förutsättningar skolorna haft under pandemin. Två exempel på svar från rektorerna:

Distansundervisning går inte att jämföra med närundervisning när det gäller möjligheten att interagera och variera men har utifrån omständigheterna fungerat väl.

På det stora hela har nog undervisningen fungerat bättre än befarat men inte alls lika bra som med närundervisning. Detta säger sig självt då hela Sveriges lärarkår plötsligt blir nybörjare och all tidigare erfarenhet inte kan användas på ett sådant sätt man är van. En iakttagelse är att undervisningen också blivit mer monoton då möjligheter till variation har varit begränsad.

Av de rektorer som svarar att undervisningen på distans fungerade *ganska bra* för eleverna poängterar de flesta att det har varit en stor variation mellan elever. Även om den har fungerat bra för de allra flesta av eleverna så finns det också de som har påverkats negativt; elever som haft svårare att tillägna sig undervisningen på distans. Det har till exempel haft att göra med ett stort stödbehov, hög frånvaro eller låg motivation.

Elevernas förutsättningar har också varierat beroende på deras hemmiljö, som under pandemin till stora delar varit deras studiemiljö. Vissa elever har på grund av sina hemförhållanden haft det svårare att studera på distans, även om flera rektorer lyfter att de som av olika skäl har haft det svårt att studera hemifrån har fått möjlighet till undervisning på plats i skolan. Några av rektorerna beskriver en mer

---

distans, *plus* de elever som *kanske* hade undervisning på distans. Här presenterar vi endast den lägre andelen i intervallet, det vill säga de elever som med säkerhet hade undervisning på distans.

⁷ Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin. SCB. Temarapport 2022:4.

⁸ De undersökningar som genomförts av Skolinspektionen under denna tid bekräftar resultaten i de följande avsnitten.

generell negativ påverkan av distansundervisningen för elever på utbildningar med många praktiska moment.

Av den minoritet av rektorerna (9 procent) som svarar att undervisningen på distans fungerade *ganska dåligt* för eleverna lyfter vissa fram särskilda elevgrupper som har haft det svårt. Det gäller främst elevgrupper som av olika skäl har sämre förutsättningar som har drabbats särskilt i distansformen. Andra av dessa rektorer menar dock att nära samtliga elever har haft det tufft.

Men det är alltså flertalet av rektorerna som anser att distansformen har fungerat bra för eleverna, även om den har ställt annorlunda krav. Vissa specificerar att det främst är mer ansvarstagande och självständiga elever som har klarat av undervisningen på distans på ett bra sätt. Ett mindre antal rektorer menar också att den för vissa elevgrupper till och med har fungerat bättre än närundervisning. Elever med långvarig skolfrånvaro, liksom elever med olika former av psykisk ohälsa har, enligt rektorerna, haft det lättare att delta i studierna när de har skett på distans.

...men lärarnas bild är mer negativ

Lärarnas svar på frågan om hur undervisningen på distans har fungerat för eleverna ger en mindre positiv bild jämfört med rektorernas svar. En majoritet av lärarna, 54 procent, svarar att dessa undervisningsformer fungerat dåligt för eleverna. De flesta svarar att de fungerade *ganska dåligt* och 13 procent att de fungerade *mycket dåligt*. 44 procent menar dock att de fungerade bra för eleverna, näst intill samtliga av dessa har svarat *ganska bra*.⁹

Lärarna tillfrågades också om hur ett antal olika moment fungerade i samband med fjärr- och distansundervisningen. I svaren beskrivs att det har varit relativt oproblematiskt att dela studiematerial med elever, att informera och hålla kontakt med eleverna och deras vårdnadshavare samt att dela praktisk information. Det har också fungerat bra med elevernas möjligheter att ställa frågor under lektionstid och att genomföra föreläsningar och genomgångar. Det som enligt lärarna fungerat mindre bra har varit att få elever delaktiga och engagerade under lektionstid, att genomföra praktiska undervisningsmoment och att variera undervisningen. En stor andel av lärarna har också svarat att det fungerat dåligt att tillgodose elevers rätt till särskilt stöd och att ge elever extra anpassningar vid behov i samband med undervisningen på distans.

På frågan till lärarna om hur de bedömer att undervisningen på distans fungerade för deras egen del under perioden svarar majoriteten, 57 procent, att det fungerat *ganska bra* eller *mycket bra*. 41 procent bedömer att den fungerade *ganska dåligt* eller *mycket dåligt*.

Lärarna har också besvarat en följdfråga i enkäten om hur de upplevde att deras undervisning förändrades i och med att den övergick till att bedrivas på distans. På denna fråga beskriver många lärare att det på olika sätt blev svårare att få

---

⁹ Dessa svar varierar något mellan lärare som undervisar i olika kategorier av ämnen. Den statistiska kvaliteten är dock inte tillräcklig för att dessa variationer ska kunna redovisas. Detta beror på att lärarna undervisar i så många olika kombinationer av ämnen att skillnaderna mellan kombinationerna inte är signifikanta.

eleverna att vara aktiva när undervisningen övergick till distans, i exempelvis diskussioner och grupparbeten. Det har också varit svårt att för lärarna att hålla lektioner på distans då man inte har kunnat känna av klassen och se hur mycket de hänger med. De lyfter också fram svårigheter med att genomföra examinationer, och begränsningar i att kunna säkerställa att eleverna genomfört examinationerna på egen hand.

Liksom rektorerna beskriver en del lärare att undervisningen på distans fungerat bättre för vissa elever, då elever med hög frånvaro kunnat delta på ett annat sätt än tidigare. För andra elever har tiden hemma inneburit problem med motivationen.

Nedan är två citat från lärare.

För vissa elever som är ganska självgående har det gått bra att arbeta med uppgifter på egen hand hemifrån och att be om hjälp vid behov. De allra flesta har dock haft svårt med uthålligheten samt att motivera sig och att komma i gång.

Distansundervisningen har fungerat ganska bra för mig eftersom jag redan hade erfarenhet och har bra koll på det tekniska. De flesta elever har visat ett ansvar och en självdisciplin som de har lärt sig mycket av och som jag har saknat innan pandemin och som jag saknar nu.

Olika undervisningsformer parallellt har inneburit utmaningar för lärarna

Under pandemin var vissa elever undantagna från rekommendationen om undervisning på distans. Det rör sig om elever på introduktionsprogram, elever i gymnasiesärskolan, avgångselever, samt elever som behövt genomföra praktiska moment eller examinationer. Elever som av olika orsaker bedömts vara sårbara för fjärr- och distansundervisning har också kunnat undantas. Drygt hälften av lärarna som besvarat enkäten anger att de under pandemin undervisat elever som varit undantagna från undervisning på distans – fler av dem är yrkeslärare (64 procent) än ämneslärare (46 procent).

Lärarna som undervisade dessa elever beskriver att det främst har skett genom hybridundervisning, det vill säga att vissa elever har deltagit i undervisningen på plats i skolan samtidigt som andra deltagit på distans. 78 procent av lärarna svarar att det var på det viset som undervisningen bedrevs. Mindre förekommande var det att eleverna i skolan fick sin undervisning vid en annan tidpunkt.

Många lärare uttrycker i kommentarerna att dessa hybridformer fungerat mindre bra och att undervisningen har blivit lidande när man har haft blandad undervisning. Den har varit mer splittrad och har krävt mer tid och planering av lärarna, med svårigheter för lärarna att få översikt och att räkna till åt alla elever. Det beskrivs också att elever som erbjudits undervisning på plats i skolan inte alltid närvarade. Två exempel på svar från lärare:

Jag var tvungen att ha både när- och fjärrundervisning samtidigt. Det gav mig mycket stress.

Framför allt hybridvarianten med kombinerad när- och fjärrundervisning har varit påfrestande, speciellt när det varit blandade grupper med halva gruppen i klassrummet och halva närvarande digitalt.

Samtidigt finns det lärare som beskriver att möjligheten till närundervisning för vissa elever gjorde det möjligt att ta in elever med extra anpassningar och ge dem mer uppmärksamhet. Det nämns också att elever som fått närundervisning har haft en lugnare studiemiljö än vanligt eftersom få elever varit på plats.

Uppskjuten undervisning har i hög grad kunnat tas igen

Hittills har vi redovisat rektorernas och lärarnas uppfattningar om hur undervisningen fungerat fram till och med vårterminen 2021. Ytterligare en fråga som vi har undersökt är i vilken grad all undervisning har kunnat genomföras. I enkäten har rektorerna besvarat frågan om de har behövt skjuta upp undervisning under perioden därför att man inte har kunnat genomföra den som fjärr- eller distansundervisning.

På denna fråga svarar en tredjedel av rektorerna att de har behövt skjuta upp undervisning. I högst grad har det gällt yrkesämnena – 25 procent av de rektorer som har yrkesämnena på sin skola har svarat att de behövt skjuta upp undervisning i dessa ämnen. Utöver yrkesämnena har rektorerna också svarat att de behövt skjuta upp undervisning i praktisk/estetiska ämnen (13 procent av rektorerna), idrott och hälsa (9 procent) samt biologi, fysik och kemi (4 procent). Detta rör sig om ämnen där praktiska moment förekommer.

I enkäten till lärarna har vi bett om exempel på vilka lektioner och undervisningsmoment som inte har kunnat genomföras. Också lärarna beskriver att det i synnerhet är praktiska moment som man inte har kunnat genomföra, närmare bestämt alla moment där mycket av det praktiska bygger på att eleverna är på plats.

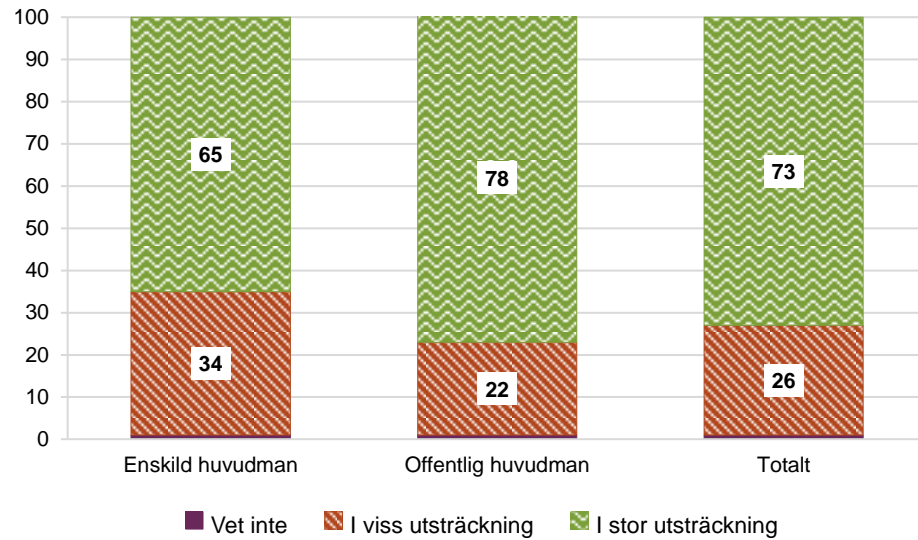
Uppskjuten undervisning har förstås inneburit schematekniska svårigheter, men skolorna har kunnat prioritera undervisningen för avgångseleverna. Enligt rektorerna har man till stora delar kunnat ta igen den undervisning som behövt skjutas upp under mars 2020 till VT 2021. Detta gäller dock om man ser till den garanterade undervisningstiden för eleverna. Innehållet i undervisningen, det som eleverna eventuellt har tappat i kunskaper, återkommer vi till ett särskilt avsnitt längre fram.

Vissa begränsningar för studie- och yrkesvägledningen

Under pandemin har även elevernas studie- och yrkesvägledning (SYV) behövt bedrivas på distans. Vi har ställt frågor till rektorerna om hur detta har fungerat, eftersom det hänger samman med konsekvenser av pandemin för såväl elevernas måluppfyllelse som deras fortsättning till högre utbildning och arbete.

Diagram 1. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att eleverna under perioden mars 2020 – VT 2021 har fått tillgång till den studie- och yrkesvägledningen de har behov av?

Andel (%) av svarande rektorer.

Nära 75 procent av rektorerna bedömer att eleverna under pandemin i stor utsträckning har fått tillgång till den studie- och yrkesvägledning som de har behov av. Totalt var fjärde rektor har dock svarat att eleverna fått detta endast i viss utsträckning, fler av dem är rektorer på skolor med enskild huvudman än offentlig. De rektorer som svarat ”i viss utsträckning” har ombetts att utveckla svaret. De vanligaste orsakerna som anges är begränsningarna i att elever och vägledare inte har kunnat mötas fysiskt. Den vägledning som erbjudits på distans beskrivs ha varit otillräcklig jämfört med fysiska möten, och eleverna har inte sökt upp och efterfrågat vägledningen i den utsträckning som de kanske har behövt. Också inställda evenemang så som utbildningsmässor, konferenser, informationsträffar och studiebesök beskrivs ha haft påverkan eftersom detta är viktiga delar av SYV-verksamheten.

Vi har också bitt rektorerna bedöma om elevernas behov av studie- och yrkesvägledning har förändrats på grund av pandemin. På denna fråga är det nära 75 procent som svarar nej. En mindre andel, totalt 20 procent av rektorerna, bedömer att elevernas behov av SYV har förändrats på grund av pandemin. Denna bedömning gör i något högre grad rektorer på större skolor liksom rektorer på skolor med en hög andel högskoleförberedande program. De förändringar som dessa rektorer anger gäller såväl ökade som annorlunda behov av SYV. De orsaker som nämns ungefär lika frekvent är att behoven har ackumulerats under pandemin, att det blivit fler felval till gymnasiet för de nya eleverna, samt att vissa elever inte lyckats med sina studier som förväntat och behöver vägledning på grund av det. Dessutom nämns att behoven har ökat på grund av osäkerhet om den framtida arbetsmarknaden.

Det finns också positiva erfarenheter av undervisningen under pandemin

Även om pandemin har varit en ansträngande och utmanade period för såväl elever som personal i gymnasieskolan, så framgår också positiva erfarenheter av våra enkätsvar. Vi bad rektorerna och lärarna beskriva om de infört nya arbetssätt under pandemin, som de kommer att behålla även fortsättningsvis. De flesta av rektorernas svar handlar om olika digitala arbetssätt och att det digitala språnget som personal, elever och organisation tagit under pandemin medfört flera förändrade sätt att arbeta. Många lärare beskriver att pandemin inneburit att man kommit in i att använda sig av digitala verktyg som nytt arbetssätt. Det ges både exempel där lärare som tidigare inte använt digitala medel som arbetssätt tidigare fått nya kunskaper och lärare som utökat sina kunskaper inom digitala medel som verktyg.

Det mest förekommande exemplet på nya arbetssätt som tas upp av rektorerna är olika former för digitala möten. Många av lärarna nämner också att olika typer av möten med elever, kollegor, föräldrar och handledare ofta fungerar väldigt bra digitalt. Flera rektorer och lärare lyfter att utvecklingssamtal fortsatt kommer att hållas digitalt då det fungerar bra rent praktiskt för vårdnadshavare, elev och personal. Ett flertal av rektorerna tar också upp att fjärr- och distansundervisning kommer att fortsätta bedrivas i någon mån. Till exempel kan det vara när det bedöms gynna elever att kunna delta i undervisningen även om det blir på distans, om de behöver vara hemma på grund av mild sjukdom. Det kan också vara ett alternativ när det bedöms hjälpa eleverna att lyckas med sina studier av andra skäl. Ett par rektorer tar upp att fjärr- och distansundervisning också kan bedrivas när lärare behöver vara hemma av olika anledningar, men ändå upplever sig kunna bedriva undervisning.

Flera lärare menar att mycket av det som tidigare tagits upp i klassrummet även kan tas upp digitalt vilket många lyfter som tidsbesparande. Exempel som ges är att man arbetar mycket med inspelade genomgångar både för elever som är på plats och för elever som är frånvarande. Inspelade genomgångar gör att alla kan gå igenom underlaget såväl i förhand som i efterhand. Flera lärare pekar på att man i större utsträckning nu även lägger ut anteckningar, uppgifter och presentationer digitalt. Det är även flera lärare som menar att man nu har byggt upp ett stort digitalt kunskapsmaterial som går att använda fler gånger.

En del rektorer beskriver också att de även fortsättningsvis kommer att dela undervisningsmaterial eller information digitalt med elever. Användandet av olika lärplattformar för att lägga upp undervisningsmaterial och uppgifter är ett exempel, likaså att kommunicera med elever digitalt i en större utsträckning. Ett par av rektorerna tar upp att det uppkommit nya sätt att upptäcka, kontakta eller stödja elever som riskerar att inte nå målpuppfyllelse.

I fritextsvaren nämns även att många lärare nu i högre utsträckning använder sig av digitala examinationsformer. Det ges exempel på att man jobbar med muntligt inspelade övningar, reflektioner och gruppsamtal som läraren kan gå igenom

efteråt och bedöma. Det ges även exempel på att lärare använder sig av självvärterande digitala prov.

Nedan är ett par exempel på svar från rektorer.

Givetvis kommer vi behålla de fördelar vi kunnat identifiera rörande digitala lösningar. Vid personalfrånvaro beroende av exempelvis VAB eller lättare symptom kan lärare idag undervisa klass på distans enstaka lektioner i stället för självstudier. Samma sak ser vi en ökad digital kompetens hos personal och elever som kommer nyttja oss väl. Hemmasittare kan i viss mån undervisas på distans och digitalt.

Personalen använder digitala lösningar i större utsträckning och tar med sig det som funkar bra in i närundervisningen. Kommunikation m.m. som fungerar digitalt.

Vi ser fördelar med att ge eleverna större möjlighet till eget ansvar, som motsvarar deras mognadsgrad, och att detta gynnas av viss distansundervisning. Vi har skapat en tightare personalgrupp eftersom vi hjälpt varandra varje dag för att genomföra distansundervisningen. Vår personal har utvecklat sin digitala kompetens på ett markant sätt. Vi har haft utvecklingsområde kring digital kompetens i flera år vilket varit en långsam process. Nu blev det akut och det har gjort alla gott och vi har tagit ett ordentligt steg in i framtiden.

Nedan är ett par exempel på svar från lärare.

Ganska mycket muntliga presentationer som kan spelas in och lämnas in, ger mer tid för undervisning i klassrummet. En hel del kommunikation med elever som underlättas av Teams.

Fortsätter gärna att ha genomgångar i större grupper online. Videoklipp som både stöd och som examinerande form är bra.

Uppstyrd och tydligare kommunikation via Classroom. Lektioner, möten och vissa redovisningar fungerar fint vid valda tillfällen.

Bedömning och betygssättning

Av Skolverkets tidigare studier om pandemins konsekvenser för gymnasieskolan har det framkommit att lärarnas arbete med bedömning och betygssättning har påverkats av pandemin.¹⁰ Hittills har det inte märkts någon negativ påverkan på betygen för eleverna under pandemin, den genomsnittliga betygspoängen för avgångseleverna vårterminen 2021 visar tvärt om en ökning enligt en trend sedan flera år tillbaka, vilket redovisas i ett avsnitt längre fram. I den här enkätstudien riktad till rektorer och lärare har avsikten varit att komma lite längre med att beskriva hur bedömning och betygssättning har fungerat under pandemin.

I detta avsnitt presenterar vi först rektorernas bild av förutsättningarna för lärarnas arbete med bedömning och betygssättning. Därefter presenterar vi lärarnas beskrivningar av hur det varit att arbeta med bedömning och betygssättning under pandemin. I avsnittet presenteras också svar från rektorerna om vad för arbetsätt och riktlinjer som införts på skolenheterna för arbetet med bedömning och

¹⁰ Intervjustudie med rektorer våren 2021, *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, Delredovisning 3 (Tema gymnasieskolan och gymnasieskolan)*, Skolverket 2021; enkätstudie till huvudmän hösten 2021, *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, Delredovisning 4 – Gymnasieskolan*, Skolverket 2021.

betygssättning, samt hur de inställda nationella proven påverkade bedömningsarbetet i de ämnen där nationella prov normalt genomförs.

Rektorernas bild av lärarnas förutsättningar att bedöma och betygssätta elevers kunskaper

I enkäten frågade vi rektorerna om hur de bedömer att lärarnas *arbete med betyg och bedömning* påverkades av de förändrade omständigheterna under pandemin. 41 procent av rektorerna såg ingen större skillnad jämfört med innan pandemin, utan gör bedömningen att förutsättningarna varken var bättre eller sämre. En lika stor andel, 42 procent, anser dock att förutsättningarna försämrades. I enkäten undersökte vi även rektorernas bedömning av lärarnas förutsättningar att sätta *likvärdiga och rättssäkra* betyg under pandemin. 54 procent av rektorerna gör bedömningen att förutsättningarna varit oförändrade, medan 40 procent bedömer att förutsättningarna varit försämrade.

Vi har närmare undersökt på vilka skolor som rektorerna svarat att förutsättningarna för bedömning och betygssättning försämrats under pandemin. Detta visar att svaret varierar med skolornas lärartäthet, det vill säga antalet elever per lärare vid skolan. Rektorer vid skolor med en låg lärartäthet bedömer i högre utsträckning (48 procent) att betygssättningens förutsättningar försämrades, jämfört med rektorer vid skolor med hög lärartäthet (28 procent).

Som försvårande omständigheter beskrivs de annorlunda formerna för undervisning och för bedömning och betygssättning

De omkring 40 procent av rektorerna som svarat att lärarnas förutsättningar för bedömning och betygssättning försämrades under pandemin har besvarat en följdfråga om vad de ser som orsaker till detta. Enligt svaren är det främst undervisningssituationen under perioden som rektorerna menar försämrade lärarnas förutsättningar att bedöma elevers kunskaper. Nästan samtliga svarar att det har varit förutsättningarna för praktiska undervisningsmoment som påverkat arbetet med bedömning och betygssättning. Men en stor del av rektorerna anger också att förändrade förutsättningar för teoretiska undervisningsmoment har haft en påverkan, om än i en något lägre grad än praktiska moment.

Det är i något högre grad rektorer på skolor med en hög andel elever på högskoleförberedande program som ser en påverkan av förutsättningarna att genomföra praktiska moment, än rektorer på skolor med en hög andel elever på yrkesprogram. Detta indikerar att problemen med att genomföra praktisk undervisning i något högre grad gällt andra ämnen än yrkesämnen. En förklaring kan vara att elever vid yrkesprogram har prioriterats för närundervisning, vilket Skolverkets tidigare studier har visat.¹¹

Många av rektorerna beskriver också att de annorlunda och begränsade examinationsformerna vid fjärr- och distansundervisning har försvårat lärarnas

---

¹¹ Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, Delredovisning 3 (Tema gymnasieskolan och gymnasiesärskolan), Skolverket 2021; Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, Delredovisning 4 – Gymnasieskolan, Skolverket 2021.

bedömningar och betygssättning. Dessutom, och mer frekvent, uttrycks en oro över att fusk varit mer vanligt förekommande och att detta har varit svårt för lärarna att kontrollera. Inlämningsuppgifter har varit vanligare vid undervisningen på distans, och flera av rektorerna menar att det påverkat rättssäkerheten. Man uttrycker att när eleverna skrivit uppgifterna hemifrån har det varit svårare att veta i vilken utsträckning arbetet faktiskt gjorts av dem själva. Men även under andra examinationsformer har risken för fusk varit större än normalt då lärarna haft mindre överblick över examinationstillfället.

Ytterligare anledningar till svårigheter med bedömning och betygssättning som rektorerna nämner har att göra med försämrad interaktion mellan elever och lärare under tiden för undervisning på distans. Det har varit svårare för lärarna att skapa en dynamisk lektionsmiljö med muntliga diskussioner och delaktighet, vilket försvårat för dem att följa elevernas kunskapsutveckling och inläring över tid. Lärarnas observationer har inte heller varit regelbundna på samma sätt som vid närundervisning. Rektorerna beskriver också att eleverna inte varit lika aktiva under lektionstid och/eller varit frånvarande. Några specificerar att eleverna har ställt färre frågor och diskuterat i mindre utsträckning. Det har medfört att lärarna haft större svårigheter att fånga upp nyanser i elevernas lärande, jämfört med fysiska lektioner. Formativa bedömningar, i syfte att följa och främja elevernas kunskapsutveckling, beskrivs ha varit svårare att genomföra på distans. I svaren anges också att elevernas förutsättningar att visa sina kunskaper har varit varierande då undervisning på distans fungerat bättre för vissa elever än andra.

Sammantaget visar resultaten att undervisningssituationen enligt rektorerna försvårat lärarnas bedömningar, i synnerhet inom praktiska undervisningsmoment. Såväl bedömning som betygssättning har försvårats av att lärarnas bedömningsunderlag generellt varit bristfälliga och inte alltid tillförlitliga genom att det beskrivs ha funnits mer utrymme för fusk. Det har funnits begränsningar i sätten att bedriva undervisning och i interaktionen mellan elever och lärare, vilket inneburit att bedömningarna inte har kunnat spegla elevernas progression på samma sätt som tidigare.

Lärarna om arbetet med bedömning och betygssättning under pandemin

I detta avsnitt redovisar vi hur *lärarna* har svarat på frågor om hur deras förutsättningar att bedöma elevernas kunskaper har påverkats under pandemin.

Det är en majoritet av lärarna, 64 procent, som svarar att det har varit svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin jämfört med innan pandemin. De flesta av de övriga, 32 procent, svarar att det varken varit enklare eller svårare. Det är få lärare som svarar att det varit enklare att bedöma elevernas kunskaper. Det var inga större skillnader i svaren mellan yrkes- och ämneslärare. Vi har också undersökt om det finns några skillnader mellan lärare i uppfattningen om att deras bedömningsarbete påverkades av pandemin utifrån vilka program som lärarna undervisar på. Andelen lärare som svarar att bedömningsarbetet varit

svårare varierar endast mellan 57 och 68 procent mellan programmen. Denna begränsade spridning förklaras sannolikt av att de flesta lärare undervisar på flera olika program. Men högst andel som anger att bedömningsarbetet varit svårare (68 procent) är det bland lärare som undervisar på ekonomiprogrammet respektive på naturvetenskapsprogrammet. Lärare vid hotell- och turismprogrammet samt hantverksprogrammet anger svårigheter i lägst utsträckning (58 respektive 57 procent).

En jämförelse utifrån lärarnas undervisningsämnen visar en något större spridning i svaren.¹² Spridningen gäller dock endast de ämnen inom vilka högst respektive lägst andel lärare svarar att det varit svårare, eller varken enklare eller svårare, att bedöma elevernas kunskaper.

Högst andel som uttrycker att det varit svårare är lärare som undervisar i moderna språk (73 procent) respektive i idrott och hälsa (72 procent). Endast 23 procent av lärarna i moderna språk och 26 procent av lärarna i idrott och hälsa har svarat att förutsättningarna varit oförändrade.

De lärare som i lägst utsträckning svarar att det varit svårare med kunskapsbedömningarna undervisar inom teknik- respektive yrkesämnen (57 respektive 61 procent). Nära 40 procent av lärarna i teknikämnen menar att bedömningsarbetet inte påverkats under pandemin, och svarar att det varken varit enklare eller svårare än innan. Det är den högsta andelen lärare som valt det svarsalternativet i jämförelsen mellan undervisningsämnena över lag. Bland lärare i yrkesämnen är motsvarande andel 34 procent.

För lärare som undervisar i övriga ämnen är det i stort sett samma andel som svarar att bedömningen av elevernas kunskaper varit svårare. I mitten av fördelningen ligger lärarna som undervisar i matematik, där 65 procent bedömer att det varit svårare att bedöma elevernas kunskaper medan 32 procent svarar att det varken varit enklare eller svårare.

Det är framför allt fjärr- och distansundervisningen som lärarna menar har försvårat arbetet med bedömning och betygssättning

Av lärarna i studien uttrycker alltså majoriteten att det har varit svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin. De lärarna har besvarat ett antal följdfrågor om möjliga orsaker till detta. Det som i störst utsträckning lyfts som försvårande för lärarnas bedömningsarbete är det faktum att undervisningen har bedrivits på distans. Av lärarna som svarat att det varit svårare att bedöma kunskaperna menar 62 procent att distansundervisningen försvårade arbetet i stor utsträckning, 22 procent i viss utsträckning och knappt någon svarade att det inte alls försvårade arbetet.

I de öppna svaren finns beskrivningar om att lärarna upplevt att det varit svårt att bedöma elevernas insatser i förhållande till kunskapskraven. Det uttrycks en

---

¹² Eftersom lärarna undervisar i många olika kombinationer av ämnen finns det en viss osäkerhet i de andelar som presenteras av svaren per enskilt ämne. Andelarna av svaren per ämne påverkas av svaren för andra ämnen som lärarna också undervisar i. Det finns en stor variation i lärarnas ämneskombinationer.

osäkerhet kring om elever genomfört uppgifter själva eller tagit hjälp och många beskriver att de misstänker fusk hos eleverna. Flera lärare uttrycker att de har sett mindre av vad eleverna har gjort på lektionstiden under fjärr- och distansundervisningen och det har varit svårare att följa elevers arbete och progression. Lärarna beskriver också att det ges större möjligheter att se vad som händer genom att gå runt till olika elever eller grupper när eleverna är i klassrummet, vilket inte är möjligt på distans. Det tas också upp att praktiska ämnen och moment har varit svåra att genomföra och bedöma, exempelvis idrott och hälsa, musik, yrkesämnena samt laborationer.

Nedan följer ett par exemplifierande citat från ett par av lärarna.

Prov på distans har jag inte kunnat bedöma på samma sätt. Man kan inte lita på provresultaten. Jag hade några elever på ett distansprov som fick alltför bra resultat.

Det är svårt att få tillförlitlig information om elevernas kunskaper när jag inte har möjlighet att träffa dem. Traditionella prov går inte att genomföra på ett säkert sätt. Muntliga redovisningar försvåras. Hemuppgifter anser jag är ett tveksamt underlag eftersom hjälp från föräldrar spelar stor roll här. Denna problematik förstärks då jag inte träffar eleverna på samma vis som innan, eftersom jag inte i samma utsträckning kan jämföra deras skriftliga inlämningar med vad de uttrycker i klassrummet och inte heller följa deras arbetsprocess.

Flera lärare nämner att det har funnits brister i möjligheterna att genomföra examinationer på plats i skolan. Ett exempel:

Varierade examinationer, såsom portföljbedömning och inspelade inlämningar kompenserar delvis, men att inte ha något examinationsmoment även på plats blir ett påtagligt gap.

Det är även flera lärare som tar upp konsekvensen att klassrumsbedömningen och möjligheten till spontana och täta kontroller av kunskaper och färdigheter minskat. Det har i sin tur försvårat bedömningen av elevernas kunskaper. Ett exempel:

Till stora delar har jag inte kunnat följa elevers processarbete (som blir synligt i klassrummet), vilket leder till att det lätt kan uppstå osäkerhet kring om det verkligen är eleven som gjort arbetet jag lägger tid på att bedöma.

Elevfrånvaro och passivt elevdeltagande har komplicerat arbetet med bedömning och betygssättning

Många rektorer nämner i enkäten att det har varit en del problem med frånvaro när eleverna ska ha varit på plats, vilket försvårat bedömningarna. Även många av lärarna beskriver att elevfrånvaro åtminstone i viss utsträckning försvårat bedömningarna. Detta anger 77 procent av lärarna som svar på frågan om elevfrånvaro försvårat bedömningarna av elevernas kunskaper under pandemin.

I den öppna följdfrågan beskriver lärarna hur elevfrånvaron successivt förändrades under pandemin. Under de perioder då undervisningen främst var på distans kunde alla elever delta, även de som behövde vara hemma med lätta symptom. Därefter ökade frånvaron vid mitten av vårterminen 2021 när undervisningen på distans successivt fasades ut, eftersom elever som då var hemma med symptom inte kunde delta i skolan. Men även den ogiltiga frånvaron ökade. En del lärare

beskriver att elever tycktes ha vant sig vid att studera hemifrån och att de vid återgången till närundervisning inte ville vara i skolan hela veckan.

Även i Skolverkets tidigare studier om pandemins påverkan har framkommit att elevfrånvaron fram till och med vårterminen 2021 inte har varit problematisk i gymnasieskolan, men att frånvaron ökade i slutet av vårterminen.¹³

Många av lärarna tar också upp att även om den formella närvaron var hög under undervisningen på distans så var man osäker på i vilken utsträckning som eleverna faktiskt deltog aktivt i undervisningen. Ett exempel:

Det som är problematiskt med denna fråga är att elever i fjärr- och distansundervisning kan logga in i början av lektionen och sedan har jag ingen möjlighet att kontrollera om de faktiskt följer undervisningen. Detta visar sig ju inte förrän jag testar av deras kunskaper längre fram.

Utöver ovanstående är det dessutom 28 procent av lärarna som svarat att personalfrånvaro på skolan har påverkat bedömningsarbetet i åtminstone viss utsträckning.

Mindre än hälften av lärarna har anpassat sitt sätt att arbeta med betygssättningen

Med förändrade villkor för betygssättning kan det förstås vara aktuellt med förändrade sätt att arbeta för att möta de annorlunda förutsättningarna. På frågan till lärarna om de förändrat sitt sätt att arbeta för att säkerställa en likvärdig och rättssäker betygssättning under pandemin svarar 43 procent ja. Andelen var något högre bland ämneslärarna (45 procent) än yrkeslärarna (37 procent).

Vi har jämfört mellan lärare som undervisar i olika ämnen om man förändrat sina sätt att arbeta för att säkerställa en likvärdig och rättssäker betygssättning. Bland lärare som undervisar i historia och i samhällskunskap är det högst andel, drygt hälften, som svarar att de har förändrat sitt sätt att arbeta. Lägst andel lärare som anger att de förändrat sitt sätt att arbeta med betygssättningen är de som undervisar inom yrkesämnen (37 procent) respektive i matematik (34 procent). Förklaringen till denna skillnad kan vara att möjligheterna att förändra arbetet med betygssättningen har varierat mellan olika ämnen. Att *behoven* av att göra det skulle vara olika är en mindre trolig förklaring. I exempelvis matematik bör de inställda nationella proven ha inneburit att lärarna behövt anpassa sitt arbete med betygssättning, men det är alltså ovanligt att lärarna i matematik gjort sådana anpassningar jämfört med lärare i andra ämnen.

Inte vanligt med riktlinjer och arbetssätt för betyg och bedömning...

Ytterligare en fråga är huruvida den eventuella anpassningen av arbetet med betygssättning har varit upp till varje lärare, eller om rekommendationer, riktlinjer

---

¹³ Under våren 2021 genomfördes en intervjustudie med rektorer där denna utveckling av elevfrånvaron beskrevs. *COVID-19-pandemins påverkan på skolväsendet – tema gymnasieskolan och gymnasiesärskolan*, delredovisning 3, Skolverket 2021.

och arbetssätt har införts av rektor. Under den tid som har varit, med annorlunda förutsättningar för betygssättning, skulle det kunna gynna likvärdigheten i bedömningsarbetet om arbetssätten tydliggörs av skolledningen. Rektorerna har besvarat frågan om de med anledning av pandemin infört nya arbetssätt eller rutiner för hur lärarna ska arbeta med bedömning och betygssättning. 70 procent av rektorerna svarar att de inte har gjort det, medan knappt 28 procent av rektorerna svarar att de har gjort det. Av de rektorer som hade infört riktlinjer eller arbetssätt är fler verksamma vid fristående skolor (39 procent) än offentliga skolor (22 procent).

Vi har också blett de rektorer som svarat att de infört nya arbetssätt och rutiner att kortfattat beskriva vilken typ av riktlinjer och arbetssätt som de infört. Ett stort antal av dessa rektorer beskriver att det är utvecklade riktlinjer för samverkan och sambedömning mellan lärarna som har tagits fram. Denna samverkan har handlat om lektionsplanering, diskussioner kring bedömning, betygssättning och examination samt kollegialt lärande. Mängden sambedömning har i många fall utökats, för att lärarna ska få ett mer allsidigt underlag i sina bedömningar. I ett par fall har skolan genomfört kurser i betyg och bedömning eller skapat gemensamma riktlinjer för hur arbetet ska gå till. Ett antal rektorer lyfter också att Skolverkets särskilda stödmaterial använts för bedömning och betygssättning vid undervisning på distans.

...men vanligt med riktlinjer för examinationer

Av enkätsvaren framgår att rektorerna varit mer styrande när det gäller genomförandet av examinationer under tiden för pandemin. Närmare sju av tio rektorer svarar att de infört rutiner för hur examinationer ska genomföras. De exempel som ges är anvisningar för lärarnas arbete för att kontrollera fusk, för att skapa en variation i examinationer på distans, men också rutiner för de examinationer som genomförts på plats i skolan. Muntliga examinationer och kompletteringar nämns också av flera som en införd riktlinje för att säkerställa elevernas kunskaper inför en bedömning.

Ett par rektorer lyfter att de har fastställt riktlinjer eller arbetssätt för att främja kommunikation och stöd till eleverna. Exempelvis handlar det om tydligare kommunikation kring kunskapskraven och tätare uppföljning med eleverna.

De inställda nationella proven har påverkat bedömningarna enligt knappt hälften av lärarna

Vårterminerna 2020 och 2021 ställdes de nationella proven in, beroende på den rådande pandemin och de förändrade förutsättningar som den medförde. Ett genomförande kräver att eleverna inför proven har fått en likvärdig undervisning och att skolor, lärare och elever har möjlighet att göra proven på ett likvärdigt sätt. Skolverkets bedömning var att inga av dessa krav gick att uppfylla vårterminerna 2020 och 2021. Ytterligare ett syfte med beslutet att ställa in de nationella proven var att minska arbetsbördan och underlätta den arbetssituation som pandemin orsakade skolans personal.

De lärare som undervisar i matematik, engelska, svenska eller svenska som andraspråk – ämnen där nationella prov förekommer – har i enkäten besvarat frågan om de inställda proven försvårat arbetet med bedömning och betygssättning. Totalt 46 procent av dessa lärare svarar att arbetet med betyg och bedömning har försvårats under pandemin *och* att en orsak till det var de inställda nationella proven. Högst andel som anger negativ påverkan av de inställda nationella proven gäller lärare som undervisar i engelska (51 procent), respektive matematik (47 procent), följt av lärare i svenska (44 procent). Minst påverkan anger lärarna i svenska som andraspråk (38 procent). Tre exempel på svar från lärarna:

Framför allt saknades de normerande nationella proven. Nu har jag rätt lång erfarenhet av undervisning och tycker väl att det gick hyfsat bra att bedöma eleverna ändå, men visst saknades de nationella proven i bedömningen

Att de officiella nationella proven ställdes in betyder inte att vi inte genomför liknande, gamla prov, som testar samma sak

Saknade de nationella proven, som ett kvitto på det betyg jag tänkt sätta.

Även rektorerna har besvarat frågan om de inställda proven försvårat för lärarna i bedömningsarbetet, och de skattar betydelsen lite lägre än lärarna. Av rektorerna i enkäten är det 30 procent som svarat att förutsättningarna för arbetet med betyg och bedömning försämrats under pandemin, och att de inställda nationella proven vårterminen 2020 och vårterminen 2021 bidragit till dessa försämrade förutsättningar.

Majoriteten av lärarna har använt Skolverkets bedömningsstöd som ersättning för de nationella proven...

Som ersättning för de nationella proven tog Skolverket fram tillfälliga bedömningsstöd, som funnits tillgängligt på myndighetens webbplats. I enkäten till rektorerna har vi frågat om skolorna använt dessa bedömningsstöd och en hög andel av rektorerna som har de respektive kurserna på sin skolenhet svarar att man har använt det. Stöden har enligt rektorerna använts i de olika kurserna på mellan 70 och 83 procent av skolorna. I högst utsträckning anger rektorerna att stöden har använts i matematik 1, och i lägst utsträckning i kursen svenska som andraspråk.

Också till de undervisande lärarna i de respektive ämnena har vi ställt frågan om man använt Skolverkets betygssstödjande bedömningsstöd som ersättning för de inställda nationella proven. Svaren av lärarna visar att stöden faktiskt använts i något lägre utsträckning än enligt rektorernas bedömningar. Totalt 58 procent av dessa lärare uppger att de använt stöden, i högst grad lärare i engelska (68 procent), följt av lärare i svenska och svenska som andraspråk (ca 60 procent). Enligt lärarnas svar – tvärt emot rektorernas svar – har Skolverkets bedömningsstöd använts i lägst utsträckning i matematik (52 procent).

Av de lärare som använde Skolverkets betygssstödjande bedömningsstöd upplever majoriteten (66 procent) att det fungerade lika bra att använda stöden som ordinarie nationella prov. 21 procent menar att det fungerade sämre, och 5 procent att

det fungerade bättre. Det är inga större skillnader i lärarnas svar beroende på vilket ämne de undervisar i.

... och majoriteten av lärarna har dessutom använt andra bedömningsstöd

Utöver Skolverkets bedömningsstöd uppger majoriteten av rektorerna (60 procent) att lärarna använt andra stöd för bedömning som ersättning för de inställda nationella proven. 18 procent av rektorerna svarar att inga andra bedömningsstöd har använts. 22 procent av rektorerna svarar att de inte vet om lärarna har använt andra bedömningsstöd.

Också lärarna har besvarat enkätfrågan om de använt andra stöd för bedömning än Skolverkets bedömningsstöd, vilket 57 procent av lärarna uppger att de gjort. Det vanligaste är att lärarna har använt äldre nationella prov eller lärares egna prov.

Kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021

De elever som avslutade gymnasieskolan vårterminen 2021 har gått hälften av sin utbildning under pandemin. Skolverket har tidigare redovisat att en majoritet av huvudmännen bedömer att de eleverna som en konsekvens av situationen under pandemin lämnade gymnasieskolan med mindre kunskaper och färdigheter än de normalt skulle ha gjort, vilket vi kallar för ett kunskapstapp.¹⁴ För att undersöka detta närmare har vi i den här undersökningen ställt frågor i enkäterna till lärare och rektorer om kunskapstappet för avgångseleverna vårterminen 2021.

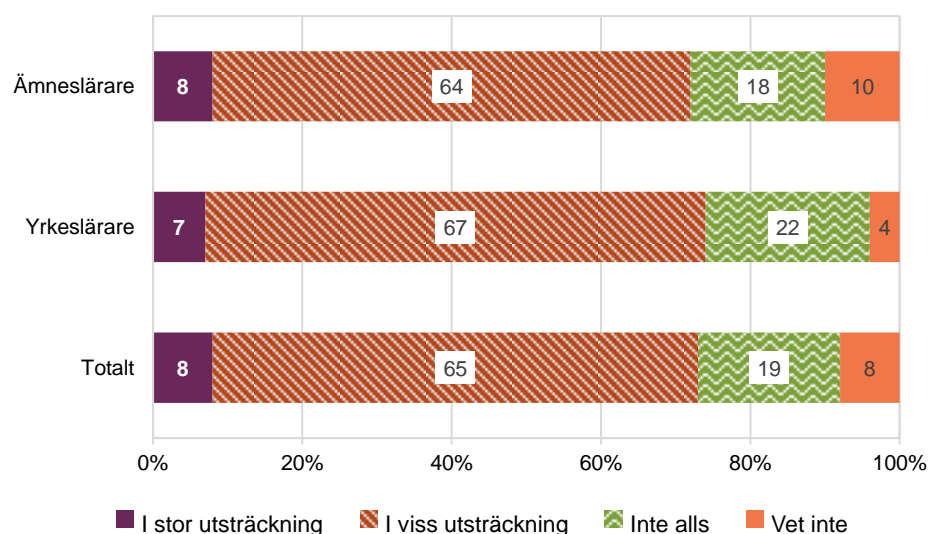
Majoriteten av lärarna ser ett kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021

I enkäten har de lärare som undervisade avgångselever våren 2021 besvarat frågan om de bedömer att det fanns ett kunskapstapp för dessa elever som en konsekvens av pandemin. Svaren redovisas i diagrammet nedan.

---

¹⁴ Enkätstudie till huvudmän hösten 2021, *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, Delredovisning 4 – Gymnasieskolan*, Skolverket 2021

Diagram 2. Fråga till lärare. I vilken utsträckning bedömer du att det fanns ett kunskapstapp hos dina avgångselever VT 2021?

Andel (%) av de lärare som undervisade avgångselever vårterminen 2021. Det interna bortfallet (ej svar på frågan) är <1 %.

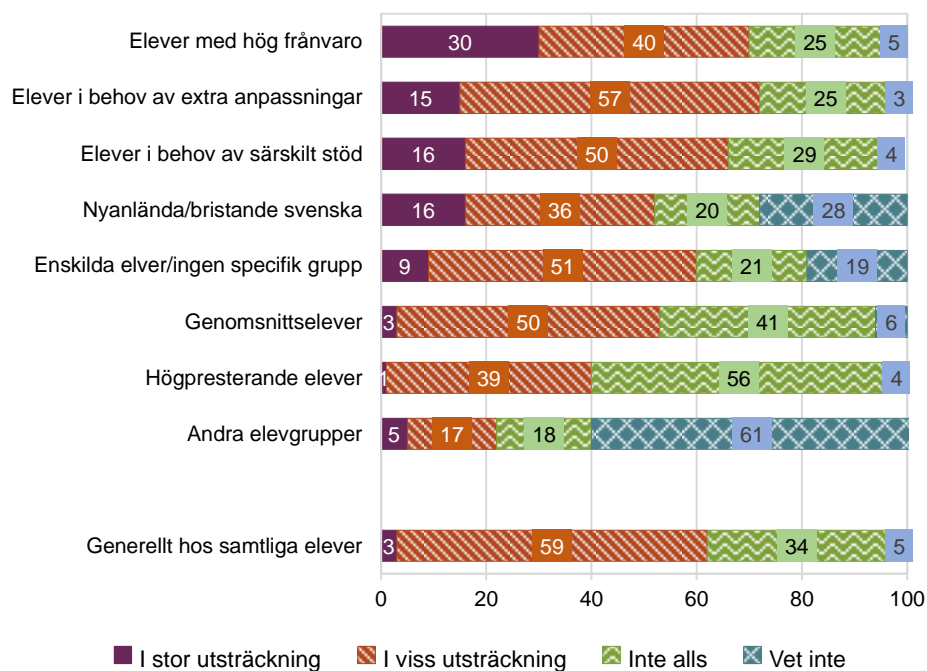
Majoriteten av lärarna, 73 procent, bedömer att det fanns ett kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021. De flesta av dessa lärare svarar att det var ett tapp i *viss* utsträckning, 8 procent att det var kunskapstapp i stor utsträckning. Att det inte alls fanns ett kunskapstapp anges i något högre grad av yrkeslärare än av ämneslärare.

Det är något vanligare att lärare på offentliga skolor anger ett kunskapstapp för avgångseleverna, jämfört med lärare på fristående skolor (73 respektive 67 procent). Denna skillnad utgörs av andelen lärare som anger ett kunskapstapp i *viss* utsträckning.

Rektorerna beskriver ett kunskapstapp för breda grupper av avgångselever

Även rektorerna har besvarat en enkätfråga om det fanns ett kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021, som en konsekvens av pandemin. I denna fråga bad vi rektorerna bedöma utsträckningen av kunskapstappet för olika elevgrupper.

Diagram 3. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att det fanns ett kunskapstapp hos avgångseleverna VT 2021?

Andelar (%) av svarande rektorer. Andel som ej har svarat för respektive elevgrupp är (uppiifrån och ner) 4%, 2%, 3%, 6%, 6%, 3%, 4%, 20%, 1%.

Generellt är det en mindre andel av rektorerna som bedömer ett tapp jämfört med lärarnas bedömningar. Andelen av rektorerna som anger ett kunskapstapp för olika elevgrupper, i viss utsträckning eller i stor utsträckning, varierar omkring 60 procent. Även om rektorernas bild är att kunskapstappet varierar något mellan elevgrupperna, visar svaren framför allt att kunskapstappet är generellt fördelat bland olika elevgrupper. De vanligaste svaren som anges är att kunskapstappet bland avgångseleverna gäller elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, samt elever med hög frånvaro. Detta har mellan 66 och 72 procent av rektorerna angett. Samtidigt är det 62 procent av rektorerna som anger att ett kunskapstapp finns generellt hos samtliga avgångselever. Drygt hälften anger att ett kunskapstapp gäller genomsnittseleverna – ett begrepp som vi valt att använda i enkäten som benämning på den grupp av elever som de flesta tillhör.

Det är också 60 procent av rektorerna som angett att kunskapstappet drabbat enskilda elever snarare än någon specifik grupp av elever. Det framgår också av rektorernas svar i frågans kommentarsfält att flera rektorer har svårt att göra en bedömning av olika grupper av elever. En vanlig bedömning är att kunskapstappet är mer brett fördelat hos de flesta eleverna. En rektor beskriver:

I princip samtliga elever har drabbats av distansundervisningen och fått sämre betyg/resultat än vad de kunde fått under normala omständigheter.

Få av rektorerna har angett att kunskapstappet gäller andra elevgrupper än de som

angetts som alternativ i frågan. I följdfrågan, där dessa rektorer specificerat vilka andra elevgrupper som de menar, nämns att det framför allt rör sig om elever med bristande motivation, förkunskaper och/eller elever med dåligt psykiskt mående. Även socioekonomiska faktorer uppges ha påverkat.

I enkätsvaren av *lärarna* nämns att kunskapstappet främst gäller mindre studiemotiverade elever, samt att man ser att en del elever kanske inte riktigt presterat lika bra som de hade gjort under normala omständigheter.

De har klarat kurserna men har inte riktigt nått så högt som jag tror att de hade gjort med närundervisning.

Bland lärare som inte upplevt något kunskapstapp hos eleverna nämns att eleverna som varit studiemotiverade själva har kunnat inhämta eventuell missad kunskap, men också att lärarna kunnat skapa arbetsuppgifter och moment där eleverna fått visa sina kunskaper på andra sätt än tidigare.

Vissa moment fick anpassas och göras om men att det skulle leda till ett generellt kunskapstapp tycker jag inte. Man fick skapa nya uppgifter/bedömningsmoment som lät eleverna visa sina kunskaper på andra sätt.

Kunskapstappet för avgångseleverna beskrivs mest gälla ämnen med praktiska inslag samt matematik

Ovan har vi redovisat hur de lärare som undervisade avgångseleverna vårterminen 2021 bedömer ett kunskapstapp hos de eleverna, i de ämnen läraren undervisar i. Frågan innebar inte att läraren fick skatta varje enskilt ämne, utan innebar en generell bedömning. För att analysera skillnader i lärarnas svar delades svaren i efterhand upp efter de olika undervisningsämnena.

Resultaten visar att det i de respektive ämnena är omkring 70 procent av lärarna som uppger ett kunskapstapp för avgångseleverna, men det är huvudsakligen ett kunskapstapp *i viss utsträckning* som lärarna anger. Ett kunskapstapp *i stor utsträckning* har i högst grad angetts av lärare som undervisar i praktisk/estetiska ämnen, teknikämnen, matematik samt biologi/fysik/kemi. Detta har angetts av drygt 10 procent av lärarna som undervisar i dessa ämnen.

Även i enkäten till rektorerna har vi ställt en fråga om kunskapstapp per ämne för avgångseleverna. De rektorer som bedömt att det fanns ett kunskapstapp hos avgångseleverna har fått en följdfråga om vilka ämnen/ämnesområden detta kunskapstapp gäller. Rektorernas svar skiljer sig från lärarnas genom att det är större skillnader mellan ämnen vad gäller andelen rektorer som anger ett kunskapstapp.¹⁵ Rektorerna har också mer specifikt lyft fram vissa ämnen. I likhet med lärarna gör rektorerna bedömningen att det i högst grad är i yrkesämnena och i

---

¹⁵ Denna fråga till rektorerna är inte en utsträckningsfråga utan en ja/nej-fråga, vilket gör den svår att jämföra med lärarnas svar.

övriga ämnen med praktiska och/eller laborativa inslag, samt i matematik, som det var ett kunskapstapp hos avgångseleverna 2021.

I kommentarsfältet i anslutning till frågan har många av rektorerna poängterat att detta är en svår bedömning att göra. Mest förekommande bland kommentarerna är beskrivningen att ett kunskapstapp hos avgångseleverna, som en konsekvens av pandemin, finns generellt i alla eller de flesta ämnen om än olika mycket. Flera av rektorerna har förtydligat att det är de ämnen som de bedömer har påverkats mest som de har markerat i frågan. Flera av rektorerna uttrycker också att det är svårt att göra en bedömning ämnesvis därför att tappet snarare varierar mellan individuella elever inom ett och samma ämne.

Kunskapstappet för avgångseleverna gäller de senare kurserna

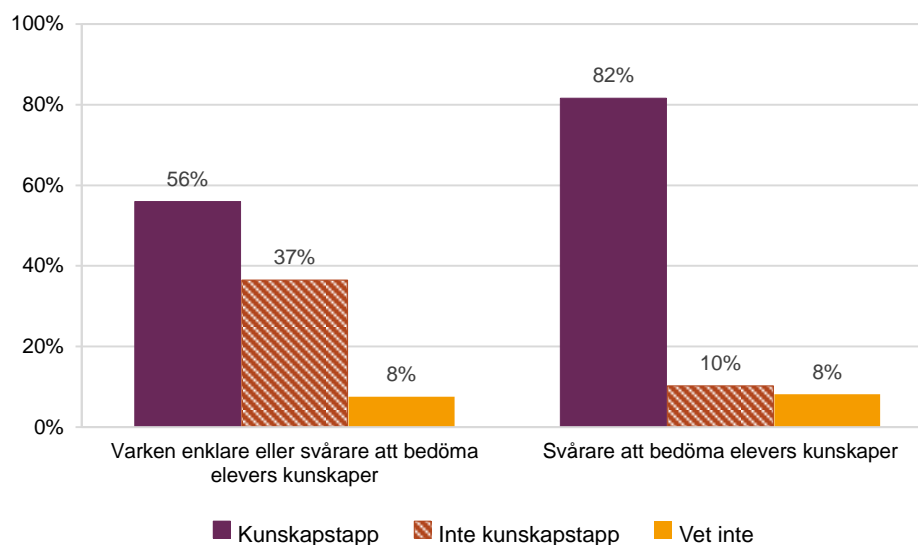
Innebörden av ett kunskapstapp kan förstås vara olika mellan olika ämnen. Vårt enkätmaterial ger inga preciseringar av *vilka* kunskaper det är som eleverna har tappat i de respektive ämnena. Men en grov bedömning kan göras genom att fästa avseende vid vilka ämneskurser som kan vara aktuella i termer av kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021. För de allra flesta av dessa elever kan det inte på grund av pandemin ha uppstått ett kunskapstapp i de tidiga ämneskurserna, eftersom huvuddelen av eleverna läste de kurserna innan pandemin. Det kunskapstapp som anges för avgångseleverna gäller alltså främst fortsättningskurser och högre kurser. Därav rör sig kunskapstappet inte så mycket om kunskaper i ämnen som i hög grad bygger på progression från de tidiga kurserna, det vill säga där kunskapen från de tidiga kurserna är en förutsättning för de senare. Kunskapstappet för avgångseleverna handlar i stället mer om det som eleverna inte har lärt sig i de senare kurserna, som knyter an till det som eleverna förväntas kunna inför övergången till arbete eller till vidare studier på högskola.

Bedömning av kunskapstapp kan bero på osäkerhet om elevernas uppnådda kunskapsnivå

Enligt vad vi redovisat i avsnitten ovan är det en majoritet av lärarna som bedömer att det fanns ett kunskapstapp bland avgångseleverna vårterminen 2021. Samtidigt har vi tidigare redovisat att majoriteten av lärarna upplevt det svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin. För att ett kunskapstapp ska kunna bedömas så behöver elevernas kunskaper kunna bedömas. Därför har vi jämfört lärarnas upplevelse av hur bedömningsarbetet har fungerat under pandemin med huruvida de ser ett kunskapstapp eller inte.

I diagrammet nedan visar hur lärarna har bedömt avgångselevernas kunskapstapp, uppdelat på om de svarat att det har varit *svårare* eller *varken enklare eller svårare* att bedöma elevernas kunskaper jämfört med innan pandemin. Stapeln som visar "kunskapstapp" inkluderar de lärare som svarat att det finns ett kunskapstapp i såväl *viss* utsträckning som *stor* utsträckning. Det fanns även lärare som svarat att det var *enkla*rt att bedöma elevernas kunskaper, men då de var mycket få är de inte inkluderade i jämförelsen.

Diagram 4. Lärares bedömning av kunskapstapp för avgångseleverna 2021.

Av de lärare som menar att arbetet med bedömning inte påverkats i någon större utsträckning är det en majoritet, 56 procent, som ser ett kunskapstapp hos avgångseleverna. Samtidigt är det en stor skillnad i hur de lärarna bedömer kunskapstapp jämfört med lärarna som haft det *svårare* att bedöma elevernas kunskaper under pandemin, av vilka 82 procent bedömer att det finns ett kunskapstapp. Denna skillnad kan delvis bero på att de lärare som uppgett att bedömningen av kunskaperna varit svår att göra i själva verket uttrycker att de inte är säkra på vilka kunskaper som eleverna uppnått. Utifrån enkätsvaren går det dock inte att exakt förklara dessa skillnader i lärarnas bedömningar.

Sammanfattning av enkätstudiens resultat gällande perioden till och med vårterminen 2021

Hittills har vi presenterat resultat från enkätstudien om covid-19-pandemins påverkan på undervisningen, bedömning, betygssättning och elevernas kunskaper – fram till och med vårterminen 2021. Resultaten visar att undervisningen på distans under pandemin inte fullt ut har motsvarat den som under normala omständigheter bedrivs fysiskt i skolan. Flera lärare och rektorer menar också att arbetet med bedömning och betygssättning har begränsats av pandemin. Samtidigt har mindre än hälften av lärarna anpassat sitt sätt att arbeta med betygssättningen under de annorlunda förutsättningar som varit, och det är en minoritet av rektorerna som infört riktlinjer för hur lärarna ska arbeta. Vad gäller avgångseleverna 2021 är det över 50 procent av rektorerna och drygt 70 procent av lärarna som bedömer att det uppstått ett kunskapstapp. Detta kunskapstapp beskriver lärarna finns inom alla ämnen, men i synnerhet matematik, praktisk/estetiska ämnen, ämnen med laborativa inslag och teknikämnen. Då avgångseleverna 2021 läste senare ämneskurser under tiden för pandemin är det främst i dessa kurser som eleverna kan ha gått miste om kunskaper.

I rapportens följande avsnitt presenterar vi en fördjupad analys av hur betygen utvecklats i olika kurser under pandemin. Resultaten illustrerar pandemins utfall i termer av påverkan på betygssättningen. Studien innefattar både avgångseleverna våren 2021 och de elever som då avslutade år 2.

Fördjupad analys av kursbetyg

I detta avsnitt presenterar vi en analys av kursbetyg för de elever som slutfört gymnasieskolan år 2016–2021. Syftet med analysen är att undersöka om förändringarna under covid-19-pandemin såsom fjärr- och distansundervisning och inställda nationella prov kan ha lett till förändringar i betygen på kursnivå. Analysen utgår från ämnena matematik, svenska och engelska samt gymnasiearbetet. Särskilt fokus har lagts på kurser som betygsatts i år 2 eller 3. Kurser som lästs i år 1 i gymnasieskolan ingår inte i analysen. Detta på grund av att eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2021 och år 2020 nästan uteslutande hunnit bli betygsatta i dessa kurser före pandemin.

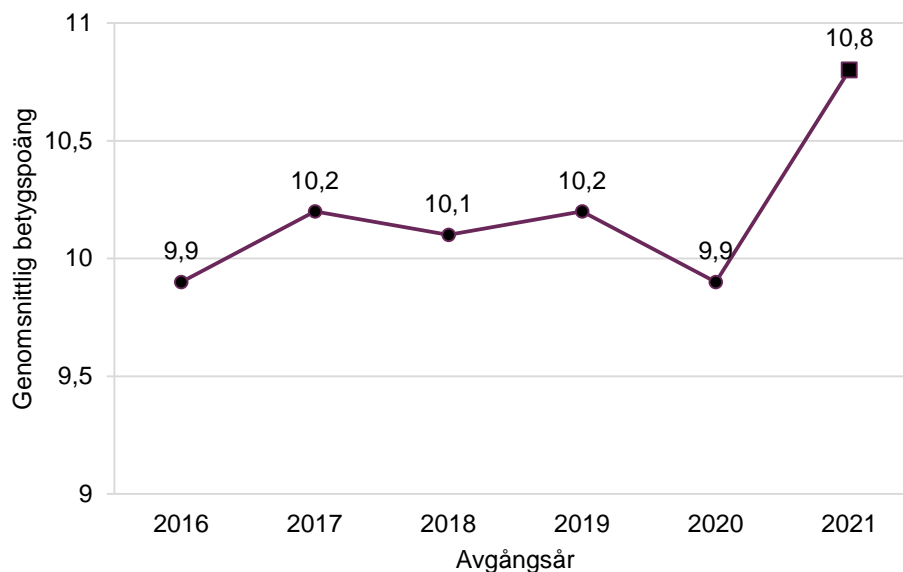
Genomförande och metod för analysen av kursbetyg beskrivs närmare i metodbilagan.

Betygen i matematik 2b ökar

Bland avgångseleverna år 2021 är det 37 900 elever som fått betyg i matematik 2b. Av dessa har cirka 50 procent läst samhällsvetenskapsprogrammet, cirka 40 procent ekonomiprogrammet och 8 procent estetiska programmet och cirka 1 procent humanistiska programmet. Övriga är i huvudsak utspridda bland yrkesprogrammen. För många av dessa elever är matematik 2b högsta avslutande kursen i matematik med tillhörande nationella prov.

I diagrammet nedan redovisas utvecklingen av den genomsnittliga betygspoängen per år för kursen matematik 2b.

Diagram 5. Den genomsnittliga betygspoängen per avgångsår i kursen *matematik 2b*, åren 2016–2021.

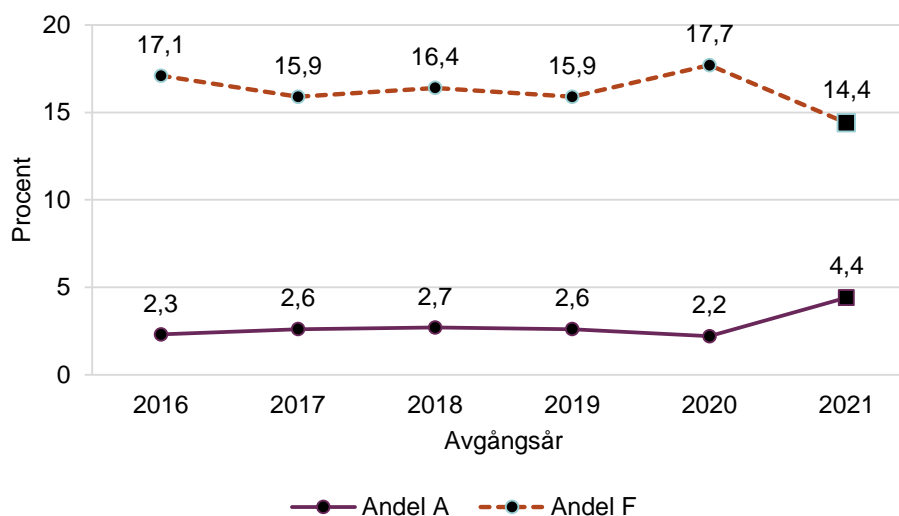
Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg i kursen matematik 2b. Siffror i grafen som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Under perioden 2016–2020 uppvisar elevers GBP i matematik 2b ett stabilt mönster och varierar i mycket liten utsträckning, mellan 9,9 och 10,2. Dessa elever blev betygsatta i matematik 2b före pandemin och flertalet skrev nationella prov i kursen. För eleverna som slutförde gymnasieskolan 2021 är GBP 10,8, en ökning med 0,9 jämfört med avgångseleverna 2020. Denna stora betygsökning i matematik 2b är ett trendbrott och sammanfaller med förändringar i undervisningen och inställda nationella prov till följd av pandemin.

Andelen med betyget F i matematik 2b minskar och andelen med A ökar

Nästa diagram visar hur andelen elever med de högsta och lägsta betygen, A och F, utvecklats över tid i kursen matematik 2b.

Diagram 6. Andelen elever i procent som avgått med betyg A respektive F i kursen matematik 2b åren 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg i kursen matematik 2b. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

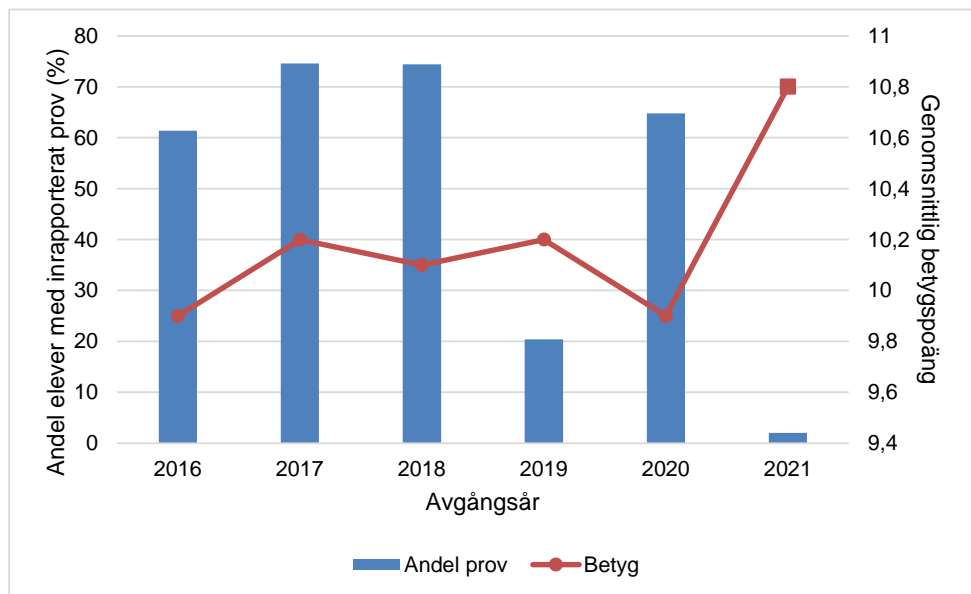
Betygsökningen i matematik 2b som skett år 2021 återfinns både för elever med de lägsta betygen och de högsta betygen. Andelen elever med betyget F har minskat med 3,3 procentenheter år 2021 jämfört med år 2020 samtidigt som andelen med betyget A ökat med 2,2 procentenheter år 2021 jämfört med 2020.

Andelen med betyget F har legat på en förhållandevis stabil nivå år 2016–2020 och varierat mellan 15,9 och 17,7 procent. Andelen elever med A har under motsvarande period också varit relativt stabil och varierat mellan 2,2 och 2,6 procent. För att översätta procentandelen till antal elever så är det ungefär 830 fler elever som fått betyg A och 1 250 fler elever som fått betyget E i stället för F i matematik 2b år 2021 jämfört med år 2020.

Förändringar i betyg och nationella prov

För eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2021 var de nationella proven inställda på våren 2020.

Diagram 7. Genomsnittlig betygsutveckling samt andelen elever med inrapporterade ordinarie nationella prov i matematik 2b. Elever som slutfört gymnasieskolan år 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg i kurserna matematik 2b samt andelen inrapporterade nationella prov. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin. För eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2021 var de nationella proven i matematik 2b inställda våren 2020.

Före pandemin var det omkring 60–75 procent av eleverna som skrev nationella prov i kursen matematik 2b.¹⁶ Ett undantag är eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2019 då endast 20 procent av eleverna har inrapporterade prov. Det beror på att Skolverket uppmanade skolenheterna att använda ersättningsprov i matematik 1 och 2 år 2018 då innehåll i de ordinarie nationella proven blivit kända på förhand. Andelen inrapporterade ersättningsprov i matematik 2b var 42,5 procent. Det är därmed betydligt färre ordinarie nationella prov i tidsserien som har redovisas för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2019, men om ersättningsproven inkluderas var det totalt sett ungefär lika stor andel prov som vanligt.

För eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2021 var undervisningen i matematik 2b påverkad av pandemin. De nationella proven i matematik 2b som skulle skrivits vårterminen 2020 blev inställda. Bland avgångseleverna år 2021 finns det ett fåtal elever, 2 procent eller 750 elever, som skrivit nationella prov. Merparten av dessa, 670 elever, har behövt längre tid än tre år på sig för att slutföra gymnasieskolan och har genomfört provet år 2019, året före pandemin. Resterande elever som gjort provet skrev det på höstterminen år 2020. Skolverket har i en tidigare analys visat att de högre resultaten i kursen matematik 2b och kursen svenska 3 samt gymnasiearbetet starkt bidragit till att andelen elever som tagit examen inom tre år på samhällsvetenskapsprogrammet ökade med över tre procentenheter år 2021 jämfört med år 2020.¹⁷

¹⁶ Staplarna visar andelen inrapporterade ordinarie prov som inkommit till Skolverket. Elever som uteblir från provet eller skriver provet vid ett annat tillfälle redovisas inte i staplarna vilket är en anledning till att staplarna inte visar 100 procent.

¹⁷ Skolverket (år 2021). *Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2021*. Beskrivande statistik, Dnr: 2021:1325.

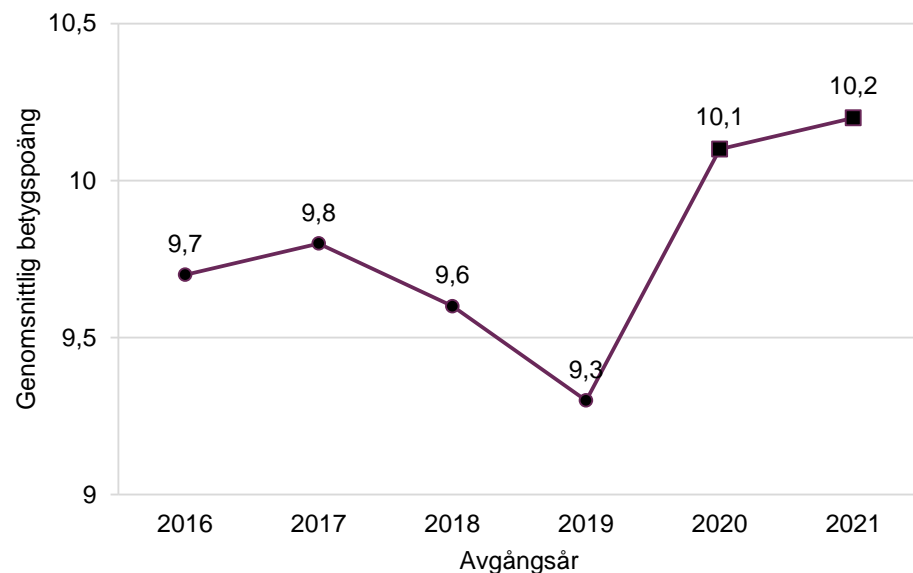
Sammantaget visar ökningarna i betygsresultaten i matematik 2b för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2021 en stor påverkan av pandemin till följd av den förändrade undervisningssituationen med fjärr- och distansundervisning och inställda nationella prov.

Betygen i matematik 3b ökar

År 2021 var det 17 300 elever som avslutade gymnasieskolan som hade blivit betygsatta i matematik 3b. Av dessa är det cirka 70 procent som läst ekonomiprogrammet, cirka 25 procent samhällsvetenskapsprogrammet, 3 procent estetiska programmet. De resterande 2 procenten är fördelade över övriga program.

I diagrammet nedan redovisas utvecklingen av den genomsnittliga betygspoängen per år för kursen matematik 3b.

Diagram 8. Den genomsnittliga betygspoängen per avgångsår i kursen matematik 3b och åren 2016–2021.

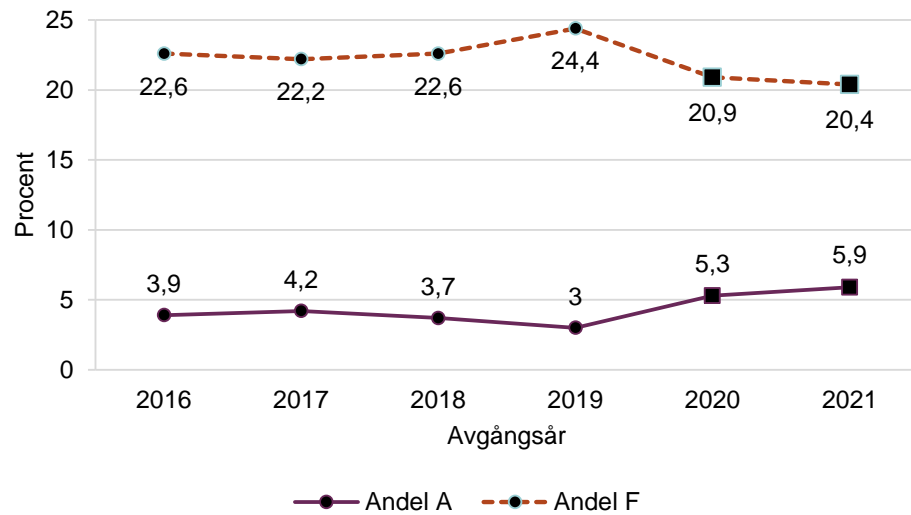
Diagrammet visar resultaten för avgångseleverna i matematik 3b. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Åren före pandemin minskar GBP i matematik 3b. År 2020 sker ett trendbrott och GBP ökar påtagligt från 9,3 till 10,1. Året därefter sker en liten ökning av GBP till 10,2. De nationella proven i matematik 3b ställdes in våren 2020 och 2021, men våren 2021 tillhandahöll Skolverket ett tillfälligt bedömningsstöd i stället för de nationella proven.

Andelen med betyget F i matematik 3b minskar och andelen med A ökar

I nästa diagram visas hur andelen elever med de högsta och lägsta betygen, A och F, utvecklats över tid i kursen matematik 3b.

Diagram 9. Andelen elever i procent som avgått med betyg A respektive F i kursen matematik 3b, åren 2016–2021.

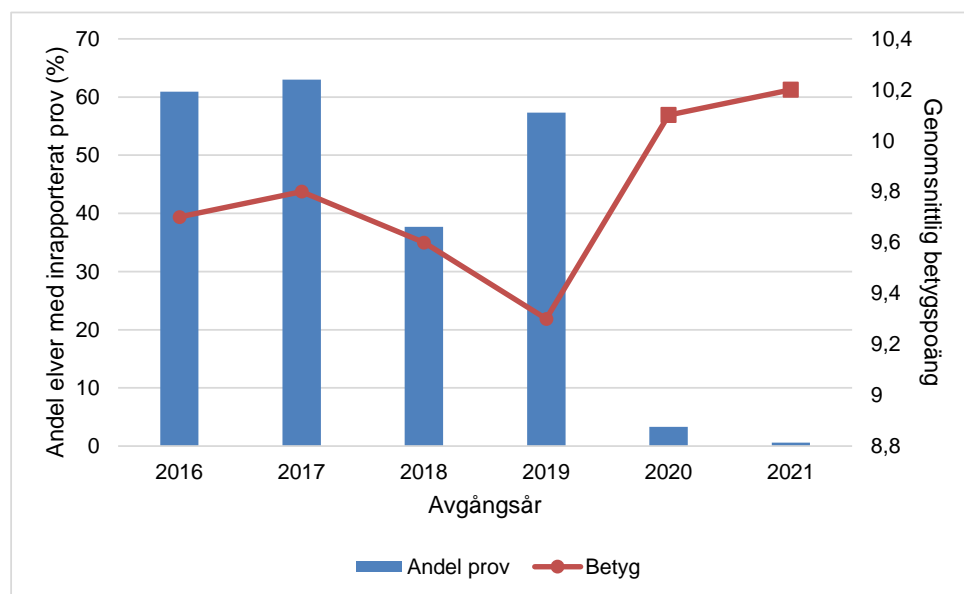
Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Betygsökningen i matematik 3b som skett i samband med pandemin återfinns både för elever med de lägsta betygen och de högsta betygen. Andelen elever med F minskade från 24,4 procent år 2019 till 20,9 procent år 2020, en minskning med 3,5 procentenheter. Andelen med F har även fortsatt att minska svagt år 2021. Samtidigt som fler elever fått godkänt betyg har andelen elever med A ökat, från 3 procent år 2020 till 5,3 procent år 2020 och 5,9 procent år 2021. Åren före pandemin var trenden att en ökande andel elever fick F samtidigt som andelen elever med det högsta betyget A minskade.

Förändringar i betyg och nationella prov

Före pandemin år 2016–2019 skrev många elever nationella prov i matematik 3b. Våren 2020 och 2021 var de nationella proven inställda till följd av pandemin.

Diagram 10. Genomsnittlig betygsutveckling samt andelen elever med inrapporterade ordinarie nationella prov i matematik 3b. Elever som slutfört gymnasieskolan år 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg i kurserna matematik 3b samt andelen inrapporterade nationella prov. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin. För eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2020 och år 2021 var de nationella proven i matematik 3b inställda våren 2020 och våren 2021.

År 2016–2019 var det omkring 60–75 procent av eleverna som skrev nationella prov i kursen matematik 3b, med undantag för år 2018 då det var omkring 40 procent. Staplarna som visar andelen som skrivit prov i matematik 3b bygger på statistiken för inrapporterade prov. För eleverna som gick ut år 2020 och 2021 var undervisningen påverkad av pandemin och de nationella proven var inställda för i princip samtliga elever. Både bland eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2020 och 2021 finns det en liten andel elever som skrivit nationella prov. Merparten av dessa elever har behövt mer än tre år på sig att slutföra gymnasieskolan och har skrivit proven före pandemin.¹⁸

Sammantaget visar ökningarna i betygsresultaten i matematik 3b för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2021 och 2020 en stor påverkan av pandemin till följd av den förändrade undervisningssituationen med fjärr- och distansundervisning och inställda nationella prov.

¹⁸ År 2020 var det tre procent och år 2021 var det 0,5 procent av eleverna som slutfört gymnasieskolan som har ett inrapporterat prov i matematik 3b. Dessa elever är 600 till antalet varav över 80 procent genomfört provet tidigare år, före pandemin, och behövt mer än tre år på sig att slutföra gymnasieskolan. Resterande elever har gjort provet på höstterminen år 2020 och 2021. Vårterminen år 2020 och 2021 var samtliga prov inställda.

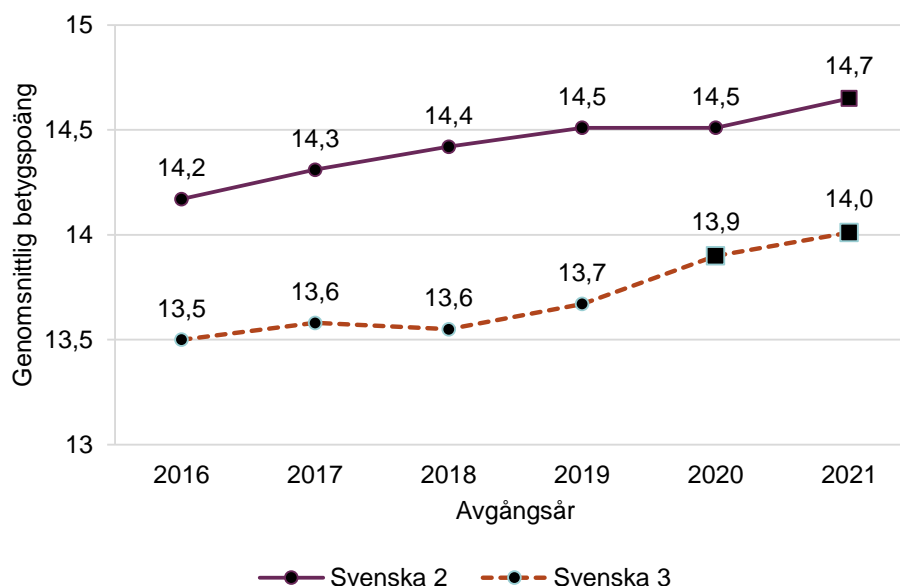
Betyg i svenska

Bland avgångseleverna 2021 är det 79 400 elever som har fått betyg i både svenska 2 och svenska 3 eller motsvarande svenska som andraspråk 2 och 3. I analysen har betygen i svenska och svenska som andraspråk lagts ihop och redovisas här som *svenska*. Svenska 2 och 3 är kurser som läses av samtliga elever som går på ett högskoleförberedande program samt de elever på yrkesprogram som vill läsa in grundläggande behörighet i sin yrkesexamen. Svenska 3 betygsätts nästan uteslutande på vårterminen i år 3 i nära anslutning till att eleverna slutför sina studier i gymnasieskolan. Sammantaget har kurserna lästs av 80 procent av eleverna på de nationella programmen.

Genomsnittliga betygspoängen i svenska 3 ökar

I diagrammet nedan redovisas utvecklingen av den genomsnittliga betygspoängen per år för kurserna svenska 2 och svenska 3.

Diagram 11. Den genomsnittliga betygspoängen per avgångsår i kurserna svenska 2 och svenska 3, åren 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna svenska 2 och svenska 3. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin. År 2020 och år 2021 var de nationella proven i svenska 3 inställda.

I båda kurserna svenska 2 och svenska 3 har GBP sakta ökat över tid för eleverna som gått ut gymnasieskolan 2016–2019. För eleverna som gått ut gymnasieskolan år 2020 och 2021 har det skett en ökning av GBP i svenska 3, från 13,7 år 2019 till 14,0 år 2021. Denna ökning av betyg i svenska 3 sammanfaller med att skolans undervisning varit påverkad av covid-19-pandemin för eleverna som gick ut år 2020 och 2021 med tillhörande inställda nationella prov i svenska 3, som uteslutande görs på våren i år 3. Våren 2021 tillhandahöll Skolverket ett tillfälligt bedömningsstöd i stället för de nationella proven. Det har också skett en ökning av betyg i svenska 2 mellan år 2020 och år 2021, då GBP ökat från 14,5 till 14,7. Eleverna som slutförde gymnasieskolan fram till år 2020 hade hunnit bli

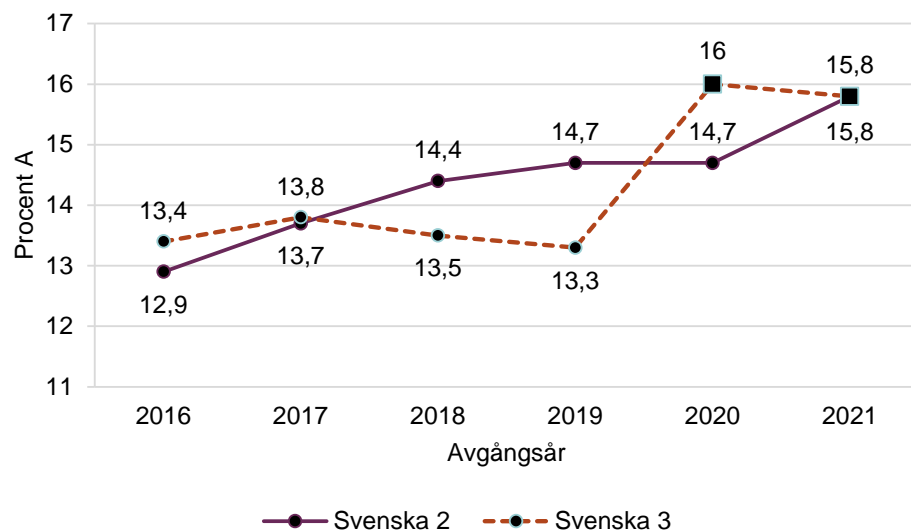

betygsatta i svenska 2 före pandemin. Sammantaget visar utvecklingen av betygen i svenska 2 och svenska 3 ett likartat mönster där ökningarna av GBP sammanfaller med att undervisningen påverkats av covid-19 pandemin.

Andelen med betyget A i svenska 3 ökar

Nästa diagram visar hur andelen elever med högsta betyget A i svenska 3 ökar tydligt år 2020 och 2021 jämfört med år 2019. Tidigare år har andelen med A varit förhållandevis stabil över tid.

Diagram 12. Andelen elever i procent som avgått med betyg A i kurserna svenska 2 och svenska 3, åren 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna svenska 2 och svenska 3. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Andelen elever som fått betyg A i svenska 2 har ökat successivt mellan åren 2016 och 2019. Under motsvarande period har andelen med A i svenska 3 varit i stort sett oförändrad. Till skillnad från svenska 3 har inte svenska 2 något nationellt prov som stöd för bedömning och betygssättning. Då de nationella proven blev inställda våren 2020 och våren 2021 har andelen med A i svenska 3 ökat tydligt från omkring 13,5 procent till ca 16 procent. Resultaten här indikerar att pandemin och de åtgärder som vidtagits med anledning av denna, såsom de inställda nationella proven våren 2020 och 2021, kan ha påverkat bedömningen och betygssättningen i svenska 3 när det gäller andelen med betyget A.

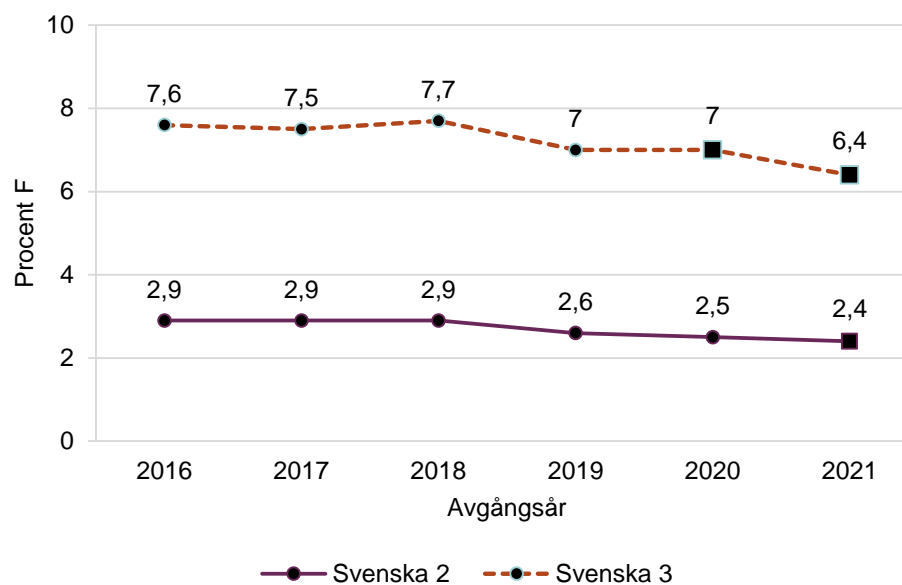
I antal innebär det att drygt 2 000 fler elever fått betyget A i svenska 3 år 2020 och år 2021 jämfört med år 2019.

Även andelen A i svenska 2 har ökat från en nivå av 14,7 procent till 15,8 procent för eleverna som gick ut 2021.

Andelen med betyget F i svenska 3 har minskat

Andelen elever som har fått underkänt betyg i svenska 3 har minskat från 7 procent för eleverna som slutförde gymnasieskolan år 2020 till 6,4 procent för eleverna som slutförde år 2021.

Diagram 13. Andelen elever i procent som avgått med betyg F i kurserna svenska 2 och svenska 3, åren 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna svenska 2 och svenska 3. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Kursen svenska 2, som endast påverkats av covid-19-pandemin för eleverna som gick ut år 2021, uppvisar ett stabilt mönster för andelen elever med underkända betyg över tid, med skillnaden att andelen med underkända betyg är betydligt lägre i svenska 2 jämfört med svenska 3.

Sammantaget visar analysen att de ökningar av betyg som skett i svenska 3 år 2020 och 2021 då undervisningen påverkats av pandemin återfinns bland de högre betygen, främst andelen elever med A har ökat. Från och med år 2021 har även andelen med F i svenska 3 minskat. Betygen i svenska 2 uppvisar mindre förändringar till följd av pandemin, även om andelen A har ökat.

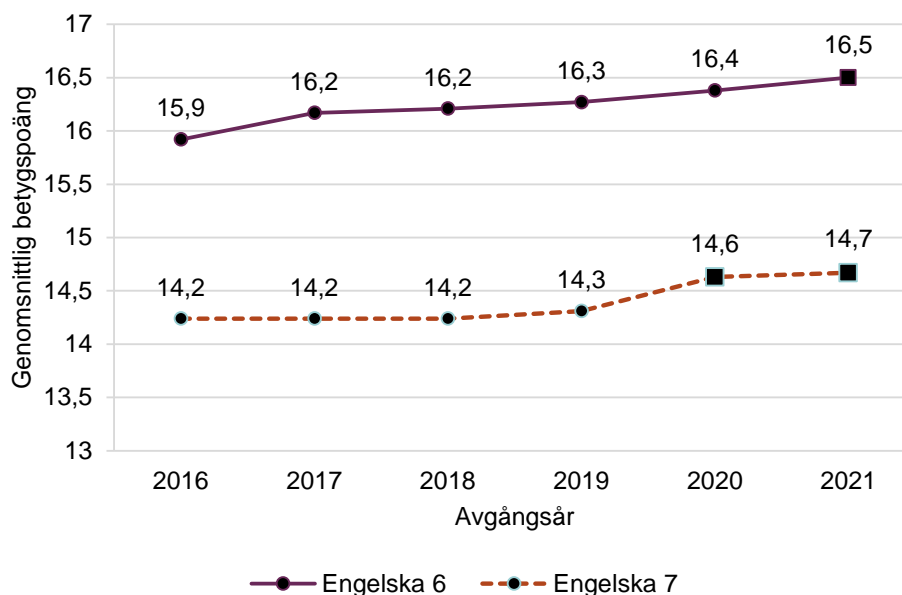
Betyg i engelska

Bland avgångseleverna 2021 är det 39 300 elever som har fått betyg i både engelska 6 och engelska 7. De högskoleförberedande programmen står för 98 procent av dessa elever. Engelska 7 är inte obligatorisk men läses av en betydande andel av de elever som går högskoleförberedande program (omkring 60 procent) samt av en bråkdel av elever från yrkesprogram (ca 3 procent). Det skrivs inga nationella prov i engelska 7 men det är sannolikt att kursen betygsatts på våren 2020 och 2021 när eleverna slutförde gymnasieskolan dessa år.

Genomsnittliga betygspoängen i engelska 7 ökar

I diagrammet nedan redovisas utvecklingen av den genomsnittliga betygspoängen per år för kurserna engelska 6 och engelska 7 för de elever som har fått betyg i bägge kurserna.

Diagram 14. Den genomsnittliga betygspoängen per avgångsår i kurserna engelska 6 och engelska 7, åren 2016–2021.

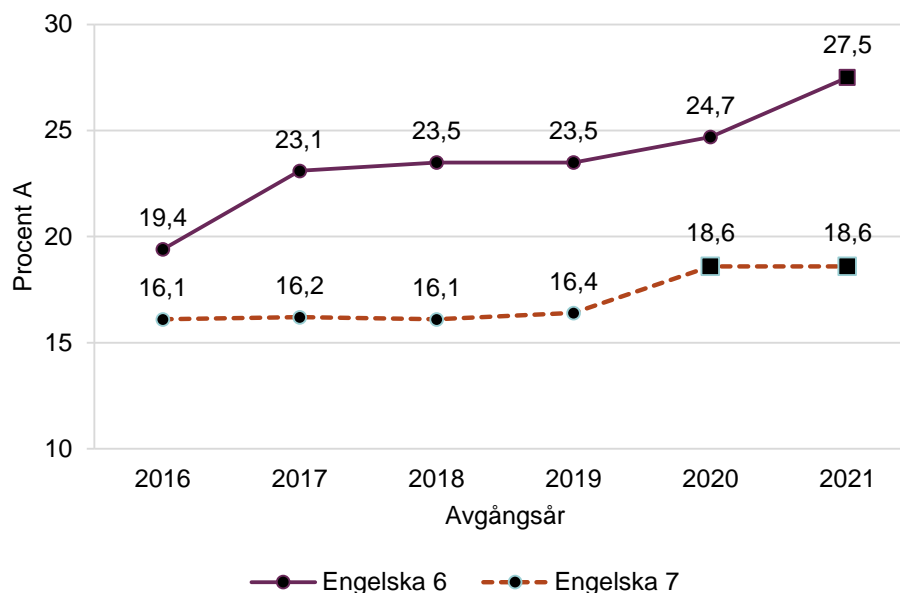
Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna engelska 6 och engelska 7. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

GBP i engelska 6 har sakta ökat mellan åren 2016 och 2021. GBP för engelska 7 har i princip varit konstant fram till 2019 för att sedan bli lite högre år 2020 och 2021 i samband med att undervisningen påverkats av covid-19-pandemin.

Andelen med betyget A i engelska 7 ökar

Diagrammet nedan visar andelen med betyget A i engelska 6 och engelska 7.

Diagram 15. Andelen elever i procent som avgått med betyg A i kurserna engelska 6 och engelska 7, åren 2016–2020.

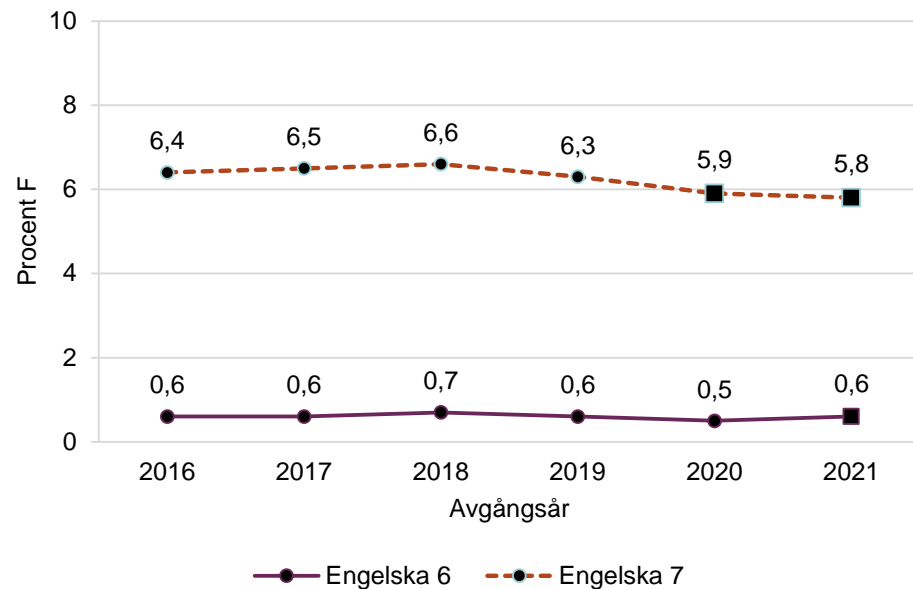
Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna engelska 6 och engelska 7. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Det har skett ökningsar av elever med högsta betyg A i både engelska 6 och 7 som sammanfaller med att undervisningen blivit påverkad under pandemin. Undervisningen i engelska 7 har påverkats av pandemin för eleverna som gick ut både år 2020 och 2021. Det är också då som andelen med högsta betyget A ökar till en nivå av 18,6 procent jämfört med 16,4 procent 2019. Även i engelska 6 ökar andelen med A till 27,5 procent år 2021 då undervisningen påverkats av pandemin jämfört med 24,7 procent år 2020, då pandemin inte hunnit påverka undervisningen i kursen.

Andelen med betyget F i engelska 7 minskar något

I nästa diagram presenteras andelen elever som har fått betyget F i engelska 6 och engelska 7.

Diagram 16. Andelen elever i procent som avgått med betyg F i kurserna engelska 6 och engelska 7, åren 2016–2021.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kurserna engelska 6 och engelska 7. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Andelen F har sjunkit något för engelska 7 medan andelen F engelska 6 varit mycket stabil över tid, även under påverkan av pandemin. Sammantaget har andelen F i de högre kurserna i engelska inte förändrats nämnvärt av pandemin jämfört med exempelvis minskningarna som återfinns i främst kurser i matematik men också i kurser i svenska.

Gymnasiearbetet

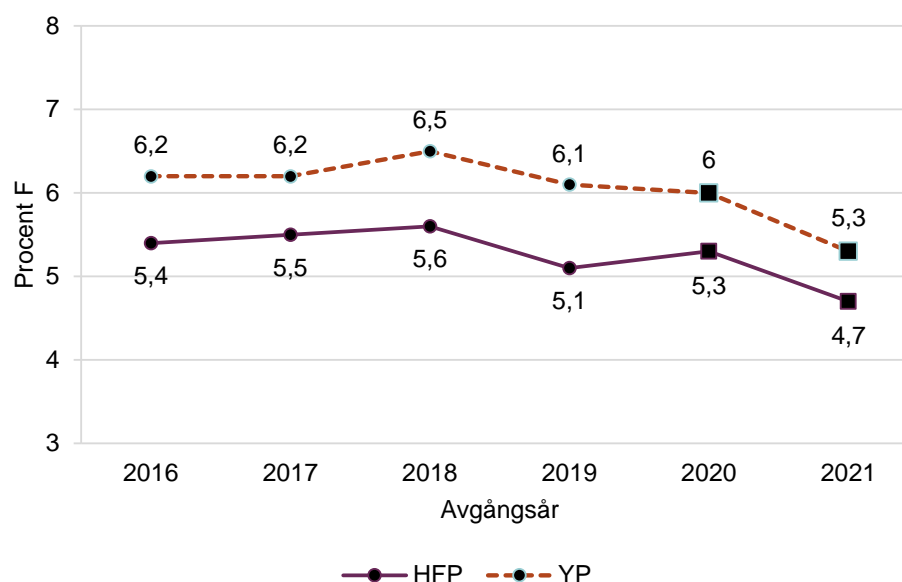
Gymnasiearbetet är obligatoriskt för alla elever på nationella program och har avgångsåret 2021 betygsatts för över 98 000 elever varav drygt 65 000 elever från de högskoleförberedande programmen och 33 000 elever från yrkesprogrammen.

Gymnasiearbetet genomförs under år 3 och betygsätts i slutet av gymnasieutbildningen, vilket medför att pandemin påverkat gymnasiearbetet för avgångseleverna år 2020 och 2021.

Andelen underkända minskar

Nästa diagram visar andelen elever som fått underkänt i gymnasiearbetet uppdelat på högskoleförberedande program och yrkesprogram. Till skillnad från vad som gäller för kurser som kan betygsättas med betygen F till A kan gymnasiearbetet endast betygsättas med godkänt eller icke godkänt.

Diagram 17. Andelen elever i procent som avgått med betyg F i gymnasiearbetet, åren 2016–2021 uppdelat på typ av program, högskoleförberedande (HFP) eller yrkesprogram (YP).

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg i gymnasiearbetet. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Det har skett en tydlig minskning år 2021 i andelen elever med underkänt betyg i gymnasiearbetet jämfört med föregående år. På de högskoleförberedande programmen har andelen elever med underkänt gymnasiearbete minskat från 5,3 procent år 2020 till 4,7 procent år 2021. På yrkesprogrammen har andelen med underkänt gymnasiearbete minskat från 6,0 procent år 2020 till 5,3 procent år 2021. Båda programtyperna har en svag nedåtgående trend i andelen F mellan åren 2016 och 2020, men år 2021 är det en jämförelsevis större nedgång. Det är omkring 6 200 fler elever som klarat godkänt i gymnasiearbetet år 2021 jämfört med år 2020. Gymnasiearbetet är sett till antalet elever den kurs i gymnasieskolan som uppvisar störst förändringar år 2021 jämfört med år 2020. För eleverna som

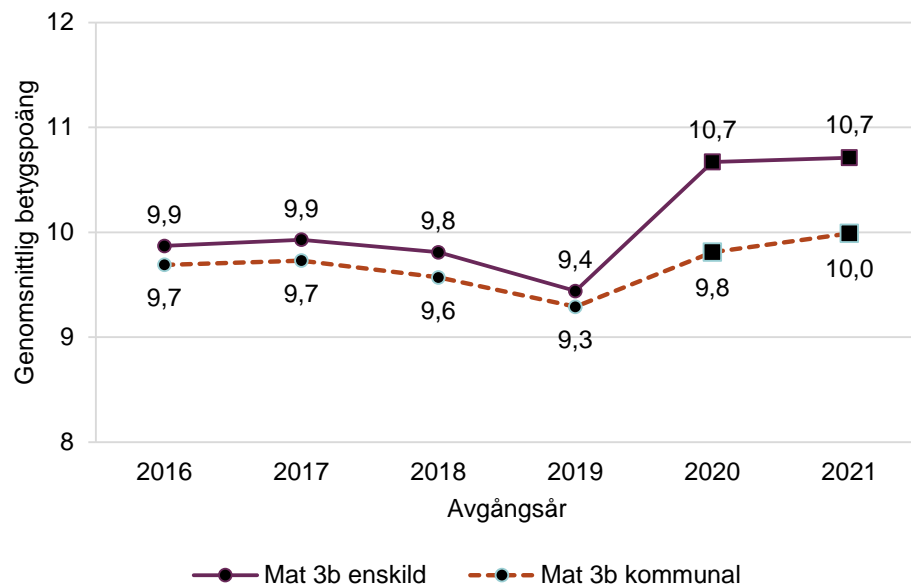
slutförde gymnasieskolan år 2020 var endast slutet av år 3 påverkad av pandemin medan avgångseleverna 2021 genomförde hela gymnasiearbetet under pandemin.

Bakgrundsfaktorer

Det finns en del bakgrundsfaktorer som samvarierar med betygen i gymnasieskolan. När det gäller betygen i matematik 2b samt matematik 3b har vi undersökt skillnader mellan könen, mellan elever med svensk och utländsk bakgrund, samt skillnader efter utbildningsnivå hos elevernas föräldrar. Ökningen av kursbetygen är lika stor i en jämförelse mellan dessa faktorer.

Vi har även undersökt skillnader i betygsutvecklingen i matematik 2b och 3b mellan elever på skolor på enskilda respektive kommunala huvudmän. I kursen matematik 2b är betygsökningen mycket likartad. I matematik 3b finns dock skillnader, vilka redovisas nedan.

Diagram 18. Den genomsnittliga betygspoängen i matematik 3b för åren 2016–2021 uppdelat efter skolans typ av huvudman.

Diagrammet visar resultaten för de avgångselever som fått betyg både i kursen matematik 2b och kursen matematik 3b. Siffror i graferna som markerats med en fyrkant i stället för punkt innebär att elevernas undervisning i kursen påverkats av covid-19-pandemin.

Gemensamt för både enskilda och kommunala huvudmän är att betygen ökat i matematik 3b för eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2020 och år 2021 jämfört med år 2016–2019. Det är främst år 2020 som det sker en stor betygsökning för båda huvudmannatyperna. År 2020 uppstår också en skillnad i betygen i matematik 3b mellan kommunal och enskild huvudman som inte funnits tidigare år, där ökningen av GBP är betydligt större för elever som går i skolor med enskild huvudman. Denna skillnad i betyg i matematik 3b består mellan huvudmannatyperna även för eleverna som slutfört gymnasieskolan år 2021. Gapet i betyg i matematik 3b har dock minskat år 2021 jämfört med år 2020 till följd av att betygen fortsatt att öka – från 9,8 till 10,0 – för elever hos kommunal huvudman medan

den genomsnittliga betygspoängen varit oförändrad, 10,7, för elever hos enskilda huvudmän.

Sammanfattning av betygsanalysen på kursnivå

Pandemin har inneburit fjärr- och distansundervisning samt inställda nationella prov såväl vårterminen 2020 som 2021. Det är främst i de avslutande kurserna matematik 2b och 3b som det skett en tydlig förändring av betygen under pandemin.

- I kurserna matematik 2b och 3b har den genomsnittliga betygspoängen ökat mycket för eleverna jämfört med dem som fick betyg i kurserna före pandemin. Både andelen elever med betyget F har minskat och andelen med A har ökat. Den generella ökningen av betyg i matematik 2b och 3b har skett för både kvinnor och män, för elever med svensk och utländsk bakgrund, för samtliga elever oavsett föräldrarnas utbildningsbakgrund samt för både kommunala och enskilda huvudmän.
- Betygen i svenska 3 har också ökat för eleverna som har fått betyg under pandemin jämfört med tidigare år, främst andelen elever med betyget A. Ökningen är inte lika stor som i kurserna matematik 2b och 3b.
- Fler elever har fått godkänt betyg i gymnasiearbetet år 2021 jämfört med år 2020. I antal innebär det att 6 200 fler elever fått godkänt betyg i gymnasiearbetet år 2021 jämfört med år 2020, vilket är en stor förändring.
- I kurserna engelska 6 och 7 samt svenska 2 har betygen inte förändrats under pandemin.

Generellt har betygen och den genomsnittliga betygspoängen ökat under perioden 2016–2021 för både elever på högskoleförberedande program och yrkesprogram. Resultaten i denna analys är på kursnivå. Det är alltså fullt förenligt att betygen i enskilda kurser kan uppvisa stora förändringar under åren med pandemi jämfört med tidigare år, utan att det nödvändigtvis syns på motsvarande vis i den långsiktiga genomsnittliga betygsutvecklingen för samtliga kurser.

I det följande sammanfattar vi ytterligare en analys av betygsutvecklingen under pandemin.

Analys av den generella betygsutvecklingen

I det här avsnittet sammanfattas en analys av betygsutvecklingen i gymnasieskolan som återfinns i sin helhet i bilaga 1. Analysen studerar utvecklingen av den genomsnittliga betygspoängen hos elever som avgick från gymnasieskolan åren 2017 till 2021. Som redovisat i tidigare publikationer är betygen inte tillförlitliga mått för att mäta elevernas kunskapsutveckling över tid och därmed inte heller för att undersöka om pandemin inneburit ett kunskapstapp för eleverna.¹⁹ För

¹⁹ Skolverket 2021. Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4. Bilaga 1.

gymnasieskolan finns ingen oberoende kunskapsmätning som syftar till att mäta kunskapsförändringar över tid varför vi ändå är hänvisade till att använda betygen. Analysen koncentreras till att undersöka olika elevgruppers betygsutveckling för att se om det finns skillnader i samband med pandemin.

För samtliga elever och för de flesta elevgrupper så har den trendmässiga ökningen av betygsresultaten inte förändrats i samband med pandemin, pandemin som huvudsakligen påverkat de elever som gick ut 2021 och i begränsad del de som gick ut 2020. För elever på yrkesprogram stagnerade den ökande betygstrenden för avgångseleverna 2021 (men betygen är fortfarande högre än 2017–2019), medan ökningen fortsatte för elever på högskoleförberedande program. Det går dock inte att belägga att trendbrottet för yrkesprogrammets elever beror på pandemin, då samma avstannande trend kan konstateras för de kurser eleverna med större utsträckning läst innan pandemin (de gymnasiegemensamma kurserna).

När det gäller olika elevgrupper som män/kvinnor, olika migrationsbakgrund, olika socioekonomisk bakgrund och om man gått i kommunal eller fristående skola så syns inga större trendskillnader i betygen 2021 jämfört med åren före pandemin.

Det finns ett resultat som är värt att lyfta fram. Elever med de allra lägsta betygen har haft en avstannande betygsutveckling 2021 i relation till övriga elever där betygen ökade även 2021. Detta syns lite tydligare för elever på yrkesprogram men även för elever med låga betyg på högskoleförberedande program. Om detta beror på pandemin eller på andra faktorer går inte säkert att avgöra. Även om betygsutvecklingen avstannat för elever med de lägsta betygen är deras betyg fortfarande något högre 2021 jämfört med åren 2017–2019.

3. Konsekvenser av pandemin för eleverna i gymnasieskolan höstterminen 2021

I det föregående kapitlet har vi redovisat rektorers och lärares svar på enkätfrågor om bedömning, betygssättning och elevers kunskapsutveckling tidigare under pandemin. Vi har också redovisat analyser av betygsutvecklingen.

I detta kapitel presenterar vi enkätstudiens resultat vad gäller pandemins konsekvenser under höstterminen 2021, då gymnasieskolan återgick till verksamhet huvudsakligen enligt det normala. Ett inledande, kortare avsnitt handlar om undervisningsformerna under terminen. Det andra avsnittet beskriver lärarnas och rektorernas bedömningar av kunskapstapp för eleverna denna termin, och det avslutande avsnittet beskriver insatser och behov för att motverka eller hämta igen ett kunskapstapp.

Det ska här poängteras att enkäterna till rektorer och lärare besvarades innan höstterminen 2021 avslutats, och därför inte täcker situationen under hela läsåret 2021/22. Från slutet av höstterminen till och med inledningen av vårterminen 2022 ökade smittspridningen kraftigt (den så kallade omikron-varianten av coronaviruset), med en mycket hög frånvaro bland både elever och lärare. På vilka sätt det påverkade möjligheterna att bedriva undervisning, och formerna för undervisningen, kan inte besvaras utifrån det material vi har tillgängligt för den här rapporten.²⁰

Undervisningsformerna under höstterminen 2021

Under höstterminen 2021 återgick gymnasieskolans elever till undervisning på plats i skolan, med en fortsatt möjlighet att bedriva undervisning på distans vid behov. För att undersöka hur detta tog sig uttryck bland landets gymnasieskolor tillfrågades rektorerna om i vilken utsträckning de bedrivit fjärr- och distansundervisning under höstterminen 2021. Ungefär 80 procent av rektorerna svarar att de inte alls bedrivit undervisning på distans och knappt 20 procent svarar att de gjorde det i *viss* utsträckning (vilket inkluderar verksamheter som även under normala omständigheter i viss mån bedrivs som fjärrundervisning).

Utifrån svaren framkommer att på de skolor där man haft ett visst behov av att bedriva undervisning på distans under höstterminen har detta främst berott på sjukdom hos personal och elever. Då lärare har varit hemma med milda symptom eller på grund av karantän eller vård av barn så har de i stället kunnat undervisa digitalt. Detsamma gäller för elever som varit hemma med symptom som i viss mån har kunnat erbjudas att delta i undervisningen digitalt.

---

²⁰ I en separat rapport har Skolverket kartlagt omikron-variantens konsekvenser för gymnasieskolan.

Våra analyser visar också att det har varit på skolor med lägre lärartäthet som den mesta undervisningen på distans har förkommit under höstterminen. Det kan bero på att sjukfrånvaro, som enligt svaren har varit den vanligaste orsaken till att viss undervisning har behövt bedrivas på distans, varit lättare att hantera på skolor med en högre lärartäthet.

I enkäten till lärarna har 88 procent svarat ja på frågan om de under höstterminen 2021 kunnat genomföra planerade lektioner och undervisningsmoment när de bedrivit närundervisning. Yrkeslärare har i något lägre utsträckning än ämneslärare kunnat genomföra undervisningen enligt planeringen, men skillnaden är liten.

Undervisningen under höstterminen har dock påverkats av att elevernas kunskaper från tidigare läsår har släpat efter, vilket är ämnet för nästa avsnitt.

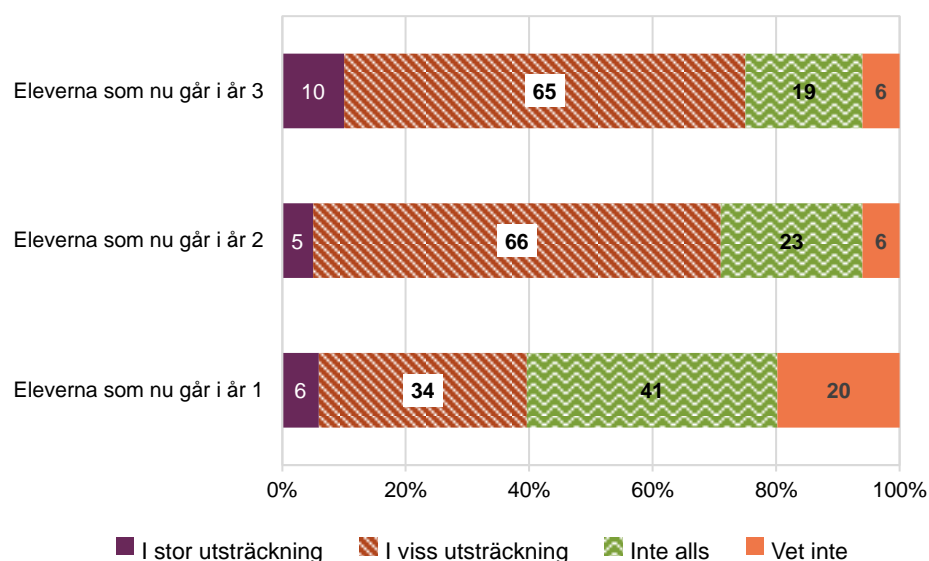
Kunskapstapp för elever i år 1, 2 och 3

För eleverna som läsåret 2021/22 gått i gymnasieskolans andra och tredje år har stora delar av gymnasieutbildningen präglats av pandemins påverkan. Förstaårseleverna har påverkats av situationen för verksamheterna i grundskolans senare årskurser. Det här avsnittet ägnas åt rektorernas och lärarnas bedömningar om påverkan för eleverna i år 1, 2 och 3, när det gäller om eleverna befinner sig på samma kunskapsnivå som de normalt skulle ha gjort. I anslutning till dessa enkätfrågor har vi preciserat att det vi söker svar på är om det finns ett kunskapstapp som konsekvens av covid-19-pandemin.

Majoriteten av rektorer och lärare bedömer ett kunskapstapp höstterminen 2021 för elever i år 2 och 3.

Frågan som rektorerna besvarat, och som presenteras i diagrammet nedan, gäller utsträckningen av ett kunskapstapp som en konsekvens av pandemin.

Diagram 19. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att det HT 2021 finns ett kunskapstapp hos eleverna som nu går i år 1, år 2 respektive år 3?

Andel (%) av svarande rektorer. Internt bortfall, uppifrån och ner: 2%, 1%, 5%.

Som framgår av diagrammet är det en majoritet av rektorerna som bedömer ett kunskapstapp för eleverna i år 2 respektive 3, men en mindre andel för eleverna i år 1.²¹ Andelen rektorer som svarat ”vet inte” på frågan om kunskapstappet var också som högst för eleverna i år 1 – med stor sannolikhet på grund av att de inte hunnit bilda sig en uppfattning vid tillfället för undersökningen. Även om majoriteten av rektorerna bedömer ett kunskapstapp för eleverna svarar de flesta att det rör sig om ett kunskapstapp i *viss* utsträckning.

Vi har undersökt skillnader mellan olika grupperingar av skolor i hur rektorerna svarar på frågan om kunskapstapp för eleverna i år 3. Denna jämförelse visar att de som i högst utsträckning bedömer ett kunskapstapp är rektorer på skolor med en låg lärartäthet och skolor i andra kommuner än storstadskommuner. Det ska dock poängteras att dessa skillnader är små och att rektorernas bedömningar av kunskapstappet kan sägas gälla generellt på olika typer av skolor. Det går alltså inte att entydigt säga att rektorer på vissa kategorier av skolor i högre utsträckning ser ett kunskapstapp.

Det är heller ingen skillnad mellan hur rektorerna bedömer kunskapstappet för eleverna i år 3 i en jämförelse mellan fristående och offentliga skolor. Däremot är det en högre andel av rektorer på fristående skolor som svarar att det är ett kunskapstapp för eleverna i år 1 (50 procent jämfört med 33 procent av rektorer på offentliga skolor).

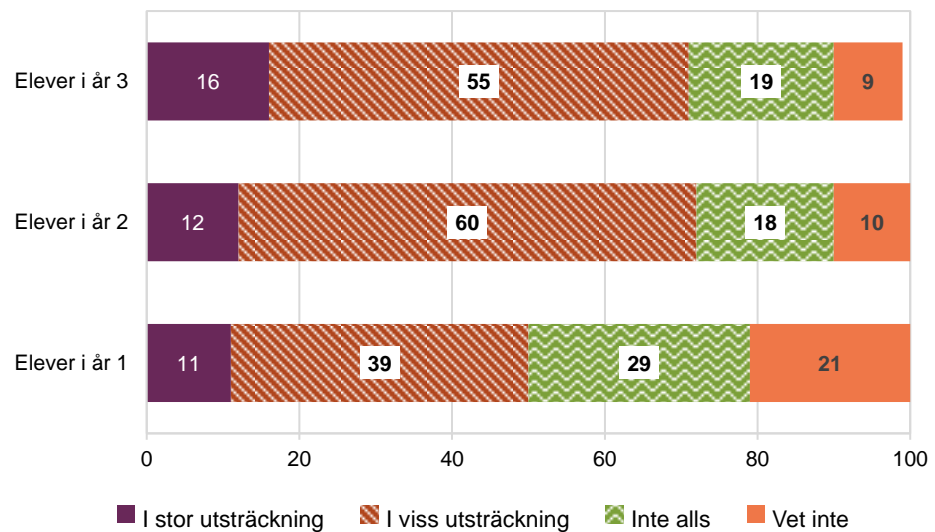
Rektorerna har också ombetts att bedöma kunskapstappet för olika elevgrupper. Dessa svar visar att kunskapstappet finns hos alla elevgrupper, men i en

²¹ Det är fyra av tio rektorer som anger ett kunskapstapp för eleverna i år 1. Detta överensstämmer med hur rektorer bedömt kunskapstappet för elever i årskurs nio vårmånaden 2021, i rapporten om pandemins konsekvenser för grundskolan som publicerats samtidigt med denna rapport om gymnasieskolan.

varierande grad ungefär enligt bedömningarna som rektorerna gjort bland olika elevgrupper av avgångseleverna (redovisat i föregående kapitel, diagram 3).

Nästföljande diagram redovisar *lärarnas* svar på frågan om kunskapstapp för eleverna i år 1, 2 och 3. Jämfört med rektorernas bedömning enligt ovan är det ungefär en lika stor majoritet av lärarna som bedömer att det finns ett kunskapstapp som konsekvens av pandemin. Men det är en något högre andel av lärarna som anger att det rör sig om ett kunskapstapp i *stor* utsträckning. Det är också en högre andel av lärarna som ser ett kunskapstapp för eleverna i år 1.²²

Diagram 20. Fråga till lärarna. I vilken utsträckning bedömer du att det HT 2021 finns ett kunskapstapp hos dina elever som nu går i respektive studieår?

Andel (%) av lärare som angett att de undervisar elever i respektive år. Det interna bortfallet är 2% för var och en av de tre frågorna.

I jämförelsen av svaren mellan lärare i olika grupperingar av skolor är det en stor samstämmighet med hur rektorerna svarat vilket vi redovisat ovan. Det är små skillnader i svaren mellan lärare på olika skolor sett till huvudmannaskap, programsammansättning, elevsammansättning, lärartäthet och skolkommun. Det är en något högre andel av lärare på fristående skolor än offentliga som anger ett kunskapstapp för elever i år 1, också det i överensstämmelse med rektorernas bedömning.

I fritextsvaren lyfter lärare att kunskapsinhämtningen i stort, oavsett elevernas studieår, påverkades av elevernas förkunskaper, motivation och studietekniska möjligheter under den tid då undervisningen genomfördes på distans.

För eleverna i år 3 beskriver lärarna ett större kunskapstapp. Dessa elever har haft undervisning på distans mer eller mindre under halva gymnasietiden och många

²² Det är fem av tio lärare som anger ett kunskapstapp för eleverna i år 1. Detta överensstämmer med hur lärare bedömt kunskapstappet för elever i årskurs nio vårterminen 2021, i rapporten om pandemins konsekvenser för grundskolan som publicerats samtidigt med denna rapport om gymnasieskolan.

av lärarna menar att eleverna därför saknar kunskaper i högre utsträckning än vad tredjeårs-elever vanligtvis gör.

Treorna drabbades extra hårt eftersom de var med om flertalet omgångar av nedstängningar och det var svårt att få tag i ersättningslärare när ordinarie lärare var sjuka.

Flera av lärarna som svarat att det finns ett kunskapstapp för elever i år 2 nämner att det gäller elever på yrkesprogram, som påverkades mer genom att deras arbetsplatsförlagt lärande (apl) inte kunde genomföras och därför behövde senareläggas. Det tas också upp att elever i år 2 har missat mycket av det praktiska skolarbetet. Som exempel nämns olika gruppmoment och laborationer eller andra praktiska moment. En lärare i musik skriver:

Att åk 2 missat det praktiska grupparbetet är högst märkbart i fortsättningskurserna i dessa ämnen. Lägre kunskap på sina instrument och hur man spelar och agerar tillsammans i grupp. Upplevelsen hos oss lärare är att åk 2 är lite på samma nivå som åk 1 i dessa moment i år.

De lärare som svarat att det finns ett kunskapstapp för elever i år 1 konstaterar en lägre kunskapsnivå hos förstaårseleverna jämfört med hur den brukar vara.

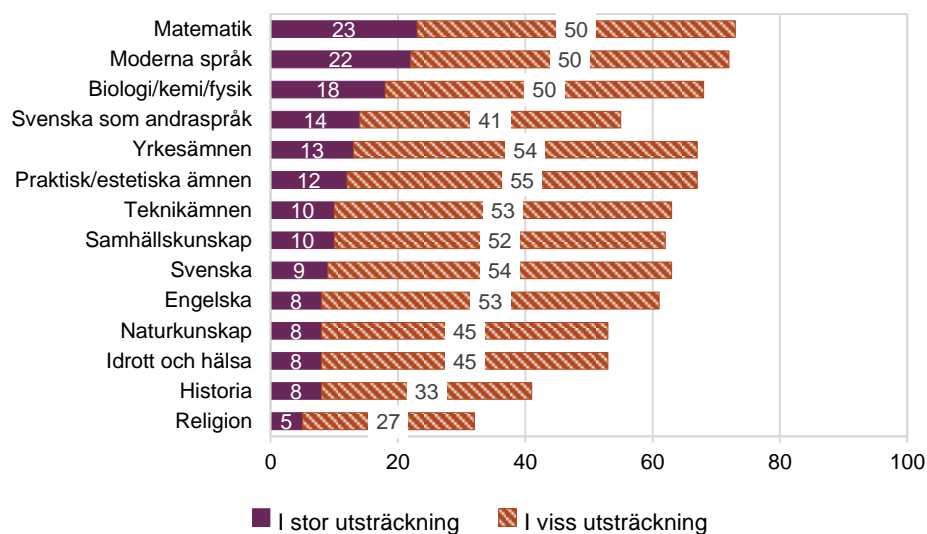
Kemiundervisning på distans är ingen bra sak. Svårt med att missa det laborativa och Kemi 1 är det största hoppet från grundskolan till gymnasiet så det har krävt mycket repetition under hösten i kemi 2.

Det är egentligen bara för åk 1 som jag märkt skillnad. Upplever att de saknar grundkunskaper från högstadiet vad gäller algebra och standardprocedurer inom matematiken.

Lärarna anger ett kunskapstapp i samtliga ämnen, men med vissa skillnader

I nästa diagram redovisar vi lärarnas bedömningar kunskapstappet höstterminen 2021 per ämne/ämnesområde. Denna bedömning har lärarna gjort för vart och ett av de ämnen som de undervisar i.

Diagram 21. Fråga till lärare: I vilken utsträckning bedömer du att HT 2021 finns ett kunskapstapp hos dina elever inom de ämnesområden/ämnen som du undervisar i?

Andel (%) av svarande lärare per varje enskilt ämne som lärarna undervisar i.

De ämnen som ligger högst i lärarnas bedömning av kunskapstapp är matematik och moderna språk, och ämnesgruppen biologi/kemi/fysik. Vad gäller dessa ämnen kan särskilt noteras att det är omkring var femte lärare som anger att det *i stor utsträckning* finns ett kunskapstapp. Generellt är det vanligaste svaret att lärarna bedömer att det finns ett kunskapstapp *i viss utsträckning*.

Det är stora skillnader mellan ämnena överst i diagrammet och de nederst vad gäller andelen lärare som bedömer att det finns ett kunskapstapp för eleverna höstterminen 2021. Mellan övriga ämnen är skillnaderna mindre i lärarnas bedömningar av kunskapstapp.

I lärarnas kommentarer preciseras att tappet är mer märkbart när det gäller kunskap som bygger på tidigare kurser, och att tappet följaktligen är mindre i ämnen som *inte* bygger på kunskap från tidigare kurser. Det nämns också fördelar i de fall som alla ämneskurser getts av samma lärare, genom att läraren då har en överblick av eventuella kunskapsluckor och en relation till klassen som underlättar för läraren att kompensera där det finns behov.

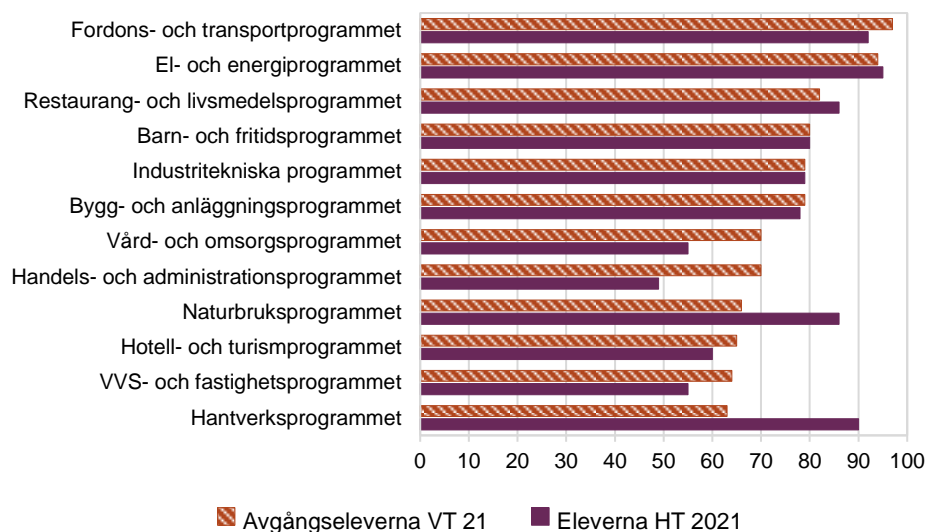
Också i enkäten till rektorerna har vi ställt frågan om kunskapstapp per ämne höstterminen 2021, genom att de rektorer som angett ett kunskapstapp har fått en följdfråga om ämnen/ämnesområden för detta kunskapstapp. Rektorernas svar skiljer sig från lärarnas genom att det är större skillnader mellan ämnen vad gäller i vilken grad man anger ett kunskapstapp.²³ Rektorerna har också mer specifikt lyft fram vissa ämnen. Matematikämnet sticker ut som det ämne där flest rektorer anger att det finns ett tapp. Högt i rektorernas bedömningar ligger även yrkesämnen, samt ämnen med laborativa inslag (kemi, fysik, biologi).

²³ Denna fråga till rektorerna är inte en utsträckningsfråga utan en ja/nej-fråga, vilket gör den svår att jämföra med lärarnas svar.

Kunskapstappet i yrkesämnen varierar mellan olika yrkesprogram

Det är 36 procent av rektorerna som har yrkesprogram i sitt utbud som bedömer att det finns ett kunskapstapp i yrkesämnen. I en följdfråga har vi bitt dessa rektorer att beskriva vilka yrkesprogram som det gäller. Detta redovisas nedan.

Diagram 22. Fråga till rektorer: Du har svarat att du bedömer att det finns ett kunskaps-tapp i yrkesämnen. Vilka yrkesprogram gäller det?

Andel (%) svar bland rektorer för skolenheter som har respektive program, och som angett att det finns ett kunskaps-tapp i yrkesämnen.

Det kunskapstapp i yrkesämnen som rektorerna ser höstterminen 2021 gäller i högst utsträckning el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, hantverksprogrammet samt naturbruksprogrammet. För de två sistnämnda programmen bedömer en högre andel av rektorerna kunskapstapp hösten 2021 jämfört med för avgångseleverna vårterminen 2021. Olikheterna i bedömningarna mellan de två terminerna förklaras sannolikt av att kunskapstappet i yrkesämnen hänger samman med möjligheten att genomföra arbetsplatsförlagt lärande (apl). För vårterminen 2021 hänger kunskapstappet sannolikt också samman med i vilken utsträckning övriga praktiska moment har kunnat genomföras.

Svårigheterna med att genomföra apl har varit varierande under perioden sedan inledningen av pandemin, och för vissa av programmen kvarstår vissa svårigheter läsåret 2021/22. Detta beskrivs närmare i följande avsnitt, utifrån frågor som besvarats av yrkeslärare.

Kunskapstapp i yrkesämnen hänger samman med svårigheter att genomföra apl

Tabellen nedan visar andelen av yrkeslärarna på de olika yrkesprogrammen som i enkäten angett att eleverna inte alls eller endast i viss utsträckning kunnat genomföra sin apl, för respektive termin sedan våren 2020. Dessa svar av lärarna definierar vi som svårigheter med att genomföra apl.

Tabell 2. Andel av yrkeslärare som angett att arbetsplatsförlagt lärande *inte alls* eller *bara i viss utsträckning* kunnat genomföras, per yrkesprogram

Yrkesprogram	VT 2020	HT 2020	VT 2021	HT 2021
Hantverksprogrammet	61	62	52	12
El- och energiprogrammet	54	57	58	26
Hotell- och turismprogrammet	53	30	32	29
Naturbruksprogrammet	45	41	39	7
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	45	43	31	7
Fordons- och transportprogrammet	44	44	42	18
Industri tekniska programmet	43	49	40	20
Vård- och omsorgsprogrammet	42	49	45	11
Barn- och fritidsprogrammet	40	42	34	16
Bygg- och anläggningsprogrammet	34	34	28	12
VVS och fastighetsprogrammet	31	41	41	21
Handels- och administrationsprogrammet	29	30	20	10
Medel	43	44	39	16

För vårterminen 2020 och höstterminen 2020 har lärarna i hög grad angett att det har varit svårigheter med att genomföra apl, i högst grad på hantverksprogrammet, el- och energiprogrammet, respektive hotell- och turismprogrammet, och i lägst grad på handels- och administrationsprogrammet samt på bygg- och anläggningsprogrammet. I genomsnitt för samtliga program anger 43 procent av lärarna för vårterminen 2020 och 44 procent av lärarna för höstterminen 2020 att eleverna inte alls eller bara i viss utsträckning kunnat genomföra sin apl.

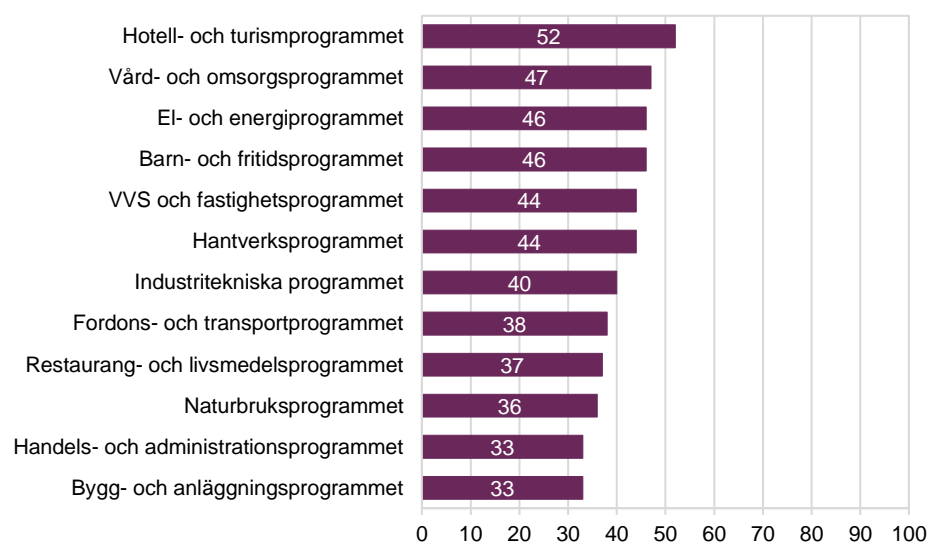
Under vårterminen 2021 minskade dessa svårigheter något, enligt lärarnas svar. Men många av lärarna beskriver att det fortsatt var problem med apl på flera av programmen. För höstterminen 2021 anges kvarstående svårigheter i relativt hög grad på endast några av yrkesprogrammen, högst på hotell- och turismprogrammet, el- och energiprogrammet, VVS och fastighetsprogrammet samt industri tekniska programmet.

En följdfråga som lärarna har besvarat är vilka inriktningar inom respektive program som varit mest påverkade av begränsningar för apl. På denna fråga svarar lärarna att de arbetsplatser som stängde ned helt och hållet eller hade kraftiga restriktioner framför allt var inom yrken med sociala kontakter/kundkontakter. Utöver detta nämns husbyggnad och måleri på bygg- och anläggningsprogrammet, el-teknik på el- och energiprogrammet, samt vård- och omsorgsprogrammet där svårigheterna med apl bland annat berott på att arbetsbelastningen inom vården påverkat möjligheterna med handledningen av elever.

Lärarna har också besvarat frågan om de bedömer att det kommer att finnas begränsningar för genomförandet av apl under vårterminen 2022. Här handlar svaren om att elevernas apl har skjutits fram i de yrkesområden där det varit svårt att genomföra tidigare terminer och att det därför har blivit ackumulerade behov av att få ut eleverna på apl.

Det ovanstående tyder på att det kunskapstapp som anges för yrkesämnen höstterminen 2021, enligt tidigare beskrivet, i hög utsträckning beror på tidigare svårigheter med att genomföra apl. Ytterligare en förklaring till kunskapstapp inom yrkesämnen kan vara att de undervisningsformer som lärarna har behövt använda som ersättning för traditionell apl inte varit fullgoda alternativ. Yrkeslärarna har besvarat frågan om man behövt genomföra apl på andra sätt än som utbildning förlagd till arbetsplats. Svaren på frågan redovisas i diagrammet nedan, uppdelat efter vilka program som de svarande lärarna undervisar på.

Diagram 23. Fråga till yrkeslärare: Har apl genomförts på andra sätt än som traditionellt på arbetsplats under pandemin (mars 2020 – november 2021)?

Andel (%) av yrkeslärare som svarat ja på frågan, av svar bland lärare som undervisar på respektive program.

Det ska poängteras att arbetsplatsförlagt lärande som inte genomförs på arbetsplats per definition inte är apl. På yrkesprogrammen är apl en viktig del av de kunskaper som eleverna ska tillägna sig i utbildningen. Att så många av lärarna svarat ja på frågan, enligt diagrammet, kan alltså betraktas som ytterligare en indikation på ett kunskapstapp i åtminstone några av de yrkesämnen som ges på respektive program.

Samtidigt är det inte nödvändigtvis på det viset att eleverna faktiskt har gått miste om kunskaperna i de fall alternativ till apl har använts. I kommentarsfältet i anslutning till denna fråga beskriver flera lärare att en lösning har varit att ordna apl-liknande verksamhet på skolan där man försökt efterlikna en arbetsplats så bra som möjligt. Andra lösningar som tas upp är att man har haft virtuell apl och att elever gjort uppgifter hemifrån. Inom yrken där en del utomhussuppgifter ingår har

det dessutom fungerat bättre att genomföra vissa delar av det arbetsplatsförlagda lärandet. En lärare inom barn- och fritidsprogrammet skriver:

Utomhus, på våren. Vi flyttade datum för apl. Rastverksamhet för eleverna där de träffade barn utomhus på våren och genomförde aktiviteter på barnens raster utomhus. Funkade bra.

Kunskapstappet för eleverna i år 2 och 3 gäller från de tidiga kurserna

Av svaren om kunskapstapp som redovisats i det här avsnittet framgår inte i detalj vilka kunskaper det är som eleverna har tappat i de respektive ämnena. Men en fingervisning är vilka ämneskurser som lästs av elever i gymnasieskolans olika år. Som vi redovisat tidigare i rapporten har rektorer och lärare svarat att det är begränsningarna förknippade med undervisningen på distans som har haft störst påverkan på hur undervisningen har fungerat, men också att vissa praktiska moment inte alls har kunnat genomföras på grund av restriktioner för fysiska möten. Det är alltså i de ämneskurser som eleverna läst under perioderna med distans och restriktioner som vi kan anta att kunskapstappet finns.

Det kunskapstapp som anges för eleverna i år 2 (läsåret 2021/22) kan gälla från de tidiga ämneskurserna som de läste under föregående läsår. För dessa elever kan det därför antas ha varit problematiskt även med progressionen i fortsättningskurserna som bygger på kunskap från de tidiga kurserna. För eleverna i år 3 läsåret 2021/22 gäller det angivna kunskapstappet både tidiga och sena kurser, eftersom dessa elever gått större delen av sin gymnasieutbildning under pandemin.

I det här avseendet är kunskapstappet mer problematiskt i de ämnen där elevernas kunskap i hög grad byggs upp kumulativt, det vill säga där fortsättningskurserna i hög grad förutsätter en viss nivå av kunskaper från de tidiga kurserna. Detta gäller i högre grad ämnen som matematik och moderna språk än exempelvis samhällskunskap och fysik.

I det föregående kapitlet visade vi att det fanns skillnader i hur lärarna bedömer ett kunskapstapp för avgångseleverna vårterminen 2021, beroende på huruvida de upplevt att det varit svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin. En majoritet av lärarna som inte upplevde någon försämring i arbetet med bedömning under pandemin såg ett kunskapstapp hos eleverna, samtidigt som en markant högre andel av de lärare som haft det svårt att bedöma kunskaperna såg ett kunskapstapp. Samma skillnad gäller i lärarnas bedömning av kunskapstapp för andra- och tredjeårseleverna höstterminen 2021. Det är markant fler av lärarna som upplevt det svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin som ser ett kunskapstapp för eleverna (81 procent), jämfört med lärarna som inte upplevt att bedömningsarbetet varit svårare (56 procent). Därför finns det anledning att tro att osäkerhet kring elevernas kunskaper kan spela en roll även i denna bedömning av kunskapstapp för eleverna, men vad osäkerheten i så fall beror på går inte att förklara utifrån enkätsvaren.

I det följande avsnittet går vidare med en redovisning av frågor om insatser för att komma i kapp med kunskapstappet för eleverna. Det är alltså ämnen med en

tydligt kumulativ progression som kan sägas vara mest kritiska för dessa insatser. Läsåret 2021/22 har detta varit kritiskt i synnerhet för eleverna i år 3 eftersom det har varit deras sista år i gymnasieskolan. Pandemins konsekvenser behöver dock hanteras för samtliga gymnasieskolans elever, då kunskapstappet finns bland elever i samtliga studieår.

Stödjande insatser för att motverka ett kunskaps- tapp

I Skolverkets rapport från december 2021, som baserades på en enkät till huvudmän, framgår att insatser mot kunskapsstapp i hög grad har genomförts under pandemin.²⁴ Som vi har redovisat ovan har det trots dessa insatser ändå uppstått kunskapsstapp, och som i hög grad gäller andraårs- och tredjeårseleverna läsåret 2021/22. Detta enligt såväl rektorer som lärare.

I enkäterna till rektorer och lärare, som besvarats under höstterminen 2021, har vi sökt svar på om det läsåret 2021/22 genomförs insatser för att komma i kapp med kunskapsstappet för eleverna. Vi har också undersökt om dessa insatser bedöms vara tillräckliga för att eleverna som efter detta läsår eller senare lämnar gymnasieskolan ska kunna göra det med samma kunskaper som de skulle haft utan påverkan av pandemin. I detta avsnitt redovisas svar på frågor om pågående insatser samt om behoven framöver.

På de flesta av skolorna genomförs insatser

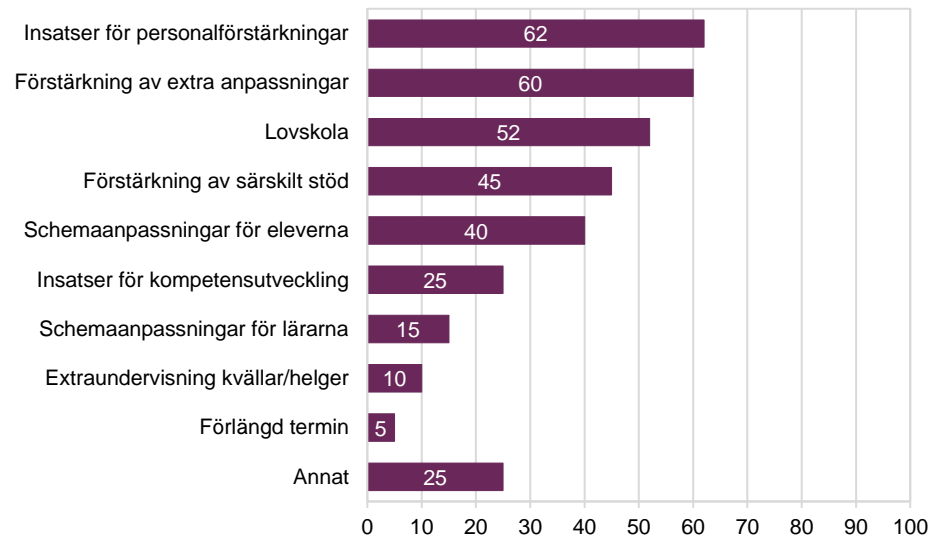
83 procent av rektorerna i enkäten svarar att det genomförs insatser under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapsstapp med anledning av pandemin. Det är i allra störst utsträckning rektorer på skolor med låg lärartäthet som anger att man genomför insatser (89 procent). Den minoritet som svarar att insatser *inte* genomförs är något överrepresenterad av rektorer på skolor i mindre kommuner (23 procent, jämfört med 17 procent totalt). I övrigt är det obetydliga skillnader mellan olika grupperingar av skolor i om man genomför insatser eller inte, beroende på program- och elevsammansättning, elevantal, och huvudmannaskap. Även bland rektorer som i de ovan redovisade frågorna svarar att de inte ser något kunskapsstapp för någon elevkull – vilket är mycket få – genomför nära hälften ändå åtgärder för att motverka ett kunskapsstapp. Insatser genomförs alltså även på skolor där rektorer menar att det inte finns ett kunskapsstapp.

I diagrammet nedan redovisas rektorernas svar på frågan om vilka insatser som genomförs.

---

²⁴ Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – gymnasieskolan. Skolverket 2021.

Diagram 24. Fråga till rektorer: Vilka insatser genomförs under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapstapp med anledning av pandemin?

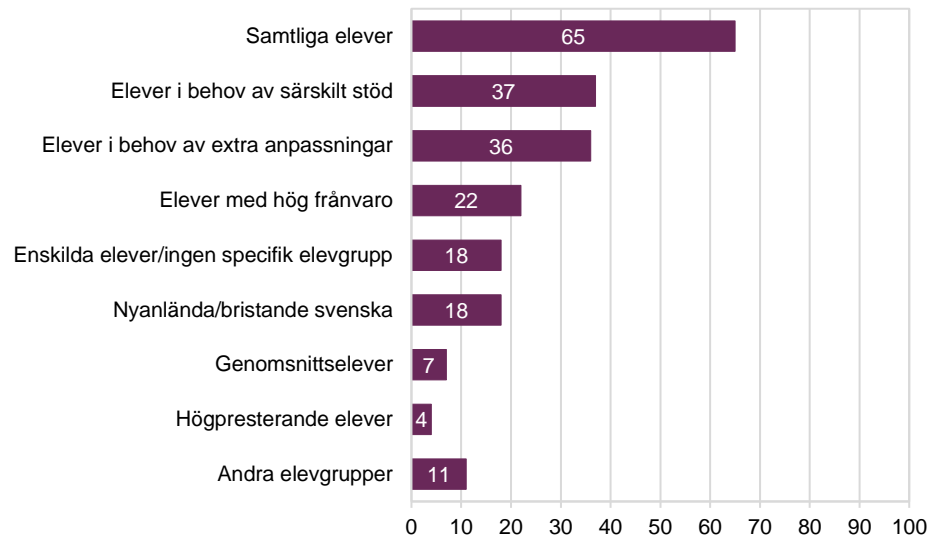
Andel (%) av svarande rektorer som angett att de genomför insatser för att motverka ett kunskapstapp, vilket är drygt 4 av 5. Flera svar har kunnat anges.

Av svaren på denna fråga, tillsammans med svaren i kommentarsfältet i anslutning till frågan, framgår att de insatser som genomförs i huvudsak handlar om extra eller kompletterande undervisning för de elever som har behov av det. Det handlar i högst utsträckning om personalinsatser, förstärkningar av extra anpassningar och särskilt stöd, samt lovskola. De rektorer som svarat ”annat” har ombetts att beskriva detta. Här nämner några av rektorerna insatser för att förbättra studieteknik, respektive motivationshöjande insatser. Mest förekommande nämns dock extra eller utökade stödresurser med undervisande lärare och/eller stödmentorer och annan personal. Det nämns också olika former av utökad undervisning så som förlängda kurser och extra undervisningstid. Dessa är insatser som huvudsakligen uppges ske under skoltid.

Insatserna erbjuds till alla elever efter behov

Följdfrågan i enkäten till rektorerna är vilka elever som omfattas av insatserna för att motverka ett kunskapstapp.

Diagram 25. Fråga till rektorer: Vilka elevgrupper omfattas av insatser under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapstapp med anledning av pandemin?

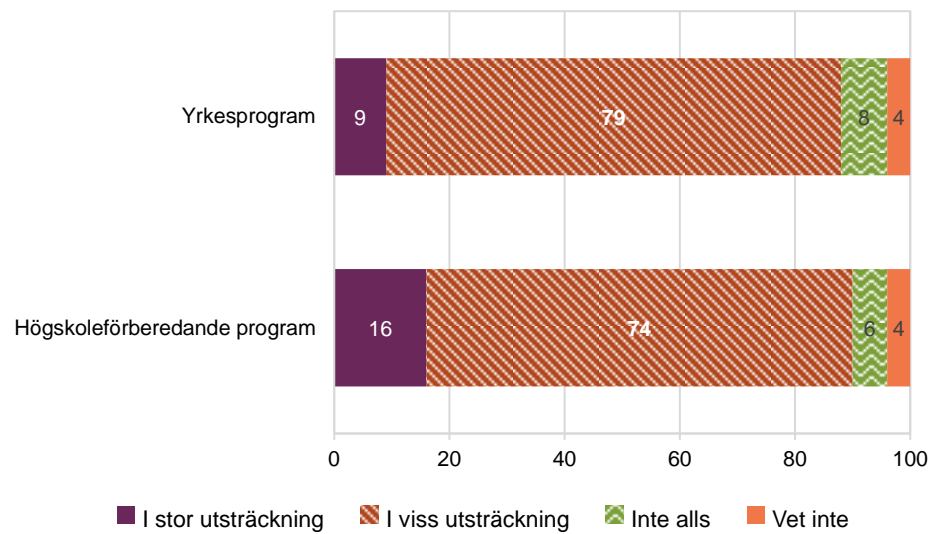
Andel (%) av svarande rektorer som angett att de genomför insatser för att motverka ett kunskapstapp, vilket är drygt 4 av 5. Flera svar har kunnat anges.

Det vanligast förekommande är som framgår av diagrammet att insatserna omfattar samtliga elever i behov av insatser. Även elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar anges i hög grad. Bland de rektorer som svarat ”andra elevgrupper” har några förtydligat att insatserna omfattar elever som riskerar att inte uppnå målen.

Många rektorer ser behov av insatser oavsett programtyp

Frågorna ovan har handlat om vilka insatser som genomförs för att motverka ett kunskapstapp, och frågorna har besvarats av de rektorer som angett att de genomför insatser. Nästföljande fråga gäller rektorernas syn på behovet av insatser för eleverna inom respektive programtyp.

Diagram 26. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att det finns behov av insatser för eleverna i de respektive programtyperna, för att motverka ett kunskapstapp på grund av pandemin?

Andel (%) av svarande rektorer som angett att de genomför insatser för att motverka ett kunskapstapp, vilket är drygt 4 av 5. Beräknat på skolor som har respektive programtyp.

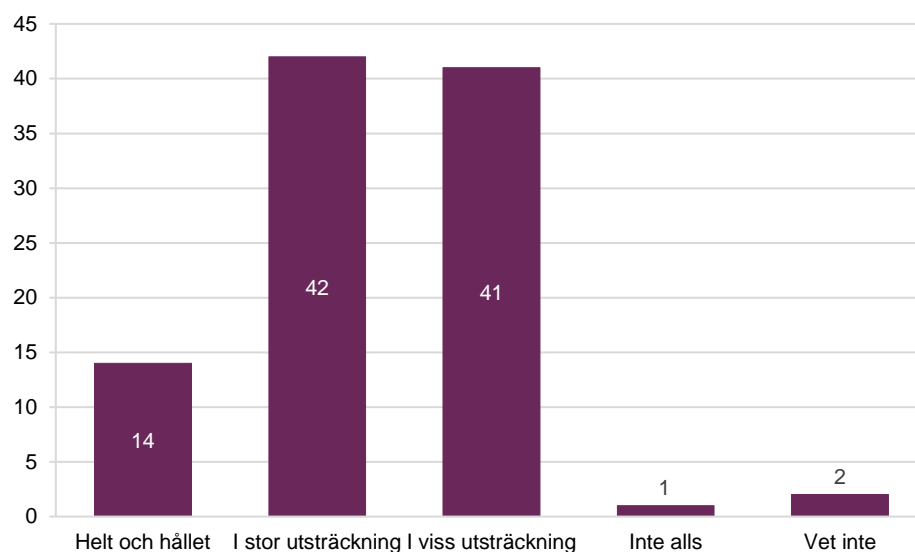
Det är i något högre utsträckning för eleverna på högskoleprogram som rektorerna ser behov av insatser, där dessutom fler rektorer ser behov av insatser i *stor utsträckning*. Skillnaderna är dock relativt små; rektorerna ser behov av insatser på båda programtyperna. Kunskapstapp i gymnasiegemensamma ämnen förekommer på alla program, om än i varierande utsträckning beroende på vilka kurser som eleverna läser på de respektive programmen. Beträffande högskoleförberedande program kan en delförklaring till den högre andelen ”i stor utsträckning”-svar vara att det på dessa program finns fler elever som går högre ämneskurser, och att rektorerna gör bedömningen att många elever inte har fått med sig tillräckligt mycket från de tidiga kurserna inför dessa högre kurser. Som tidigare redovisat har omfattningen av undervisning på distans varit något större för elever på högskoleförberedande program, och även detta kan tänkas vara en förklaring till att behovet av insatser är större hos dem.²⁵

Majoriteten av rektorerna är positiva men många ser begränsningar eller hinder för insatserna

Bedömer man då att insatserna under läsåret 2021/22 kommer att vara tillräckliga för att motverka kunskapstappet? Denna fråga har vi ställt i såväl enkäten till rektorer som i enkäten till lärare. I diagrammet nedan redovisas rektorernas bedömningar.

²⁵ Fjärr- och distansundervisning i grund- och gymnasieskolan under coronapandemin. SCB. Temarapport 2022:4.

Diagram 27. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att de insatser ni genomför under läsåret 2021/22 kommer att vara tillräckliga för att motverka ett kunskaps-tapp på grund av pandemin?

Andel (%) av svarande rektorer som angett att de genomför insatser för att motverka ett kunskaps-tapp, vilket är drygt 4 av 5. Internt bortfall (ej svar på frågan) <1 procent.

Av rektorerna som angett att de genomför insatser bedömer majoriteten, 56 procent, att de insatser som genomförs under läsåret helt och hållet eller i stor utsträckning kommer att vara tillräckliga för att motverka ett kunskaps-tapp. Ett par exempel på kommentarer från dessa rektorer:

Vi jobbar med studiecoachning och ser över möjligheter till utökad systematisk uppmuntran/motiverande insatser för elever som haft svårigheter i skolan och som drabbats extra hårt av pandemin.

Det finns en stor samsyn mellan lärare och elever (och skolläda samt huvudman) om att återta eventuell förlorad kunskap.

Det är emellertid 41 procent av rektorerna som bedömer att insatserna bara i viss utsträckning kommer att vara tillräckliga. I de öppna svaren konkretiserar några av rektorerna utmaningarna. Två exempel:

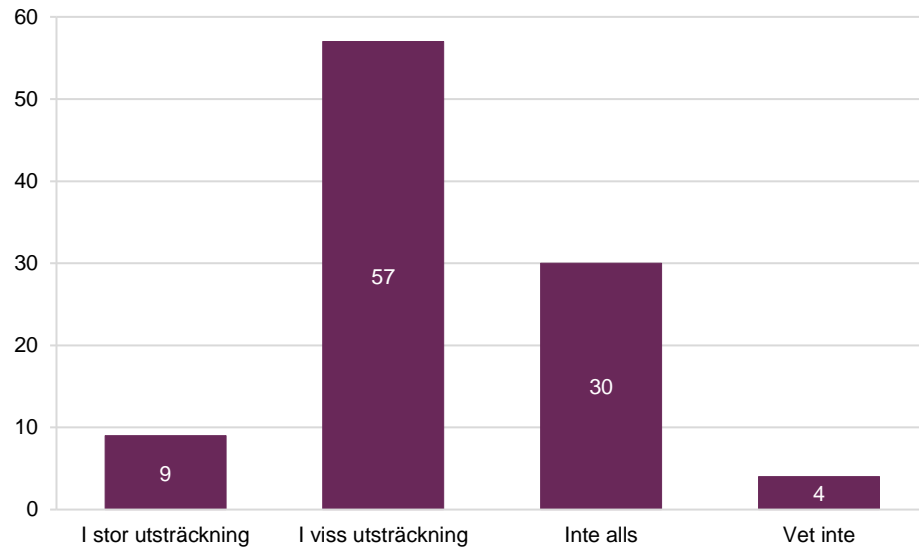
Det är svårt att kompensera kunskaps-tapp i kurser som är avslutade och som påverkar elever som nu läser fördjupningskurser.

De som har tappat rutiner och kommit ifrån skolarbetet, de har en lång väg tillbaka. Nuvarande åk 3 har ju i princip haft sin gymnasieutbildning på distans, med månaders undantag.

Att så pass många rektorer bedömer att de insatser som genomförs bara i viss utsträckning är tillräckliga kan bero på att insatserna är svåra att genomföra på en nivå som svarar mot behoven. Men det kan också bero på hinder eller begränsningar med genomförandet av insatserna över huvud taget. För att undersöka detta vidare har vi frågat rektorerna i vilken utsträckning de ser sådana begränsningar eller hinder. Denna fråga har besvarats av samtliga rektorer, oavsett om de tidigare uppgett att de genomför insatser eller inte.

Diagram 28. Fråga till rektorer: I vilken utsträckning bedömer du att det finns begränsningar eller hinder för att genomföra insatser under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapstapp på grund av pandemin?

Andel (%) av svarande rektorer. Internt bortfall (ej svar på frågan) <1 procent.

Detta visar att majoriteten av rektorerna ser begränsningar/hinder för att genomföra insatser för att motverka ett kunskapstapp, de flesta dock enbart i viss utsträckning. När vi har undersökt skillnaden mellan olika skolor framgår att uppfattningen bland rektorerna om att det *inte alls* finns begränsningar för att genomföra insatserna är något mer vanligt förekommande på fristående skolor (37 procent) än offentliga (26 procent). I övrigt förekommer uppfattningen bland rektorer om begränsningar för insatserna på alla skolor oavsett elev- och programsammansättning, skolor med olika lärartäthet och i olika delar av landet.

De rektorer som svarat att det finns begränsningar eller hinder för insatserna har ombetts att beskriva vilka dessa är. Det vanligaste hindret beskrivs vara begränsade ekonomiska resurser i förhållande till behoven. I detta ligger också behovet av mer personal, kopplat till att det finns begränsningar för vilka extra insatser som är möjliga att genomföra med befintlig personalstyrka. Ytterligare ett hinder som beskrivs av många rektorer är att tiden och kraften inte räcker till, för varken lärare eller elever. Även begränsningar i elevernas motivation tas upp av några rektorer, som framgår av följande exempel.

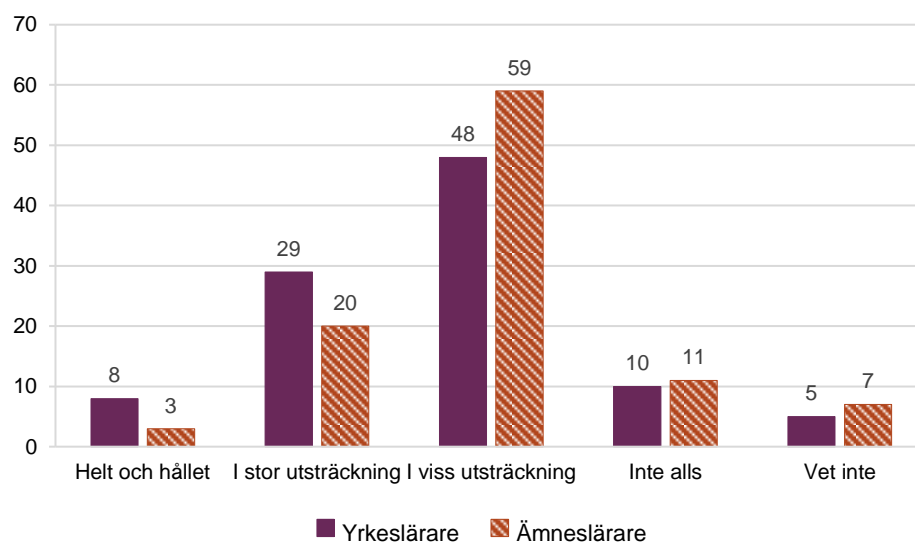
Vi upplever att vi organiserar för extra undervisning, ordnar stöd och riktade insatser men vi har svårt att få eleverna att komma dit.

Pandemiåret har främst lärt mig att det var naivt att tro att sårbara elever skulle vara intresserade av att få stöd från skolan. De är ju sårbara främst för att de inte kommer till skolan. Då spelar det ingen roll vilket stöd vi erbjuder utan problemet ligger i själva frånvaron.

Många av lärarna ser begränsningar för hur de kommer att kunna kompensera för kunskapstapp

Det ovanstående är alltså rektorernas bedömningar. I diagrammet nedan redovisas hur *lärarna* ser på sina möjligheter att under läsåret kompensera för det kunskapstapp som uppstått under pandemin.

Diagram 29. Fråga till lärare: Bedömer du att du som lärare under läsåret 2021/2022 kommer att kunna kompensera för det kunskapstapp som uppstått under hos dina elever under pandemin?

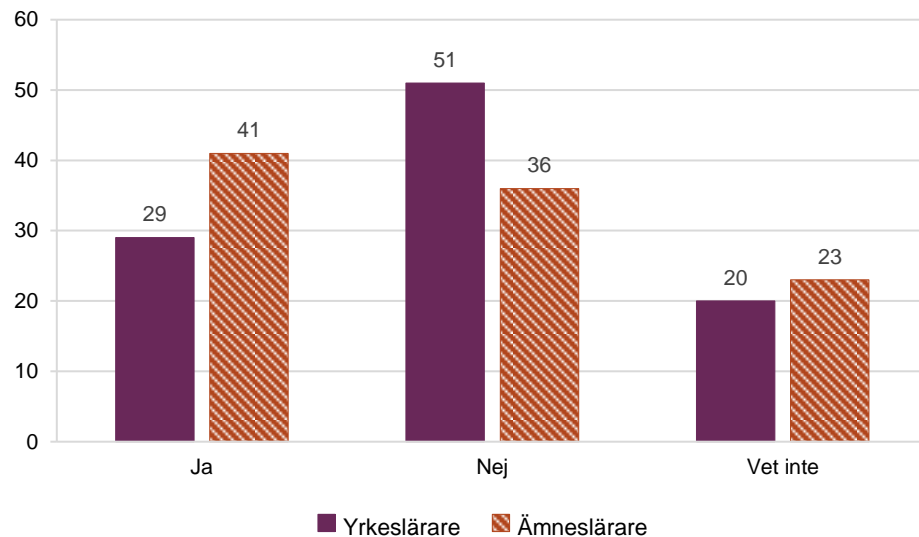
Andelar (%) av de lärare som bedömer att det finns ett kunskapstapp bland eleverna som de undervisar, vilket är cirka 3 av 4 lärare.

Bland lärarna över lag är det 27 procent som bedömer att de kommer att kunna kompensera för kunskapstappet, varav 4 procent svarar ”helt och hållet”. Yrkeslärarna är jämfört med ämneslärarna mer samlade åt den positiva bedömningen. En förklaring till denna skillnad kan vara att det nu är mer möjligt att genomföra den apl som inte kunnat genomföras under pandemin.

Det ska dock understrykas att så många som totalt 56 procent av lärarna bedömer att de under läsåret *enbart i viss utsträckning* kommer att kunna kompensera för det kunskapstapp som de ser hos eleverna. Detta anger ämneslärare i högre grad än yrkeslärare – 59 respektive 48 procent som framgår av diagrammet. Dessutom är det 10 procent av lärarna som bedömer att de *inte alls* kommer att kunna kompensera för kunskapstappet. Andelen som svarat att de inte alls kommer att kunna kompensera för kunskapstappet varierar endast marginellt mellan lärare i en uppdelning efter lärarnas undervisningsämnen. I svaren över lag är det heller inga större skillnader mellan lärare på olika typer av skolor, bortsett från att något fler av lärarna på fristående skolor svarar optimistiskt jämfört med lärare på offentliga skolor.

Den uppföljande frågan i enkäten till lärarna gäller lärarnas syn på möjligheterna att genomföra de särskilda *insatser* som krävs för att motverka att eleverna har ett kunskapstapp vid läsårets slut.

Diagram 30. Fråga till lärare: Bedömer du att det finns begränsningar eller hinder för att du ska kunna genomföra insatser under läsåret 2021/22 för att motverka ett kunskapstapp hos dina elever?

Andelar (%) av de lärare som bedömer att det finns ett kunskapstapp bland eleverna som de undervisar, vilket är cirka 3 av 4 lärare.

Totalt 40 procent av lärarna bedömer att det inte finns begränsningar eller hinder för att genomföra insatser under läsåret för att motverka ett kunskapstapp hos deras elever. Det är en högre andel av yrkeslärarna än av ämneslärarna som ser optimistiskt på möjligheterna.

Totalt 38 procent av lärarna ser däremot begränsningar eller hinder för genomförandet av insatser. En jämförelse av svaren mellan lärare på olika typer av skolor visar på skillnader mellan skolor med olika lärartäthet (antal elever per lärare). 40 procent av lärarna på skolor med låg lärartäthet ser hinder för insatserna, medan motsvarande andel är 35 procent på skolor med hög lärartäthet. En liknande skillnad finns mellan skolor beroende på vilken programtyp som är dominerande. På skolor där majoriteten av eleverna går på högskoleförberedande program ser 40 procent av lärarna hinder, medan motsvarande andel är 34 procent på övriga skolor.

Av kommentarerna i anslutning till frågan framgår att det är tidsbrist som lärarna oftast ser som det största hindret för insatserna. Det beskrivs som svårt att både arbeta med den befintliga undervisningen och samtidigt läsa i kapp det som tappades under pandemin. Det beskrivs också att det ibland när eleverna kommer från olika program kan vara svårt att hitta gemensamma tider för att samla alla elever. En del kurser läses bara på ett läsår, varför det inte alltid finns tid att hämta in kunskapstapp.

Nedanstående två citat från en ämneslärare respektive en yrkeslärare sammanfattar hur situationen huvudsakligen beskrivs.

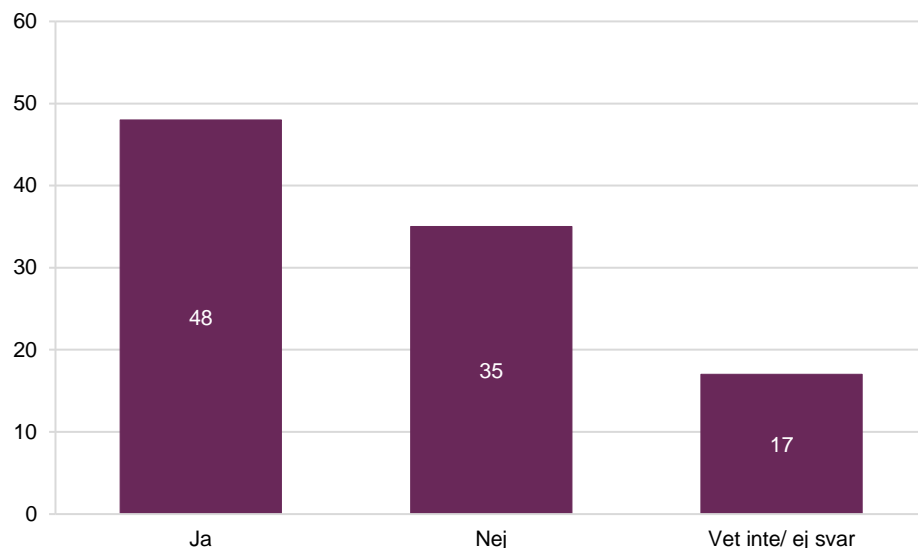
Tidsbrist. Det centrala innehållet är för omfattande i förhållande till tiden för att hinna med det centrala innehållet och kompensera kunskapsluckorna.

Eleverna kunde ej utföra sin APL och den ska nu göras i efterhand, vilket ger dem ett späckat schema och därmed svårt att lägga in extra stöd i önskad utsträckning.

Hälften av rektorerna ser behov av åtgärder på statlig nivå

Som redovisats i avsnitten ovan har betydande andelar av såväl rektorerna som lärarna svarat att det finns begränsningar och hinder med åtgärderna för att motverka ett kunskapstapp. Majoriteten av dessa svar uttrycker att man endast i viss utsträckning ser det som möjligt att kompensera eller motverka kunskapsstappet. I det följande redovisas svar på frågor till rektorerna om man ser behov av stöd från den statliga nivån för att klara uppgiften, och i så fall på vilka sätt.

Diagram 31. Fråga till rektorer: Ser du behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån (riksdag, regering och myndigheter) för att motverka ett kunskapstapp på grund av pandemin?

Andel (%) av svarande rektorer. Internt bortfall (ej svar på frågan) <1 procent.

Nära hälften av rektorerna uttrycker ett behov av stöd från den nationella nivån. En jämförelse av svaren mellan rektorer på olika skolor visar att rektorer på fristående skolor i viss mån är överrepresenterade bland dem som svarat att det finns behov av centralt stöd. Även rektorer på skolor med en hög andel av högskoleförberedande program – oavsett huvudmannatyp – är i viss mån överrepresenterade i denna uppfattning.

På en följdfråga i enkäten har rektorerna som angett behov av stöd ombetts att närmare beskriva detta behov. Mest förekommande efterlyser rektorerna mer resurser för insatser med syfte att säkra elevernas måluppfyllelse – och i den aktuella situationen för att förhindra ett kunskapstapp på grund av pandemins

påverkan. Det handlar främst om resurser för personal. Flera av rektorerna poängterar att dessa resurser behöver vara "öronmärkta" för gymnasieskolan, och vara riktade enligt behoven. Sådana riktade och sökbara statsbidrag beskriver flera av rektorerna som mer ändamålsenliga än generellt fördelad extra finansiering till huvudmännen.

De insatser man beskriver som viktigast har en tonvikt mot särskilt stöd och riktade insatser för elever med störst behov, så att de eleverna kan nå målen. Det finns en dominans av kommentarer som beskriver att åtgärder för att förhindra kunskapstapp behöver fokuseras mot dessa elever som annars riskerar en otillräcklig måluppfyllelse.

Några av rektorerna kommenterar behov av breda och mer långsiktiga politiska åtgärder, inte minst för en trygg och rättvis finansieringsmodell. Vissa poängterar att den huvudsakliga utmaningen är att bryta segregationen i skolan, eftersom skillnaderna i elevernas måluppfyllelse och behoven av stödåtgärder har sin grund i sådana socioekonomiska skillnader. Några uttrycker behov av åtgärder inom skolsystemets hela kedja, från grundskolan till vuxenutbildningen. En del rektorer nämner också ett behov av utvecklade stödmaterial och åtgärder för nationell bedömning.

4. Sammanfattande slutsatser

I denna rapport har vi presenterat resultat med koppling till konsekvenser av covid-19-pandemin för gymnasieelevers kunskaper och för bedömning och betygssättning. Övriga konsekvenser för elevernas mående och för personalens arbetssituation redovisas mer utförligt i en separat rapport. De resultat som har presenterats utgörs dels av en enkätstudie riktad till rektorer och lärare i gymnasieskolan, dels av statistisk analys av betygsutvecklingen under pandemin.

I detta avslutande kapitel presenteras våra samlade slutsatser utifrån resultaten. Resultaten bekräftar flera av de slutsatser som presenterats i tidigare studier som genomförts av Skolverket och andra aktörer. Här framträder dock en något större påverkan på gymnasieskolan under pandemin än i Skolverkets tidigare rapporter. Det kan delvis förklaras av att våra enkäter har riktat sig till yrkesgrupper som arbetar nära verksamheten och eleverna – rektorer och lärare – till skillnad från tidigare enkät som riktade sig till huvudmän för gymnasieskolan. Det är tydligt i våra enkäter att perspektiven skiljer sig åt beroende på vilken nivå man befinner sig i skolsystemet.

En annan förklaring kan vara att pandemin nu pågått under en längre tid och att konsekvenserna i skolan hunnit bli mer kännbara. Det är samtidigt viktigt att notera att studien genomfördes hösten 2021 och därmed inte fångar påverkan av den kraftigt ökade smittspridning som tog fart i december 2021. Det är också viktigt att betona att svensk skola inte var utan utmaningar innan pandemin.

Undervisningen på distans har lett till ett kunskapstapp inom vissa ämnen och elevgrupper

I den här studien framgår att en majoritet av såväl lärare som rektorer menar att både avgångseleverna vårterminen 2021 och eleverna i år 2 och 3 höstterminen 2021 inte i full utsträckning har fått de kunskaper och färdigheter i gymnasieutbildningen som de normalt skulle ha fått. Nära tre av fyra rektorer och lärare som besvarat vår enkät ser ett kunskapstapp i viss eller stor utsträckning för de elever som läsåret 2021/22 går i år 2 och 3. Var sjätte lärare uppger att kunskapstappet för deras elever i år 3 är stort. Samtidigt uppger två av fem lärare ett kunskapstapp i viss eller stor utsträckning redan under elevernas första termin i gymnasieskolan, vilket antyder att många elever i år 1 sannolikt påbörjade sin gymnasieutbildning med sämre förutsättningar än normalt.²⁶

Inom gymnasieskolan har kunskapstappet enligt rektorers och lärares beskrivningar främst orsakats av att undervisningen på distans har inneburit försvårade förutsättningar för lärande. Även om de flesta ämnen inom gymnasieskolan i viss utsträckning sett ett kunskapstapp så är det tydligt att fjärr- och distansunder-

²⁶ Gällande enkätresultaten från lärarenkäten har det funnits vissa begränsningar vad gäller bortfall och genomförande, se vidare metodbilagan.

visningens begränsningar har medfört ett mer uttalat kunskapstapp inom vissa ämnen. Detta gäller särskilt matematik och moderna språk, ämnen som vi kan konstatera bygger på en kumulativ kunskapsutveckling. Inom dessa ämnen uppger nära var fjärde lärare ett kunskapstapp i stor utsträckning. Även ämnen med mer praktiska inslag har påverkats såsom kemi, yrkesämnen och praktisk-estetiska ämnen, liksom genomförandet av arbetsplatsförlagt lärande.

Kunskapstappet bedöms ha särskilt drabbat vissa elevgrupper. Även om rektorer och lärares enkätsvar tyder på att ett kunskapstapp förekommer på alla nationella program och i de flesta ämnen, så är det inte alla elevers kunskapsutveckling som har påverkats negativt av pandemin. Konsekvenserna är olika stora och av olika innebörd för olika elever. En skiljelinje går utifrån respondenternas svar mellan olika årskullar av elever beroende på under vilka studieår och under vilka perioder av pandemin som de läst olika delar av sin utbildning. Ytterligare en skiljelinje går mellan merparten elever, som haft möjlighet att anpassa sig till förutsättningarna och som klarat sig igenom gymnasieutbildningen väl inom nivåerna för godkänt, och de mer sårbara eleverna. Tillfrågade rektorer lyfter att elever med stödbehov och elever med hög frånvaro har drabbats särskilt av ett kunskapstapp vilket Skolverket ser riskerar att förstärka redan befintliga skillnader mellan olika elevgruppers kunskapsutveckling.

Begränsningar för kompenserande insatser riskerar att påverka de sårbara eleverna mest

Det är inte möjligt att inom gymnasieskolan åtgärda det kunskapstapp som uppstått hos avgångseleverna, men det finns fortfarande möjlighet att motverka det hos de nuvarande eleverna. Det finns dock tydliga signaler om att det kommer vara svårt att kompensera för det kunskapstapp som har uppstått. Två av tre gymnasielärare menar att de endast i viss utsträckning eller inte alls kommer kunna kompensera för det kunskapstapp som har uppstått hos deras elever. En knapp femtedel av rektorerna i vår undersökning har svarat att de inte genomfört några insatser mot kunskapstapp på grund av pandemin, och av de övriga har fyra av tio bedömt att de insatser som genomförts bara i viss utsträckning skulle komma att vara tillräckliga. De insatser som har vidtagits har i störst utsträckning rört sig om extra anpassningar och särskilt stöd, insatser för personalförstärkningar samt lovskola. Ofta upplever dock rektorer och lärare begränsningar för att kunna genomföra sådana insatser för att motverka elevernas kunskapstapp. Det uppges ha saknats ekonomiska och personella resurser, men framför allt resurser i form av tid och ork för lärare och för elever. Nära hälften av rektorerna i den här undersökningen uttrycker också att det finns behov av stöd eller åtgärder från den nationella nivån för att motverka kunskapstappet för elever i gymnasieskolan. De insatser rektorer beskriver som viktigast har en tonvikt mot särskilt stöd och riktade insatser för elever med störst behov. Som exempel på stöd nämns mer resurser för att anställa fler lärare, specialpedagoger, speciallärare och annan personal samt

riktade statsbidrag till gymnasieskolan för att kunna utöka undervisningstiden och genomföra lovskola.

Otillräckliga åtgärder i gymnasieskolan för att motverka ett kunskapstapp hos eleverna riskerar att särskilt drabba de årskullar som har fått en stor del av sin gymnasieutbildning på distans samt elever som riskerar att inte nå målen. Vi vet ännu inte hur den kraftigt ökade smittspridning som tog fart i december 2021 har påverkat skolornas i många fall redan begränsade möjligheter att kompensera det kunskapstapp som har uppstått. Detta riskerar dock att ha en negativ påverkan på de elever som är i störst behov av insatser för att komma i kapp med ett kunskapstapp.

Pandemin har försvårat arbetet med bedömning och betygssättning

Nära två av tre lärare som besvarat vår enkät upplever att det har varit svårare att bedöma elevernas kunskaper under pandemin jämfört med innan pandemin. Framför allt är det undervisningen på distans som upplevs ha försvårat arbetet med att bedöma elevernas insatser gentemot kunskapskraven. Det har varit svårare att följa elevernas arbete och progression på distans och i flera fall uttrycks en osäkerhet kring om elever genomfört uppgifter själva eller tagit hjälp. Det har också varit svårare att genomföra och bedöma praktiska ämnen och moment exempelvis idrott och hälsa, musik, yrkesämnen samt laborationer. Elevfrånvaron vid närundervisning lyfts av många lärare som ytterligare något som har försvårat bedömningen av elevernas kunskaper. De inställda nationella proven uppges ha påverkat arbetet med bedömning och betygssättning enligt knappt hälften av lärarna som undervisar i dessa ämnen, samtidigt som bilden här inte är entydig.

Våra analyser av rektorernas upplevelser av arbetet med bedömning och betygssättning visar att skolans lärartäthet tycks vara en viktig faktor. Rektorer vid skolor med en låg lärartäthet bedömer i högre utsträckning att betygssättningens förutsättningar försämrades under pandemin jämfört med rektorer vid skolor med hög lärartäthet. Vi ser också att det har varit ovanligt med nya riktlinjer och arbetssätt för hur lärarna ska arbeta med bedömning och betygssättning under pandemin. Detta kan bero på att de riktlinjer och arbetssätt som funnits varit tillräckliga. Det kan dock indikera att lärare lämnats mer ensamma i att hantera dessa nya utmaningar.

Stabila betyg utesluter inte att kunskaperna har påverkats

Trots det kunskapstapp som enligt många rektorer och lärare föreligger i gymnasieskolan visar våra analyser att betygen har fortsatt öka i samma takt som åren innan pandemin. Detta gäller också genomströmningen i gymnasieskolan, det vill säga andelen elever som tar examen, vilken har ökat under pandemin. Betygen

har ökat under pandemin för både elever på högskoleförberedande program och yrkesprogram, även om de för elever på yrkesprogram planat ut något under 2021. I vissa kurser kan vi se en tydlig ökning i betygspoängen under pandemin. Det gäller särskilt kurserna matematik 2b och 3b men även i svenska 3. Samtliga är kurser i vilka de nationella proven ställdes in under pandemin och det är sannolikt en bidragande faktor till den särskilt stora betygsuppgången i dessa kurser. Det kan också noteras att matematik är ett ämne där rektorer och lärare i relativt hög utsträckning svarar att det har skett ett kunskapstapp i stor utsträckning.

Betygen är en viktig källa till information om en elevs kunskaper och färdigheter. Att betygen inte sjunkit under pandemin, samtidigt som det inom flera nivåer av skolväsendet finns bedömningar av att ett visst och ibland stort kunskapstapp uppstått, visar dock att sambandet mellan betygsutvecklingen nationellt och elevernas kunskaper är komplext och att betygen inte alltid fullt ut speglar hur elevernas kunskaper har utvecklats. Så är fallet även i vanliga fall, och analyser som Skolverket genomfört före pandemin visar bland annat att betygsutvecklingen under tidigare tidsperioder inte följer kunskapsutvecklingen i internationella kunskapsmätningar.²⁷ Att betygen inte har sjunkit under pandemin trots det kunskapstapp som rektorer och lärare redogör för skulle också delvis kunna tyda på att lärare i vissa fall har varit mer generösa i sin betygssättning. Det finns således svårigheter med att använda betygsstatistik för att mäta den generella kunskapsutvecklingen över tid, samt specifikt för att spåra eventuella effekter av pandemin på elevernas kunskaper.

Det är inte möjligt att utifrån enbart betygsanalyser separera vad som är förändringar i kunskaper och vad som är förändringar i betygssättning. Att betygen varit stabila under pandemin kan sammantaget inte tas till intäkt för att låta bli att genomföra fortsatta insatser för att motverka och kompensera för det kunskapstapp som bedöms ha uppstått för många elever. Det kommer även vara en prioriterad fråga att fortsätta följa kunskapsutvecklingen i spåren av pandemin.

Det finns fortsatt behov av stöd för att hantera pandemins konsekvenser inom gymnasieskolan

Sammantaget tyder resultaten på ett kunskapstapp inom gymnasieskolan som i synnerhet påverkat vissa ämnen, och att de insatser som genomförs för att kompensera detta inte ser ut att vara tillräckliga. Särskilt drabbar detta de årskullar som har fått stor del av sin gymnasieutbildning på distans samt elever som riskerar att inte nå målen. Skolverket ser även att påverkan av delta- och omikronvågen, som inte fångas i vår undersökning, riskerar att ha haft ytterligare negativ påverkan.

Konsekvenserna av pandemin är därmed inte över för gymnasieskolan och det finns, utifrån lärare och rektors bedömningar, på många håll ett eftersläpande

---

²⁷ Skolverket (2021d). Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 av regeringsuppdrag. Bilaga 1.

kunskapstapp som såväl skolor, huvudmän och beslutsfattare aktivt behöver arbeta med. Gymnasieskolan har klarat en historiskt utmanande situation väl, men den påverkan som ändå bedöms ha uppstått behöver fortsatt uppmärksammas. Även när smittotalen vikit och situationen i skolan, liksom samhället i övrigt, återgått till det normala.

Bilaga 1. Betygsutvecklingen under pandemin

Bilagan handlar om betygsutvecklingen under gymnasiet före och under pandemin åren 2017–2021. Den inleds med ett kort stycke om genomströmningen och sedan kommer analysen av hur betygen utvecklats.

Genomströmningen under pandemin

Betygsutvecklingen skulle kunna påverkas av en förändrad genomströmning (elever på olika program som tagit examen) av elever som en följd av pandemin.²⁸ Om genomströmningen skulle försämrans på grund av undervisningen på distans och ökad sjukfrånvaro så kommer eleverna som har sämre studieförutsättningar inte finnas i den grupp som avslutar gymnasiet och får ett slutbetyg – och då skulle betygen kunna öka av det skälet 2021. Skolverket har nyligen rapporterat hur genomströmningen i gymnasiet utvecklats åren 2016–2021.²⁹

Genomströmningen har ökat under pandemin. År 2021 var det 79,6 procent av eleverna som började på ett nationellt program hösten 2018 som tagit examen inom tre år. Det är en ökning med 1,3 procentenheter jämfört med år 2020. Andelen elever som tar examen inom tre år från högskoleförberedande program har ökat från 80,0 år 2020 till 81,7 procent år 2021. Andelen som tar examen inom tre år från yrkesprogram har ökat från 74,3 procent år 2020 till 74,9 procent år 2021. På både högskoleförberedande program och yrkesprogram har det alltså skett en viss ökning av andelen elever som tagit examen både åren 2021 och 2020 då skolan varit påverkad av covid-19-pandemin jämfört med året före, år 2019.

Jämfört över tid med den första årskullen som slutfört gymnasieskolan 2011 så har andelen elever som tar examen inom tre år ökat kraftigt på nationella program, från 71,6 procent år 2014 till 79,6 procent år 2021. I rapporten redovisas respektive gymnasieprogram och det finns inga tecken på att genomströmningen påverkats negativt för något program för elever som avslutade gymnasiet 2021.

Avbrotten och de som bytt gymnasieprogram har också minskat under pandemin. Andelen elever som påbörjat sin utbildning på ett nationellt program och året efter avbrutit eller gjort studieuppehåll är 1 procent. De två senaste åren har andelen elever som avbrutit eller gjort studieuppehåll tydligt minskat på de nationella programmen. Ett liknande mönster och storleksordning i minskning av antal elever syns även för de som bytt nationellt program.

Därmed kan vi utgå ifrån att genomströmningen på gymnasiet inte utvecklats negativt under pandemin utan snarare positivt.

²⁸ Med genomströmning menas hur stor andel av de elever som startat gymnasiet ett visst år som 3 år senare har gått ut gymnasiet med en gymnasieexamen.

²⁹ Skolverket 2022. Uppföljning av gymnasieskolan. Rapport 2022:7.

Betygsutvecklingen under pandemin

Vi har undersökt betygsutvecklingen i gymnasiet under pandemin genom att jämföra betygsutvecklingen mellan åren 2017–2021. Vi har även använt samma elevkullars betyg (meritvärden) från årskurs 9 för att undersöka om vi kan se några förändringar i resultatutvecklingen mellan årskurs 9 och under gymnasietiden. Vi har även undersökt betygsutvecklingen för elever med olika bakgrund (kön, migrationsbakgrund, olika nivå på föräldrars utbildning, om man gått i kommunal eller fristående skola) samt för elever med olika prestationsnivå. Detta för att undersöka om betygsutvecklingen under pandemin påverkar olika grupper olika.

Som redovisats i tabell 1 i rapportens inledning har eleverna som gick ut gymnasiet vårterminen 2021 gått mindre än halva sin gymnasietid under pandemin. Många kurser har eleverna läst och betygssatts på innan pandemin. Men tyvärr finns inga uppgifter om när elever läst olika kurser varför vi inte vet vilka kurser de läst under den del av gymnasietiden som omfattats av pandemin.³⁰ För att till viss del komma åt detta problem har vi därför gjort analyserna utan de (flesta) gymnasiegemensamma kurserna – under ett antagande att dessa i hög utsträckning lästs det första året innan pandemin. Vi antar att elever som går högskoleförberedande program i betydligt högre grad läser de gymnasiegemensamma ämnena i årskurs 1. Vi antar att för elever på yrkesprogram i högre grad läser de gymnasiegemensamma kurserna i årskurs 2 och 3 men ändå huvuddelen i årskurs 1. Det betyder inte att vi säkert vet att övriga kurser lästs under pandemin men bedömningen är att åtminstone en större andel av de övriga kurserna är påverkade av pandemin genom fjärr- och distansundervisning och ökad frånvaro för såväl lärare som elever.

Ett annat problem är att betygsskalan inte är symmetrisk – mellan betygen F och E är det 10 poäng och endast 2,5 poäng mellan övriga betygssteg. Vi har undersökt om och hur detta påverkar resultaten.

Ett ytterligare problem är de demografiska effekterna av invandringen.³¹ Vi justerar för detta genom att enbart analysera och redovisa diagram med elever födda i Sverige.³²

I diagram 1 presenteras tre mått för den genomsnittliga betygspoängen:

GBP = Den genomsnittliga betygspoängen för elever med minst 2500 poäng (utökade kurser ej inräknade). Det innebär att elever som inte uppnått 2500 poäng inte är med.³³

³⁰ En analys av enskilda kursbetyg görs dock i Skolverket XX där utgångspunkten är när elever på olika program normalt gör kursproven.

³¹ Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten*. Skolverkets aktuella analyser 2016.

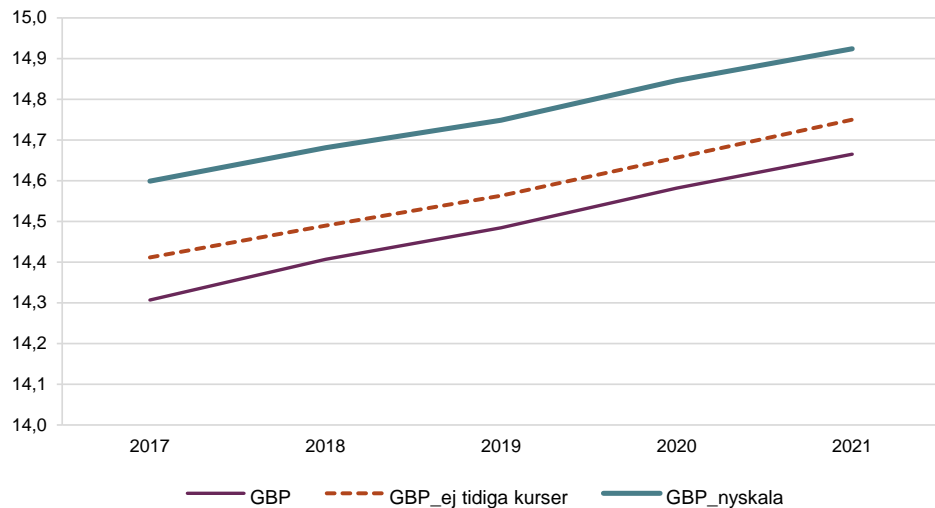
³² Vi har även gjort analyser med samtliga elever.

³³ Det innebär att cirka 5–6 procent av eleverna, de som inte nått 2500 poäng, inte är med. Genomströmningen, som ökat under pandemin, har presenterats i en annan rapport och sammanfattas ovan i ett avsnitt och därför riktar vi i denna bilaga fokus på pandemins påverkan på betygen.

GBP_ej tidiga kurser = Den genomsnittliga betygspoängen för elever exklusive vissa gymnasiegemensamma kurser.³⁴

GBP_nyskala = Den genomsnittliga betygspoängen för elever där betyget F omkodats till 7,5 poäng (i stället för 0 poäng). Här ingår även eventuella utökade kurser.³⁵ Även här har vi tagit bort vissa gymnasiegemensamma kurser.

Diagram 1. Gymnasiebetygspoäng för elever som uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige.

Klicka här för att skriva källa eller kommentar, radera om den inte behövs.

Diagram 1 visar en kontinuerlig ökning under hela perioden och även under pandemin för samtliga tre mått. Det syns ingen påtaglig skillnad i utveckling mellan de tre måtten. Diagrammet visar att pandemin inte tycks ha påverkat elevernas betyg i någon märkbar mening. Betygsökningen fortsätter även under pandemin. Linjerna blir då så gott som helt raka mellan åren 2017–2021. Justeringen för att betyget F ger 0 poäng (*GBP_nyskala*) ändrar inte trenden vilket indikerar att betygsförändringar för elever med låga betyg inte verkar ha haft någon avgörande påverkan men detta analyseras i mer detalj i senare avsnitt.

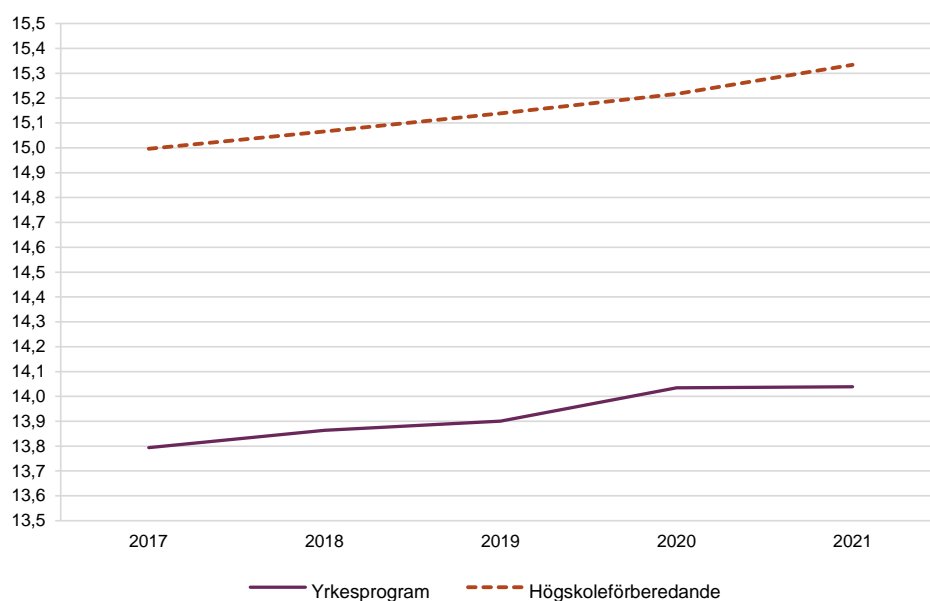
En slutsats vi drar är att vi i fortsättningen huvudsakligen kan använda måttet *GBP_nyskala* som i högre grad beskriver kurser som lästs under pandemin och som justerar för den ojämna betygsskalan (analyserna har dock även gjorts med övriga GBP-mått som en kontroll).

Diagram 2 beskriver utvecklingen uppdelat på högskoleförberedande- och yrkesprogram.

³⁴ De gymnasiegemensamma kurserna vars betyg exkluderats i [GBP_ej tidiga kurser] är matematik 1 (a, b eller c), svenska 1 (eller svenska som andra språk 1), engelska 5, religion 1, samhällskunskap 1 (a eller b), historia 1 (a eller b) samt idrott 1. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65761f/1553960756863/pdf2583.pdf>

³⁵ Utifrån tillgängliga data går det inte att separera kursbetyg från utökade kurser från ej utökade kurser. Vi har därför varit tvungna att basera [GBP_nyskala] på samtliga kurser som eleven läst förutom gymnasiearbetet och de gymnasiegemensamma kurserna som vi exkluderade i [GBP_ej tidiga kurser]

Diagram 2. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Yrkes- respektive högskoleförberedande program.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala).

Diagram 2 visar en kontinuerlig ökning för högskoleförberedande program medan utvecklingen för yrkesprogram är planare och det sker ingen ökning mellan 2020 och 2021.³⁶

Vi gör nu en första kontroll för att se om de relativt svagare resultaten för elever på yrkesprogram 2021 kan ha påverkats av pandemin eller om det mer troligt är andra faktorer. Vi analyserar nu även betygsutvecklingen för de gymnasiegemensamma kurserna som vi antog har lästs i högre grad före pandemin. Om utvecklingen är likartad för dessa kurser så försvagas hypotesen att det är pandemin som påverkat utvecklingen. I tabell 1 visas dessa resultat.

³⁶ Vi har kompletterat med en analys av andelen av elevens samtliga kurser som har betyget A respektive betyget F. Andelen A stiger kontinuerligt över tidsperioden för YP respektive HFP utan att något särskilt händer 2021. Andelen F sjunker svagt och kontinuerligt över tidsperioden.

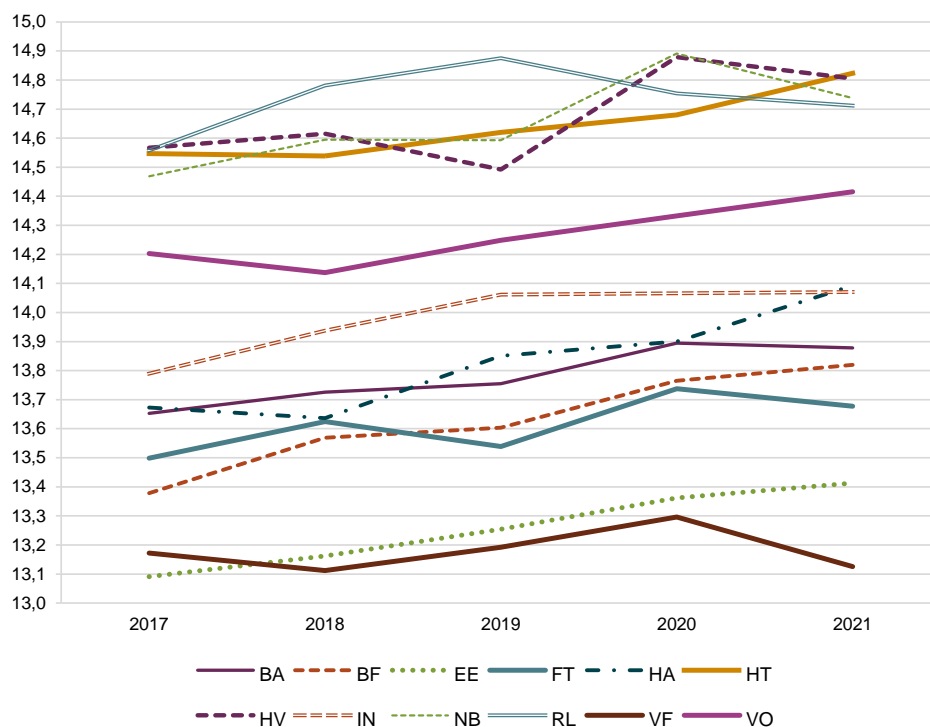
Tabell 1. Gymnasiebetygspoäng för elever som uppnått minst 2500 poäng. Uppdelat på yrkesprogram (YP) och högskoleförberedande program (HFP) samt uppdelat på ej tidiga kurser (*GBP_ej tidiga*) respektive tidiga kurser. Respektive år samt en jämförelse mellan 2021 och ett genomsnitt av åren 2017–2019.

	År					Jmf 2021 med 2017–2019	
	2017	2018	2019	2020	2021	procent	poäng
YP ej tidiga	13,6	13,6	13,7	13,8	13,8	1,0%	0,13
YP tidiga	11,8	11,9	11,8	11,9	12,0	1,1%	0,13
HFP ej tidiga	14,7	14,7	14,8	14,9	15,0	1,7%	0,25
HFP tidiga	15,0	15,1	15,2	15,3	15,3	1,7%	0,25

Tabell 1 visar att betygsutvecklingen 2021 jämfört med ett genomsnitt av åren 2017–2019 är likadan för gruppen ”ej tidiga kurser” (ej gymnasiegemensamma kurser) och gruppen ”tidiga kurser” (gymnasiegemensamma kurser). Detta är en indikation på att det inte är pandemin som påverkat den utplaning vi såg i diagram 2 för yrkesprogrammen. Men vi kan inte vara helt säkra då vi inte vet när olika kurser läses på programmen.

Diagram 3 visar utvecklingen för de olika yrkesprogrammen. Det är relativt få elever på de olika programmen vilket i sig kan leda till svängningar mellan olika år.

Diagram 3. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Yrkesprogram.³⁷

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala).

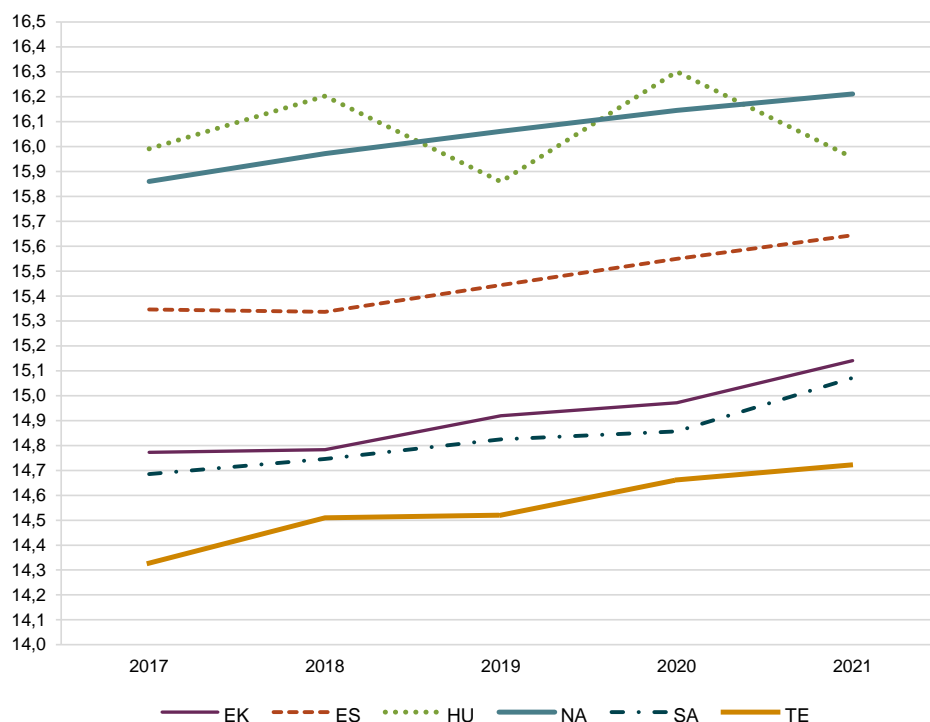
Diagram 3 visar på små förändringar och ingen gemensam trend för de olika yrkesprogrammen 2021. Det är en variation även mellan tidigare år och det går inte att säga att något annorlunda sker 2021.

Diagram 4 visar utvecklingen för de olika högskoleförberedande programmen.

³⁷ Förklaring av programförkortningarna <https://www.gymnasium.se/om-gymnasiet/programforkortningar-15799>

Diagram 4. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Högskoleförberedande program.³⁸

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala).

Diagram 4 visar på en likartad utveckling för de olika högskoleförberedande programmen. Ett undantag är det humanistiska programmet där det är så få elever att detta kan påverka variationen mellan olika år.

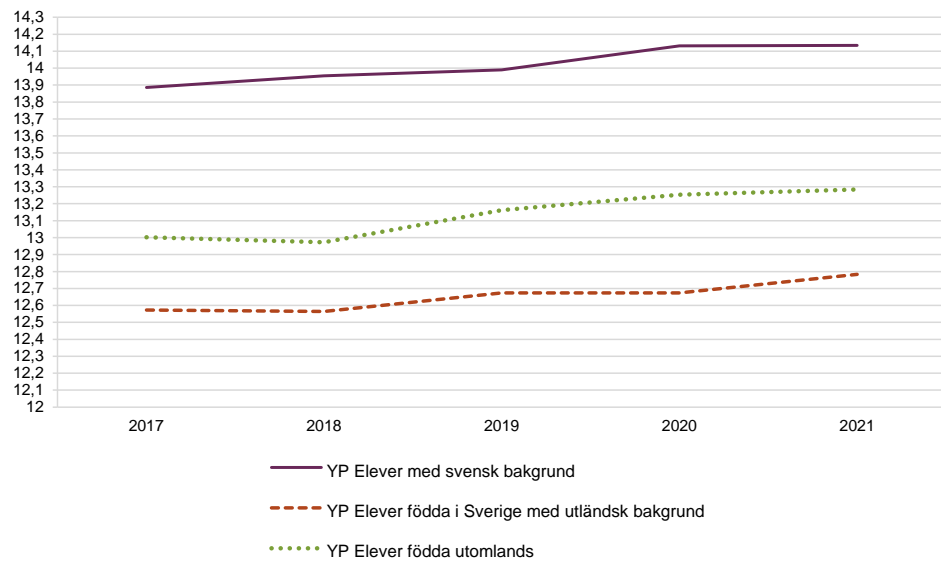
Vi vet sedan tidigare analyser att demografiska förändringar som en följd av invandring kan påverka betygsutvecklingen. Som Skolverket visade i rapporten angående årskurs 9-betygen så har utlandsfödda elevers betyg ökat som en följd av minskad invandring och att de eleverna befunnit sig längre tid i den svenska skolan.³⁹

I diagram 5 visas betygsutvecklingen för yrkesförberedande program uppdelat på migrationsbakgrund. Diagram 6 visar samma sak för högskoleförberedande program.

³⁸ Förklaring av programförkortningarna <https://www.gymnasium.se/om-gymnasiet/programforkortningar-15799>

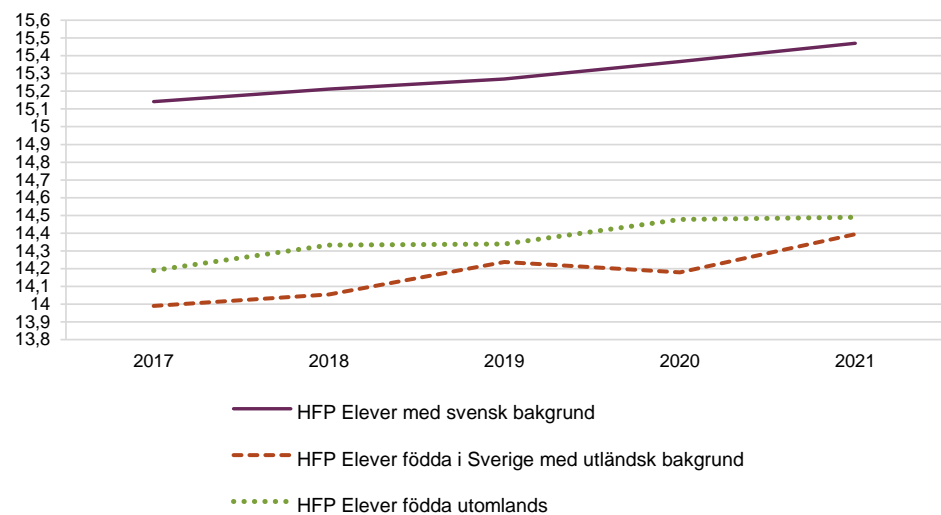
³⁹ Skolverket (2016). *Invandringens betydelse för skolresultaten*. Skolverkets aktuella analyser 2016.

Diagram 5. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever på yrkesprogram uppdelat på migrationsbakgrund.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala).

Diagram 6. Gymnasiebetygspoäng för elever som uppnått minst 2500 poäng. Elever på högskoleförberedande program uppdelat på migrationsbakgrund.

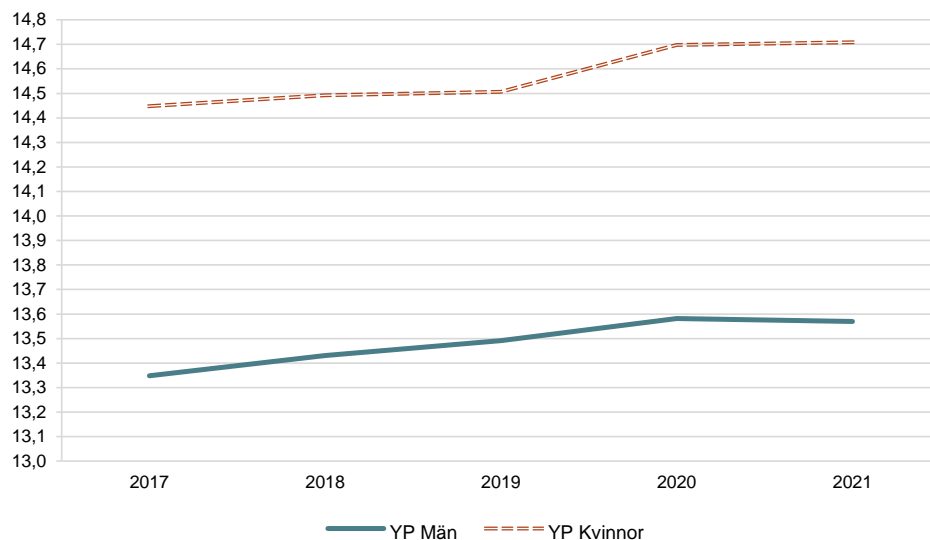

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala).

Diagram 5 och 6 visar ungefär samma utveckling för elever med olika migrationsbakgrund. Betygen ökar något mer mellan 2020 och 2021 för elever med utländsk bakgrund men variation mellan olika år syns även tidigare varför man inte kan dra någon slutsats om pandemin. På yrkesprogram så planar betygsökningen ut 2021 för elever med svensk bakgrund och utlandsfödda elever. På högskoleförberedande program kan man notera en helt jämn ökning av betygen för elever med svensk bakgrund under hela perioden.

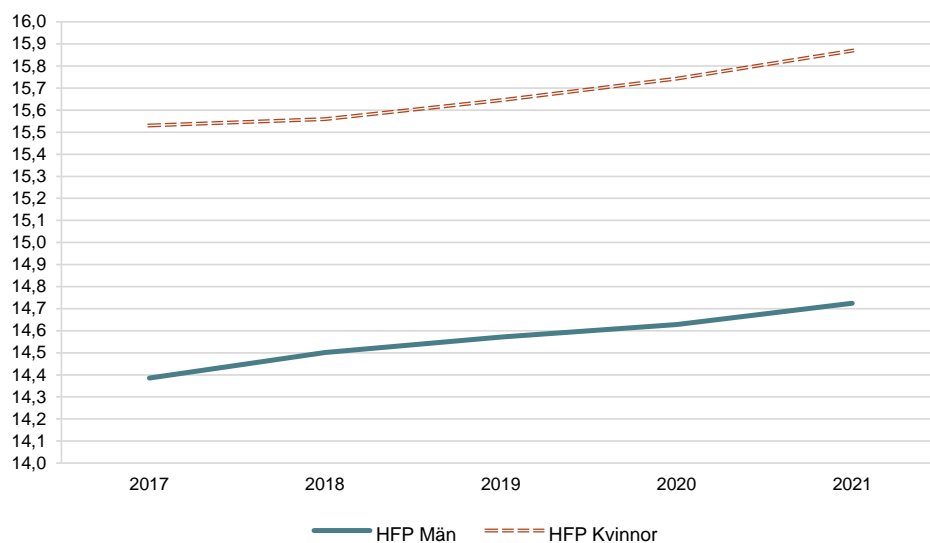
När det gäller kön så visar vi en uppdelning för yrkes- och högskoleförberedande program i diagram 7 och 8.

Diagram 7. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på yrkesprogram uppdelat på kön.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 8. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på högskoleförberedande program uppdelat på kön.

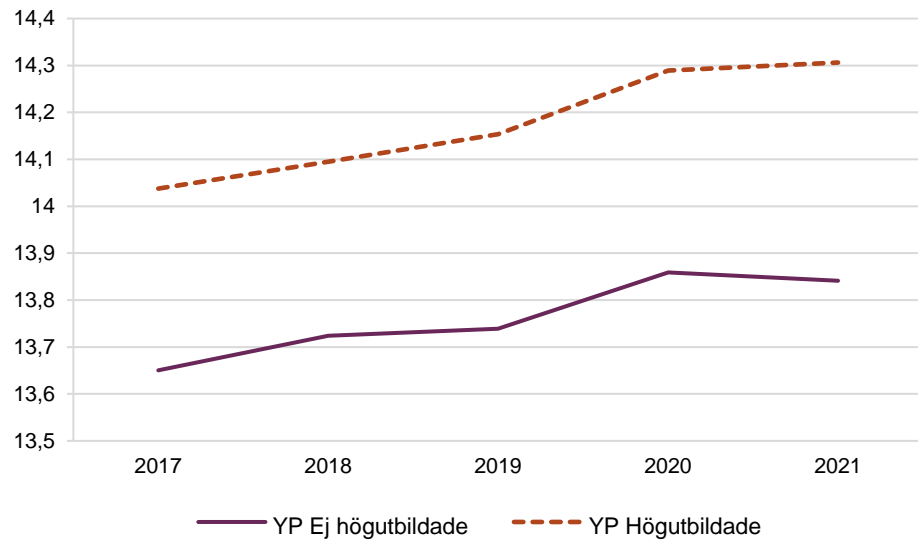
Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 7 visar en betygsökning för både män och kvinnor på yrkesprogram men den sedan stannar av 2021. Vi återkommer till frågan när vi senare gör mer avancerade regressionsanalyser.

Diagram 8 visar en jämn ökning för både män och kvinnor på högskoleförberedande program utan att något särskilt sker 2021.

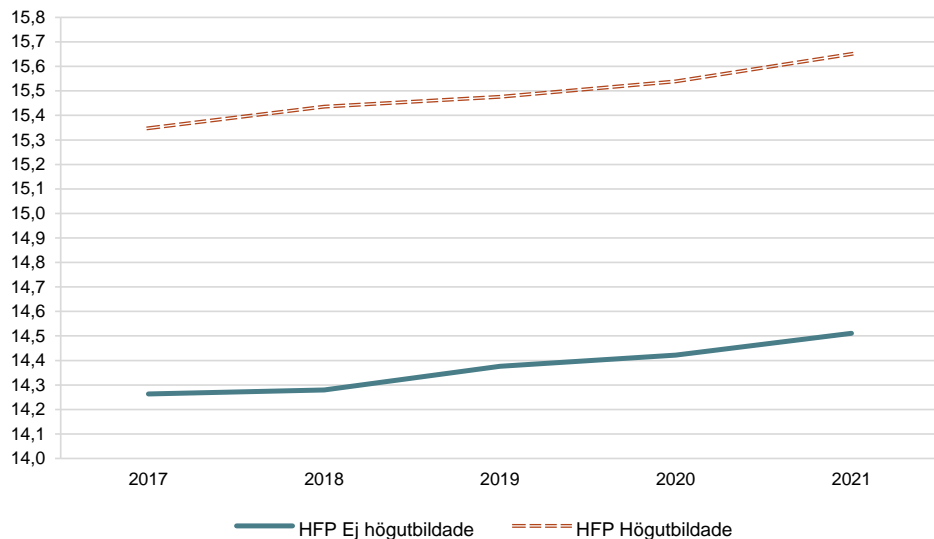
Vi går vidare med att undersöka utvecklingen för elever med föräldrar med olika utbildningsnivå. Diagram 9 visar utvecklingen för yrkesprogram och diagram 10 för högskoleförberedande program.

Diagram 9. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på yrkesprogram uppdelat på föräldrars utbildningsnivå.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 10. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på högskoleförberedande program uppdelat på föräldrars utbildningsnivå.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

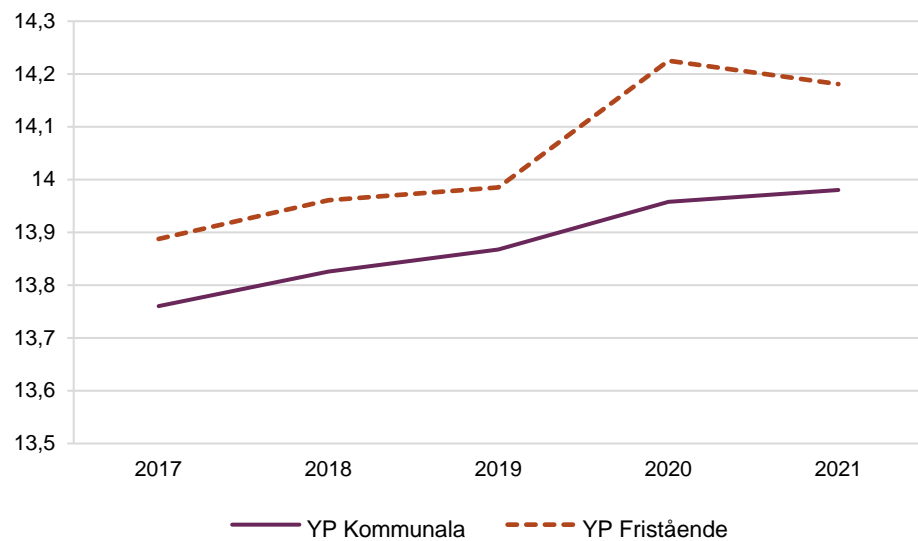
Diagram 9 visar en liten skillnad 2021 mellan elever på yrkesprogram med hög- respektive lågutbildade föräldrar. Det är en svag nedgång i betygen för elever med lågutbildade föräldrar 2021 jämfört med 2020 medan för elever med högutbildade föräldrar så stannar den tidigare betygsökningen upp. Även för elever med

föräldrar med låg utbildningsnivå har det dock skett en betygsökning 2021 i jämförelse med 2017–2019.

Diagram 10 visar att för elever på högskoleförberedande program så fortsätter betygsökningen likadant för elever med hög- och lågutbildade föräldrar. Vi återkommer till frågan i regressionsanalysen.

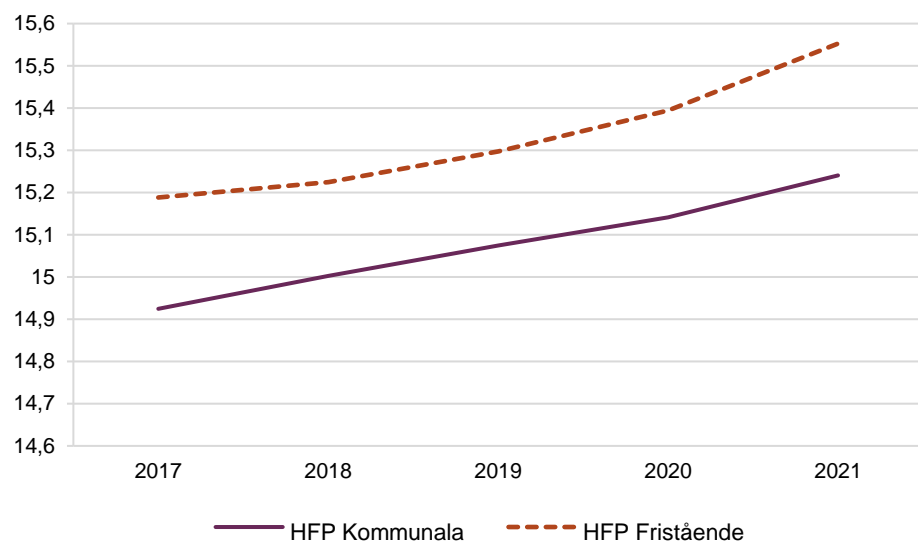
Diagram 11 och 12 visar en uppdelning på huvudman för yrkesprogram respektive högskoleförberedande program.

Diagram 11. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på yrkesprogram uppdelat på huvudman.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 12. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever på högskoleförberedande program uppdelat på huvudman.

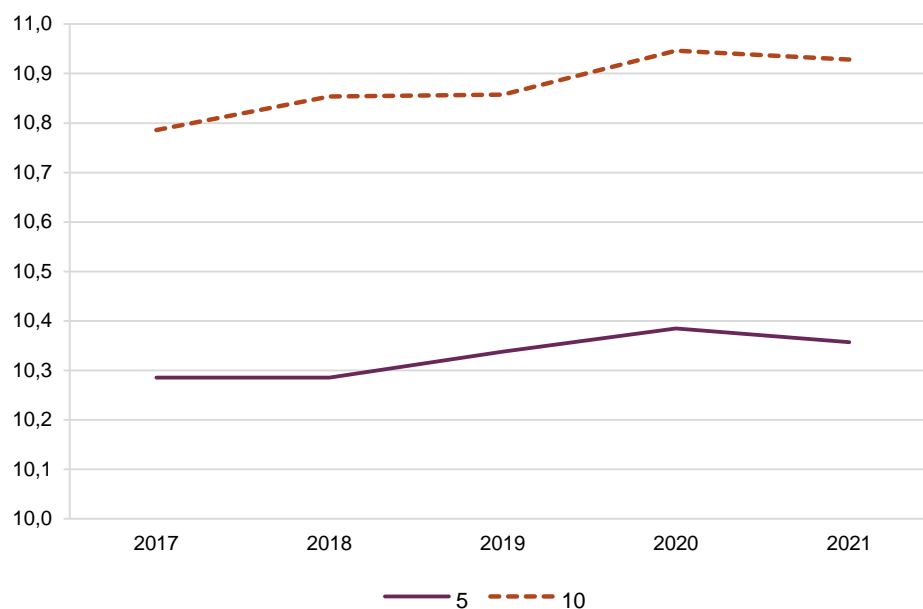
Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 11 visar att för yrkesprogram så syns en nedgång i betygen för elever i fristående skolor 2021 medan det för elever i kommunala skolor planar ut. Diagram 12 för högskoleförberedande program visar en motsatt utveckling med större ökning för elever i fristående skolor än i kommunala skolor 2021. Vi återkommer till frågan när vi genomför regressionsanalysen.

Vi avslutar detta avsnitt med att analysera utvecklingen för elever med olika prestationsnivåer. Det är möjligen en av de mer intressanta frågorna att se om pandemin kan ha slagit olika för elever med relativt höga betyg respektive jämfört med elever med relativt låga betyg.

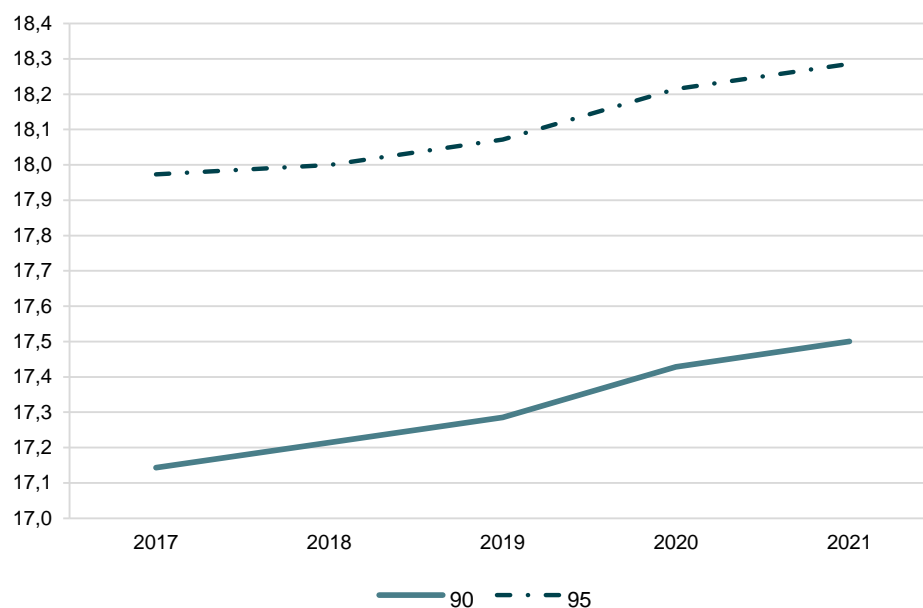
Diagram 13–16 visar betygsutvecklingen för yrkes- respektive högskoleförberedande program för elever med låga betyg (5- 10:e percentilen) och höga betyg (90- 95:e percentilen).

Diagram 13. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever med låga betyg, percentil 5 och 10 på yrkesprogram.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 14. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever höga betyg, percentil 90 och 95 på yrkesprogram.

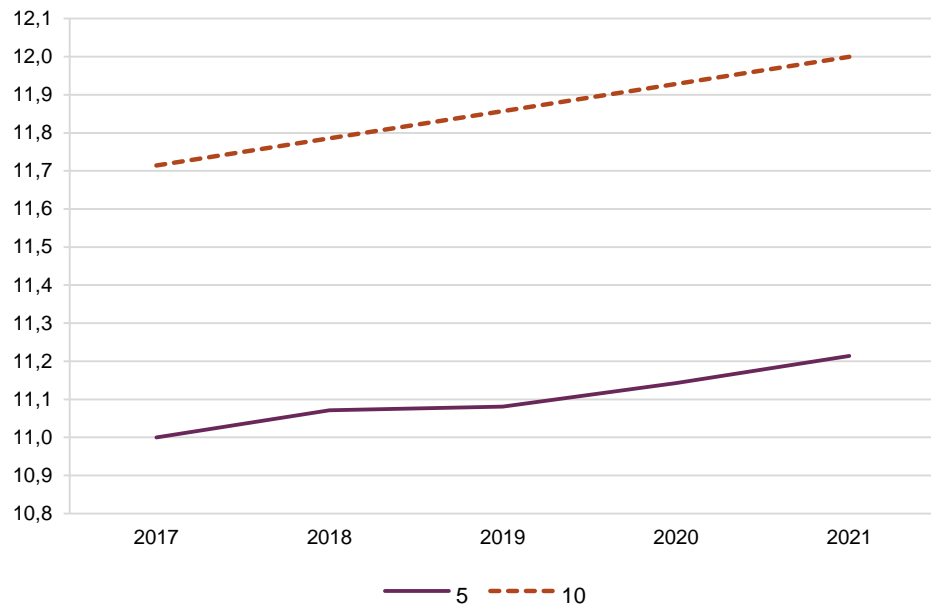

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 13 och 14 visar en tydlig skillnad för elever med olika prestationsnivåer på yrkesprogram. För elever med låga betyg syns en viss betygsminskning 2021 jämfört med året innan medan det för elever med höga betyg syns en ökning både 2020 och 2021. Samma mönster syns om man tar med även utlandsfödda elever och oavsett GBP-mått. Även för elever låga betyg har det dock skett en betygsökning 2021 i jämförelse med 2017–2019.

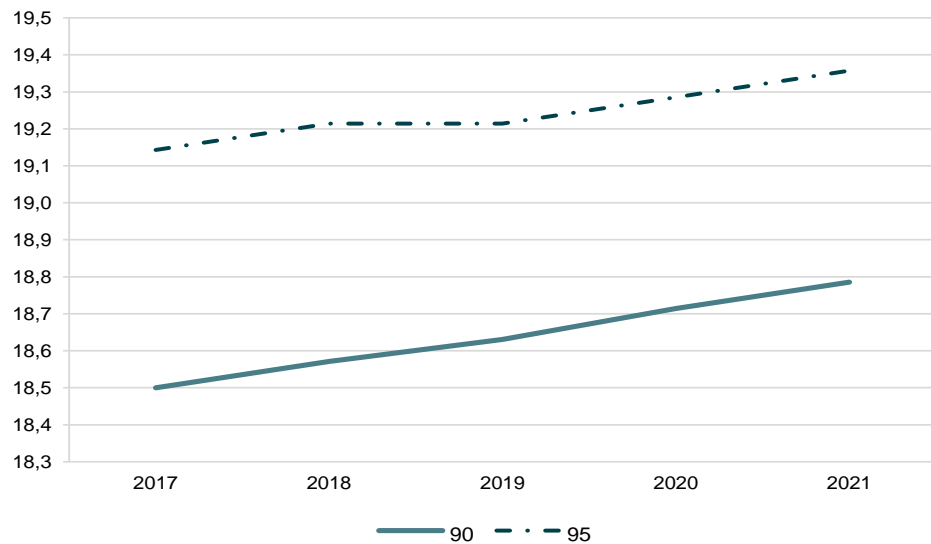
I diagram 15 och 16 redovisas samma analys för elever på högskoleförberedande program.

Diagram 15. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever med låga betyg, percentil 5 och 10 på högskoleförberedande program.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 16. Gymnasiebetygspoäng för elever som minst uppnått minst 2500 poäng. Elever födda i Sverige. Elever höga betyg, percentil 90 och 95 på högskoleförberedande program.

Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

I diagram 15 och 16 är det för elever på högskoleförberedande program en relativt jämn ökning över tidsperioden både för elever med låga och elever med höga betyg.⁴⁰

⁴⁰ Analysera man enbart elever födda i Sverige med svensk bakgrund så planar betygen ut för elever i den femte percentilen.

För att summera dessa enklare analyser så ser vi generellt en betygsökning under pandemin men den är större för elever på högskoleförberedande program där betygsökningen är närmast linjär under 2017–2021. För elever på yrkesprogram är betygsutvecklingen avstannande 2021. Men det gäller även för gymnasiegemensamma kurser som i högre grad lästes före pandemin.

Män har haft en något lägre betygsökning än kvinnor, särskilt på yrkesprogram. Vi återkommer till frågan nedan när vi genomför regressionsanalyser.

Det resultat som sticker ut något är att elever på yrkesprogram med de allra lägsta betygen har de haft en sämre betygsutveckling 2021 men det är ändå en ökning jämfört med 2017–2019.

Det går inte att utesluta att de skillnader vi ser i betygsutveckling för olika grupper vi ser 2021 kan bero på ändringar i betygssättningen men samtidigt förefaller det mindre troligt att mer högpresterande grupper skulle blivit mer generöst betygssatta under pandemin. Dessa mönster skulle alltså kunna vara ett uttryck för ökade skillnader i kunskaper och eventuellt även en påverkan av pandemin men detta är indikationer och inte några fastslagna orsakssamband.

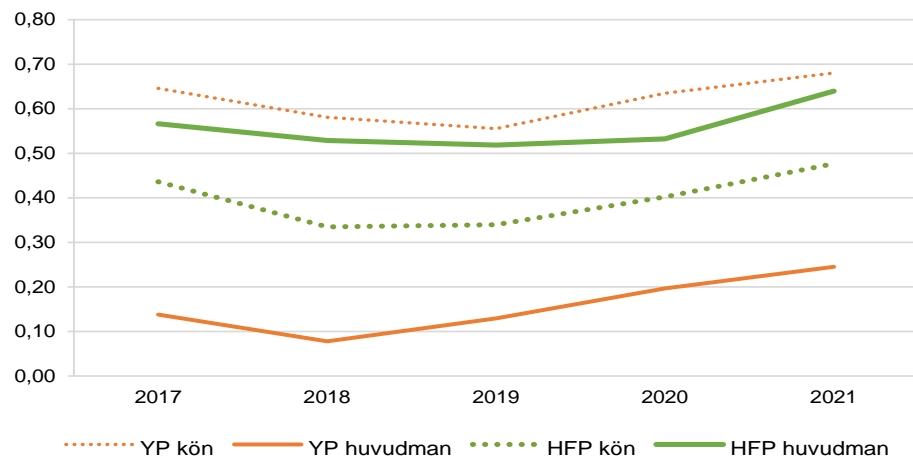
Vi kan slutligen nämna att det finns en viss påverkan beroende på om elever med utländsk bakgrund är med i analyserna eller inte men de grundläggande mönstren i diagrammen förändras inte.

Regressionsanalyser utifrån årskurs 9-betyg och bakgrundsvariabler

I detta avsnitt övergår vi till en mer avancerad analys (regressionsanalys) där hänsyn tas till elevers betyg i årskurs 9 samt till variablerna: elevens kön, elevens föräldrars utbildningsnivå, föräldrarnas genomsnittliga utbildningsnivå på elevens skola och om eleven går i kommunal eller fristående skola. Detta möjliggör att studera respektive variablers effekt på gymnasiebetygen givet att vi konstanthåller för övriga variabler i modellen.

Diagram 15 och 16 visar utvecklingen för några av variablerna uppdelat på yrkes- respektive högskoleförberedande program. Vi begränsar analysen till elever födda i Sverige för att utvecklingen inte ska påverkas av de demografiska förändringar som redovisats ovan. Diagram 17 analyserar utvecklingen för kön och huvudman.

Diagram 17. Effektstorlekar (ej standardiserade) på gymnasiebetygspoäng för kön respektive huvudman uppdelat på yrkesprogram (YP) respektive högskoleprogram (HFP), efter kontroll för meritvärden i årskurs 9, socioekonomisk bakgrund, om eleven har utlandsfödda föräldrar samt kön eller huvudman. Elever födda i Sverige.

Diagrammet visar effektstorlekar (ej standardiserade) från en regressionsmodell med elevers gymnasiebetygspoäng som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande meritvärde från årskurs 9, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska sammansättning (edu13_index_skola), dummyvariabler för om eleven har utlandsfödda föräldrar, för elevens kön samt för huvudman. Eftersom dummyvariabel används är effektstorlekarna inte standardiserade då det skulle försvåra tolkning. Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Diagram 17 kan tolkas som att givet elevernas meritvärde (och övriga bakgrundsvariabler) så har kvinnor haft en bättre betygsutveckling både 2020 och 2021 och hamnar på samma nivå som 2017. Till skillnad från det vi såg i de enklare analyserna (diagram 7 och 8) syns nu en liknande ökning för både yrkes- och högskoleförberedande program. Med tanke på att utvecklingen är likartad 2020, när pandemin endast hade pågått några månader då betygen sattes, och 2021 är det svårt att dra slutsatsen att kvinnor klarat gymnasieskolan bättre under pandemin.

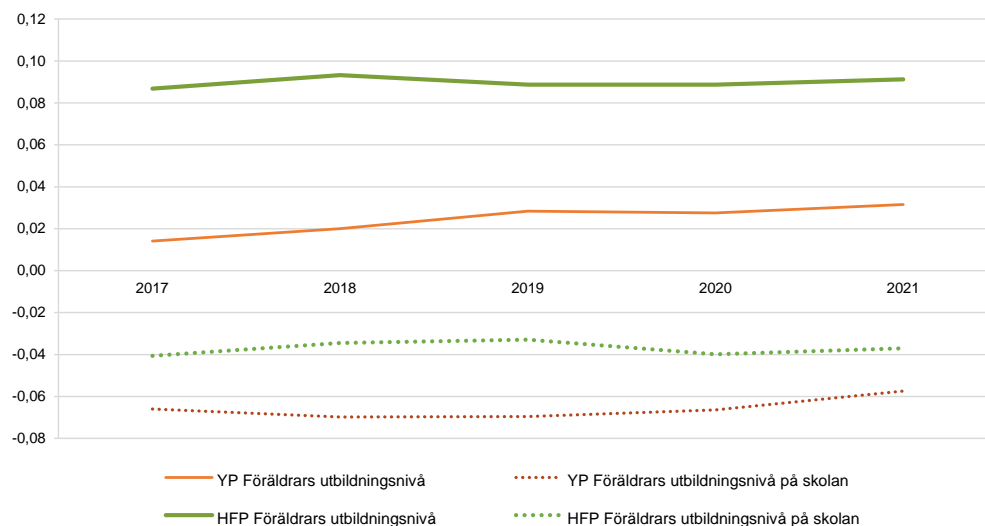
Om elever gått i kommunal eller fristående skola uppvisar inget tydligt mönster för betygsutvecklingen under pandemin. För yrkesprogram sker en ökning om eleverna gått i fristående skola som startar före pandemin och för högskoleförberedande program sker en tydlig ökning 2021. För högskoleförberedande program är nivån ungefär tillbaka på hur de var 2017, för yrkesprogram ligger den högre. Det är svårt att dra någon slutsats om prestationerna under pandemin för kön respektive om elever går i kommunal eller fristående skola. Det vi vet sedan tidigare är att kvinnor och elever i fristående skolor får en något mer generös betygssättning, och det går inte att utesluta att det är förändringar när det gäller betygssättningen som ligger bakom svängningarna under dessa år.⁴¹

Diagram 18 analyserar utvecklingen för effekten av elevens egen individuella socioekonomiska bakgrund (effekten av en standardavvikelse högre utbildningsnivå för elevens föräldrar) respektive effekten av skolans socioekonomiska

⁴¹ Skolverket (2020) *Likvärdiga betyg och meritvärden* – Ett kunskapsunderlag om modeller för att främja betygens och meritvärdenas likvärdighet.

sammansättning (en standardavvikelse högre nivå på föräldrars utbildningsnivå på skolan).

Diagram 18. Standardiserade effektstorlekar på gymnasiebetygspoäng för elevens föräldrars utbildningsnivå respektive föräldrars utbildningsnivå uppdelat på yrkesprogram (YP) respektive högskoleprogram (HFP), efter kontroll för meritvärden i årskurs 9. Elever födda i Sverige.

Diagrammet visar standardiserade effektstorlekar från en regressionsmodell med elevers gymnasiebetygspoäng som utfallsvariabel och som förklarande variabler; elevers motsvarande meritvärde från årskurs 9, kön, elevens socioekonomiska bakgrund (edu13_index), skolans socioekonomiska sammansättning (edu13_index_skola), separata dummyvariabler för om eleven är född i Sverige med utländsk bakgrund, för kön samt för huvudman. Gymnasiebetygspoäng utan gemensamma kurser och med justering för den ojämna betygsskalan (GBP_nyskala)

Vad gäller effekten av elevens egna föräldrars utbildningsnivå så innebär det faktum att den är positiv för samtliga år att elever med en mer gynnsam socioekonomisk bakgrund har en mer gynnsam betygsutveckling på gymnasiet, givet samma meritvärde från grundskolan. Denna positiva effekt är dessutom betydligt större för elever på högskoleförberedande program jämfört med elever på yrkesprogram. Jämför man effekten 2021 med åren 2017–2019 är det svårt att dra någon slutsats av om pandemin påverkat elevers betyg olika beroende på deras socioekonomiska bakgrund.

Vad gäller effekten av skolans genomsnittliga socioekonomiska sammansättning (mätt som genomsnittet av elevernas föräldrars utbildningsnivå på skolan) så är den genomgående negativ. Detta kan tolkas som att det finns en så kallad relativ betygssättning men inget tyder på effekten förändrats under pandemin.⁴²

⁴² Skolverket 2020) *Likvärdiga betyg och meritvärden*. Generellt finns det en positiv effekt av skolans socioekonomiska sammansättning på elevers prestationer (genom t.ex. kamrateffekter). Men eftersom det också finns en relativ betygssättningseffekt som innebär att det är svårare att få ett visst betyg, givet en viss prestation, om man går på en skola med relativt höga betyg, är det inte självklart att effekten av skolans sammansättning på själva betyget är positiv eftersom de två effekterna går åt motsatt håll. Vad ovanstående regressionsanalys visar är att den (negativa) relativa betygssättnings-effekten verkar vara starkare än den positiva effekten på elevers kunskaper. Detta betyder inte att eleven förlorat i kunskaper på att gå på en skola med en mer gynnsam socioekonomisk sammansättning, tvärtom, men det ger inte fullt utslag i betygen.

Bilaga 2. Metod

Enkätstudien

Datansamlingen har skett i form av två enkätutskick: en enkät riktad till rektorer för gymnasieskolenheter och en enkät riktad till lärare på skolenheterna. Enkäterna omfattar frågor med fasta svarsalternativ, men också öppna frågor där respondenterna kunnat svara skriftligen. De frågor som har ställts i enkäterna framgår av texten i rapporten och i rubrikerna till de diagram som presenteras.

De öppna frågorna har speciellt i lärarenkäterna inneburit en stor mängd svar. Vi har sammanställt och analyserat dessa svar för att kunna beskriva huvudriktningen i svaren, och vi lyfter en del exemplifierande exempel. Den stora mängden svar kan dock innebära att det på de flesta frågor finns lärare som uttryckt en mening som avviker från budskapen som vi lyfter i rapporten.

Urval

Skolenheter/rektorer

Ett urval av 500 skolenheter (nedan kallat skolor) gjordes utifrån skolenhetsregistret. Stratifieringar gjordes utifrån skolstorlek: små (färre än 250 elever), medelstora (250 – 499 elever) och stora (fler än 499 elever) och huvudmannatyp (kommunala respektive enskilda). Detta ger sex olika stratum, som viktats i förhållande till sannolikhet för inkludering i urvalet i förhållande till rampopulationen om 1 108 skolor. Stratifieringen och viktberäkningen gjordes för att möjliggöra jämförelser mellan skolor. Urvalsstorleken om nära hälften av skolorna medger tillräcklig representation för jämförelser av övriga skillnader mellan skolorna än de vi tagit hänsyn till i urvalet (programsammansättning, andel elever med högutbildade föräldrar, lärartäthet och kommuntyp). Skolor med färre än 75 elever ingick inte i urvalet. Detta utifrån antagandet att en kritisk massa om minst 25 elever per studieår är nödvändigt för att frågorna i enkäten ska kunna besvaras.

Stratum	Huvudmannatyp	Antal elever	Rampopulation (Skolor)	Urval (Skolor)	Inklusions-sannolikhet (Skolor)	Urvalsvikt (Skolor)
1	Kommunal	Små	326	80	0,25	4,08
2	Kommunal	Mellan	283	120	0,42	2,36
3	Kommunal	Stora	110	100	0,91	1,10
4	Enskild	Små	230	70	0,30	3,29
5	Enskild	Mellan	121	92	0,76	1,32
6	Enskild	Stora	38	38	1,00	1,00
Totalt			1108	500		

Lärare

Skolverket har inget register över lärares e-postadresser. För att nå lärare bad vi därför rektorer att inkomma med e-postadresser till samtliga ämneslärare och yrkeslärare på varje skolenhet som ingick urvalet. Speciallärare eller specialpedagoger ingick inte.

Processen med att efterfråga e-postadresser till lärare medförde flera svårigheter. För det första inkom inte alla rektorer med de ombedda kontaktuppgifterna. Inom gymnasieskolan inkom 66 procent av skolenheterna i urvalet med kontaktuppgifter till lärare. Totalt fick vi in 12 346 e-postadresser till lärare.

Ytterligare ett problem med det valda tillvägagångssättet var att det medförde en övertäckning, det vill säga att de listor vi fick in inte enbart innehöll kontaktuppgifter till de efterfrågade lärarkategorierna på de efterfrågade skolenheterna. Detta eftersom många rektorer har fler än en skolenhet under sig och därmed skickade lärarlistor för hela skolan och inte enbart för den efterfrågade skolenheten. Inte sällan gällde listorna samtliga anställda på skolenheten, det vill säga inte bara lärare utan även elevassistenter, specialpedagoger, studievägledare med flera. Övertäckningen är alltså relativt stor. Av det skälet har det funnits en kontrollfråga i enkäterna som frågar om respondenten arbetar på den aktuella skolenheten, och om så inte är fallet har enkäten avslutats.

Variabelbeskrivningar

I rapporten jämför vi svaren av lärare och rektorer mellan olika typer av skolenheter, efter huvudmannaskap, andel elever per programtyp, lärartäthet, skolstorlek, skolkommun samt andel elever med högutbildade föräldrar. *Andel elever per programtyp:* vi använder en tregrupps-indelning av den procentuella andelen elever på yrkesprogram respektive högskoleförberedande program (låg, medel, hög), men också en indelning efter majoriteten av eleverna på den ena eller andra programtypen. *Lärartäthet:* vi använder en tregrupps-indelning av den procentuella fördelningen av antal elever per lärare i låg, medel och hög. *Andelen elever med högutbildade föräldrar:* vi använder vi en tregrupps-indelning av den procentuella fördelningen i låg, medel och hög. *Skolstorlek:* vi använder en tregrupps-indelning av antal elever på skolenheterna i små (färre än 250 elever), medelstora (250 – 499 elever) och stora (fler än 499 elever). För variablerna som vi delat in i tre grupper jämförs låg och hög, om inte annat anges i rapporten. Beträffande skolkommun har vi använt SKR:s kommungruppsindelning i tre grupper: storstäder och storstadskommuner, större städer och kommuner nära större stad, mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.

Utskick och svarsfrekvens

Rektorsenkät – svarsfrekvens och bortfallsanalys

Enkäterna sändes till rektor för respektive skolenhet i urvalet. Till 7 av skolorna i urvalet lyckades vi inte få kontaktuppgift till rektor, vilket innebar att populationen reducerades från 500 till 493. Datum för utskick var den 4 november 2021.

Tre påminnelser gick ut, den 24 november, den 6 december, samt den 13 december. Dessutom skickades en påminnelse den 11 januari 2022 till några rektorer som påbörjat enkäten men inte avslutat den. Merparten av svaren inkom under de första fyra veckorna efter utskicksdatum den 4 november. Enkäten besvarades av 247 rektorer vilket ger en svarsfrekvens om 50 procent.

Nedan visas tabeller med andelen svar efter de variabler som vi använder i rapporten. Över lag visar bortfallsanalysen inte på några problematiska skevheter i representationen av svarande efter de variabler som vi använder för jämförelser.

Tabell 2. Bortfallsanalys efter typ av huvudman.

Huvudmannatyp	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Kommunala	293	134	46	0,019*
Fristående	200	113	57	0,019*
Totalt	493	247	50	1,00

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 3. Bortfallsanalys efter skolstorlek.

Storlek	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Små (50-250 elever)	149	68	46	0,192
Medel (mellan 250-500 elever)	210	110	52	0,383
Stora (Över 500 elever)	134	69	51	0,706
Totalt	493	247	50	1,00

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 4. Bortfallsanalys efter andel elever på yrkesprogram.

Andel elever på yrkesprogram	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Låg	307	159	52	0,335
Medel	90	36	40	0,034*
Hög	96	52	54	0,375
Totalt	493	247	50	1,00

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 5. Bortfallsanalys efter andel elever på högskoleförberedande program.

Andel elever på högskoleförberedande program	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Låg	147	78	53	0,392
Medel	94	35	37	0,006**
Hög	252	134	53	0,163

Totalt	493	247	50	1,00
---------------	------------	------------	-----------	-------------

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 6. Bortfallsanalys efter kommungrupp.

Kommungrupp	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans¹
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	173	98	57	0,033*
B. Större städer och kommuner nära större stad	202	99	49	0,686
C. Mindre städer/tätorter och landsbygds-kommuner	118	50	42	0,054
Totalt	493	247	50	1,00

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 7. Bortfallsanalys efter lärartäthet.

Lärartäthet	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans¹
Hög	114	45	39	0,010*
Medel	174	85	49	0,705
Låg	196	112	57	0,010*
Totalt	484	242	50	1,00

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Lärarenkät – svarsfrekvens och bortfallsanalys

Lärarenkäten skickades ut den 16 november 2021. Enkäterna var planerade att stängas den 15 december, men på grund av låg svarsfrekvens förlängdes svarstiden till den 14 januari 2022. Fyra påminnelser skickades ut under svarsperioden. Merparten av enkätsvaren kom inom de fyra första veckorna från enkätens utskicksdatum den 16 november.

Studiepopulationen uppgick till 13 486 lärare. Den besvarades av 4 978 lärare, vilket ger en svarsfrekvens på 37 procent.

Bortfallsanalys lärare

Specifikt för lärarna har vi undersökt representationen av svarande på skolor efter typ av huvudman och på skolor med olika storlek. Det finns inga skevheter i representationen i dessa avseenden.

Tabell 8. Bortfallsanalys efter typ av huvudman.

Huvudmannatyp	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Kommunala	10 092	3 649	36	0,002**
Fristående	3 394	1 329	39	0,002**
Totalt	13 486	4 978	37	1,000

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Tabell 9. Bortfallsanalys efter skolstorlek.

Stratum	Antal utvalda	Antal svar	Svarsandel (%)	Signifikans ¹
Små (50-250 elever)	2 395	739	31	0,000***
Medel (mellan 250-500 elever)	4 547	1 570	35	0,000***
Stora (Över 500 elever)	6 544	2 669	41	0,000***
Totalt	13 486	4 978	37	1,000

¹ Avser sannolikheten för minst lika stor skillnad mellan uppmätt svarsandel och total svarsfrekvens under hypotetiskt antagande om att bortfallet sker helt likformigt och slumpmässigt.

Vissa problem med lärarenkäten

Skolverket tog ett nytt enkätverktyg i bruk precis innan rektors- och lärarenkätterna skulle skickas ut. Dessvärre har det nya enkätverktyget medfört en hel del tekniska problem som medfört ett stort merarbete och än värre, buggar i systemet. En sådan bugg (av flera) som vi upptäckte när vi testade enkäterna och som då åtgärdades återkom dessvärre mitt under insamlingsperioden. Buggen innebar att under en viss tid av insamlingsperioden fungerade inte en senare följdfråga med 10 eller fler svarsalternativ, där svarsalternativen i de ursprungliga frågorna skulle dyka upp som svarsalternativ i en matris eller att senare frågor till den specifika respondentgruppen inte visades alls. Problemet uppstod just vid de svarsalternativ som hamnade på plats 10 eller högre.

I enkäten till lärare i gymnasieskolan var det en fråga som påverkade resten av enkäten, nämligen vilka ämnesområden/ämnen läraren undervisar i. Den enkätfråga i enkäten som drabbade av den här buggen är: *I vilken utsträckning bedömer du att det HT 2021 finns ett kunskapstapp hos dina elever inom de*

ämnesområden/ämnena som du undervisar i? Vid frågan har visats en matris med de ämnesområden/ämnena som läraren angett att hen undervisar i. Under perioden med buggen har naturkunskap, historia, religion och idrott och hälsa inte visats.

Av enkätens 5 119 respondenter har 378 svarat att de undervisar i *Naturkunskap*. Av dessa har 83 respondenter besvarat enkäten under perioden då buggen fanns och därmed med största sannolikhet påverkats av felet. Det innebär att cirka 22 procent av de lärare som undervisar i *Naturkunskap* som besvarat enkäten inte har fått frågan om bedömning av kunskapsstapp för ämnet.

533 respondenter har svarat att de undervisar i *Historia*. Av dessa har 121 respondenter besvarat enkäten under perioden då buggen fanns och därmed med största sannolikhet påverkats av felet. Det innebär att knappt 23 procent av de lärare som undervisar i *Historia* som besvarat enkäten inte har fått frågan om bedömning av kunskapsstapp för ämnet.

393 respondenter har svarat att de undervisar i *Religion*. Av dessa har 98 respondenter besvarat enkäten under perioden då buggen fanns och därmed med största sannolikhet påverkats av felet. Det innebär att cirka 25 procent av de lärare som undervisar i *Religion* som besvarat enkäten inte har fått frågan om bedömning av kunskapsstapp för ämnet.

286 respondenter har svarat att de undervisar i *Idrott och hälsa*. Av dessa har 63 respondenter besvarat enkäten under perioden då buggen fanns och därmed med största sannolikhet påverkats av felet. Det innebär att cirka 22 procent av de lärare som undervisar i *Idrott och hälsa* som besvarat enkäten inte har fått frågan om bedömning av kunskapsstapp för ämnet.

En ytterligare begränsning berodde på ett konstruktionsfel i enkäten. På frågan vilket ämne/ämnesområde som läraren undervisar i saknades alternativet *biologi/kemi/fysik*. I frågan om undervisningsämne ingick dock alternativet ”annat, ange vilket”. I detta svarsalternativ har 368 lärare skrivit att de undervisar i något eller några av ämnena *biologi*, *kemi* och *fysik*. På så sätt har vi fått en tillräcklig representation även av lärare i dessa ämnen.

Betygsanalys på kursnivå – genomförande och metod

Läsåret 2020/21 var det 99 200 elever som slutförde gymnasieskolan. I ett avsnitt i rapporten presenterar Skolverket tidsserier med kursbetyg för eleverna som slutfört gymnasieskolan åren 2016–2021. Syftet med analysen är se om förändringar som fjärr- och distansundervisning och inställda nationella prov med anledning av covid-19-pandemin också kan ha lett till förändringar i kursbetygen.⁴³

För att kunna besvara frågeställningen har vi gjort en explorativ analys av samtliga kursbetyg i gymnasieskolan de senaste sex åren för elever som slutfört

---

⁴³Sedan 29 juni 2018 ska resultatet på det nationella provet särskilt beaktas vid betygssättningen.

gymnasieskolan år 2016–2021 i syfte att hitta mönster som sticker ut. Sammantaget har omkring 800 kurser undersökts baserat på de kursbetyg som ingår i Skolverkets register över avgångna från gymnasieskolan för den officiella statistiken. Vissa av kurserna läses av ett fåtal elever på enskilda program. Analysen har därför begränsats till kurser där minst 15 elever fått betyg per avgångsår. Det är främst den genomsnittliga betygspoängen (GBP)⁴⁴ per kurs som granskats över tid, men även spridningen över tid av de högsta och lägsta betygen, andelen A och F, har granskats. Den genomsnittliga betygspoängen år 2020 och 2021 har i den explorativa analysen jämförts med ett viktat medelvärde för åren 2016–2019, men här redovisas betygen för varje enskilt år.⁴⁵

Analysen fokuserar på kurser som betygsatts i år 2 och 3

Analysen har utgått från fortsättningskurser i ämnena matematik, svenska och engelska, som läses av många elever och där undervisningen sannolikt blivit påverkad av pandemin. Detta är delvis en uppdatering av en kursanalys som publicerades år 2021.⁴⁶ Det som är nytt är att även betyg som satts i kurser i år 2 ingår i analysen eftersom de med stor sannolikhet påverkats av fjärr- och distansundervisning.

Då Skolverkets register över kursbetyg inte innehåller datum för när kursbetyget satts får vi lita till när vissa kurser av naturliga eller traditionella skäl betygsätts. Vi kan också utgå ifrån vilken termin de nationella proven vanligtvis genomförs.⁴⁷

Betygsjämförelser med tidigare kurser

I analysen har de högre kurserna i svenska och engelska jämförts med *samma elevers* betyg på de lägre kurserna. Det har varit möjligt på grund av den stora majoriteten av elever som läst exempelvis svenska 3 också blivit betygsatta i svenska 2. Med denna logik, en inom-individ-variationskontroll, har svenska 2, svenska 3, engelska 6 och engelska 7 granskats.

I förra kursanalys användes motsvarande logik i matematikkursen 3b där matematik 2b visades som kontroll. I årets analys har kurserna matematik 2b och 3b studerats oberoende av varandra. Anledningen till detta är att pandemin även påverkat undervisningen i år 2 för avgångseleverna år 2021 till skillnad mot 2020, då endast kurser i år 3 var påverkade. Även övriga fortsättningskurser i matematik har ingått i analysen, som matematik 2a, 2c, 3c och matematik 4. Dessa kurser uppvisar dock ingen eller liten påverkan under pandemin.⁴⁸

⁴⁴ För en kurs beräknas GBP på följande sätt. Varje elevs kursbetyg översätts med en betygspoäng enligt F=0, E=10, D=12,5 C=15, B=17,5 och A=20. Summan av betygspoängen divideras sedan med antalet elever som fått betyg i kursen.

⁴⁵ Viktningen baseras på antal elever som har fått betyg respektive år.

⁴⁶ Skolverket (2021). *Kursbetyg i slutet av gymnasieskolan – En jämförelse av betygen åren 2016–2020*. Beskrivande statistik, Dnr: 2020:1893.

⁴⁷ Sedan 1 januari 2018 är nationellt prov obligatoriskt i den högsta avslutande kursen på respektive program och inriktning.

⁴⁸ I kurserna matematik 3c och 4 genomförs de nationella proven i hög grad på höstterminen och har till skillnad från kurserna matematik 2b och 3b inte i lika hög grad påverkats av inställda nationella prov. Matematik 2a läses främst av elever på vissa yrkesprogram. I matematik 2a och 2c genomförs inga obligatoriska nationella prov.

I samtliga kurser som presenteras har mer än 15 000 elever från olika program fått betyg per år och det är därför ett synnerligen robust datamaterial att analysera närmare.⁴⁹

Det finns en del kända bakgrundsfaktorer som samvarierar med betygen i gymnasieskolan, där kön, elevens bakgrund, föräldrarnas utbildningsnivå och skolans typ av huvudman är de som undersökts här.

Dataunderlag och beskrivning av analyserna av betygsutvecklingen under pandemin

Data

Data som analyserna baseras på kommer från Skolverkets register över avgångselever från gymnasieskolan för respektive år 2017–2021, till exempel AVG2021.sav för elever som gick ut gymnasiet läsåret 2020/2021.

Dessutom baseras en del av analyserna även på Skolverkets register över avgångsbetygen i årskurs 9 (till exempel A07a_1718.sav för elever som gick ut årskurs 9 våren 2018). Elevernas meritvärden från grundskolans årskurs 9 har kopplats på gymnasiefilerna. Inte alla elever som gått ut gymnasiet har ett meritvärde från årskurs 9 beroende på framför allt att de har invandrat under gymnasietiden.

Datafilerna för respektive år har slagits samman till ett dataset: AVG_2017_2021.sav.

Exkluderingar

- Samtliga elever som inte erhåller betyg på AF-skalan har exkluderats från dessa betygsfiler. Detta gäller IB-elever och innebär att om variabeln [ELEV-TYP] = '2' eller '5', exkluderas eleven.
- Dessutom analyseras endast elever som har antingen en gymnasieexamen eller ett studiebevis med minst 2500 studiepoäng (ej utökade kurser).
- Denna sista exkludering påverkar det nationella genomsnittliga betygspoängen då dessa elever har 0 poäng i genomsnittlig betygspoäng (enligt variabeln [GBP] i avgångsfilen). Vi har valt att bortse från dessa elever trots att de kan ha klarat av flera kurser och därmed borde ha en genomsnittlig betygspoäng som överstiger 0. Motivet är att de analyser av genomströmning från gymnasiet (ref) som ingår som ett annat del i den övergripande rapporten använder det kriteriet. På så sätt minimeras risken för missförstånd och olika verklighetsbeskrivningar.

För de analyser (regressionsanalyser) som baseras på såväl elevernas årskurs 9-betyg som den genomsnittliga betygspoängen från gymnasiet ingår endast de

---

⁴⁹ De kurser som presenteras är antalet betygsatta elever följande år 2021: 98 100 elever har betyg i gymnasiearbetet; 79 400 elever har betyg i svenska 2 och 3; 39 300 elever har betyg i engelska 6 och 7; 37 900 elever har betyg i matematik 2b och 17 300 elever har betyg i matematik 3b.

elever som har betyg från både grundskolan och gymnasiet samt löpnummer (vilket krävs för att matcha ihop en elev i årskurs 9 och genomsnittlig betygspoäng från gymnasieskolan). För regressionsanalyserna ingår även variabler om föräldrars utbildningsnivå, utländsk bakgrund och kön. Då ingår endast elever för vilka det finns uppgift om dessa variabler som ingår i analysen.

Framtagande av variabler

GBP: Genomsnittlig betygspoäng. Vi har använt variabeln [GBP] som finns i avgångsfilen.

GBP_ej tidiga kurser: Ett anpassat mått där betygen från flera av de gymnasiegemensamma kurserna exkluderats. Kurserna är matematik 1 (a, b eller c), svenska 1 (eller svenska som andra språk 1), engelska 5, religion 1, samhällskunskap 1 (a eller b), historia 1 (a eller b) samt idrott och hälsa 1.

$$[\text{GBP\_ej tidiga kurser}] = ([\text{GBP}] * 2400 - 100 * ([\text{mat1}] + [\text{sv}] + [\text{eng5}] + [\text{hist1}] + [\text{samh1}] + [\text{id1}]) - 50 * [\text{rel1}]) / 1750.$$

Där

- [mat1] = betyg i matematik 1a, 1b eller 1c.
- [sv] = betyg i svenska 1 eller svenska som andra språk 1.
- [eng5] = betyg i engelska 5.
- [hist1] = betyg i historia 1a eller 1b.
- [samh1] = betyg i samhällskunskap 1a eller 1b.
- [idr1] = betyg i idrott och hälsa 1.
- [rel1] = betyg i religionskunskap 1.

GBP_nyskala: Ett anpassat mått där betygen i stället för att kodas som (0, 10, 12,5, 15, 17,5, 20), kodats som (7,5, 10, 12,5, 15, 17,5, 20). Dessutom har samma gymnasiegemensamma kurser exkluderats som i [GBP_ej tidiga kurser].

$$[\text{GBP\_nyskala}] = ([\text{VSUM\_tot}] - [\text{gyarb\_nyskala}] * 100 - [\text{VSUM\_gem\_nyskala}]) / ([\text{poang}] - [\text{d\_gyarb}] * 100 - 650).$$

Där:

- [VSUM_tot] = [APO-ANG]*20+[BPOANG]*17,5+[CPOANG]*15+[DPOANG]*12,5+[EPOANG]*10+[FPOANG]*7,5.
- [gyarb_nyskala] = betyg i gymnasiearbetet där F kodas som 7,5.
- [VSUM_gem_nyskala] = ([mat1_ny]+[sv_ny]+[eng5_ny]+[hist1_ny]+[samh1_ny]+[idr1_ny])*100 + [rel1_ny]*50.
- [poang] = summa gymnasiepoäng samtliga kurser (även utökade).
- [d_gyarb] = dummyvariabel (1) för om eleven har ett betyg i gymnasiearbetet (annars 0).

Utländsk bakgrund: Vi har härlett en ny variabel [utlbak] utifrån variablerna [FLAND], [MFLAND] och [FFLAND], där [utlbak] kodas som:
= 1 om eleven är född i Sverige och minst en förälder är född i Sverige.

= 2 om eleven är född i Sverige och båda föräldrarna är födda i Sverige.
= 3 om eleven är född utomlands (oavsett var föräldrarna är födda).

Denna variabel har endast härletts för elever med [LOPNR]. Om uppgift saknas för elevens födelse-land har vi antagit att eleven är född utomlands (givet att eleven har ett löpnummer). Om uppgift saknas om elevens mor/far har vi antagit att elevens mor/far är född utomlands. Därmed kommer variabeln [utlbak] att skilja sig något jämfört med den befintliga variabeln [UTL_BAKG] som visserligen använder samma definitioner men som har ett större bortfall då inga antaganden görs om elevens eller föräldrars födelse-land i händelse av att uppgift saknas.

Föräldrars utbildningsnivå: Utifrån variablerna [MUNIVA50] och [FUNIVA50] beskriver föräldrarnas utbildningsnivå med 3 siffror har vi först kodat om respektive förälders utbildningsnivå till 7 nivåer enligt SUN2000_OLD kategoriseringen.⁵⁰ Sedan har vi beräknat genomsnittet av båda föräldrars 7-gradiga utbildningsnivå och får då en 13-gradig skala (1; 1,5; 2; 2,5; .....6,5; 7) som vi benämner [edu13].

Vi har sedan skapat ett index [edu13_index] genom att i en linjär regression med meritvärde som utfallsmått använda dummyvariabler för 12 av de 13 kategorierna i [edu13]. Från denna skattade regressionsmodell har sedan de predicerade (förväntade) värdena sparats och utgör också vårt index [edu13_index]. Fördelen med att skapa ett index på detta sätt är att man tar hänsyn till att [edu13] eventuellt inte är perfekt linjär på så sätt att det är jämna steg i betygsutfall för varje steg i den genomsnittliga utbildningsnivån. I praktiken har detta mycket liten betydelse och förbättrar endast passningen av modellen ytterst marginellt.

Regressionsanalys

I de avsnitt som analyserar sambandet mellan [GBP_nyskala] med hänsyn till såväl meritvärdet i årskurs 9 som andra bakgrundsvariabler använder vi linjär regressionsanalys.

$$[\text{GBP\_nyskala}] = b_0 + b_1 * [\text{meritv}] + b_2 * [\text{sex}] + b_3 * [\text{migsw}] + b_4 * [\text{edu13\_index}] + b_5 * [\text{edu13\_index\_skola}] + b_6 * [\text{hman}]$$

Där:

[GBP_nyskala] = elevens genomsnittliga betygspoäng, justerad enligt beskrivning tidigare i metodbilagan.

[meritv] = elevens meritvärde från åk 9.

[sex] = elevens kön (0 = pojke, 1 = flicka).

[migsw] = om eleven är född i Sverige med två utlandsfödda föräldrar (kod = 1, annars 0).

---

⁵⁰ 1 = Förgymnasial utbildning kortare än 9 år, 2 = Förgymnasial utbildning 9 år, 3 = Gymnasial utbildning högst 2 år, 4 = Gymnasial utbildning 3 år, 5 = Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år, 6 = Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre, 7 = Forskarutbildning.

[edu13_index] = elevens föräldrars genomsnittliga utbildningsnivå i indexform (se förklaring ovan).

[edu13_index_skola] = skolans genomsnittliga värde utifrån elevernas värden på [edu13_index]. Variabeln antar således samma värde för samtliga elever som går på samma skola.

[hman] = 0 om kommunal skola, 1 om fristående skola.

När vi analyserar respektive effekt av de kontinuerliga variablerna [meritv], [edu13_index] samt [edu13_index_skola] tittar vi på den *standardiserade effektstorleken* för respektive variabel från ovanstående skattade regressionsmodell.

När vi analyserar effekten av huvudmannatyp, kön och om eleven är född i Sverige med utlandsfödda föräldrar, på betygspoängen tittar vi på den *icke* standardiserade effektstorleken för variabeln [hman], [sex] respektive [migswe] med motiveringen att de är dummyvariabler (0/1) och därmed blir effektstorleken mer tolkningsbar i icke standardiserad form.

Tolkning av resultaten från regressionsanalysen: Eftersom vi också använder elevens meritvärde från årskurs 9 i regressionsmodellen kontrollerar vi effektivt för mycket av elevens förutsättningar som kön, migrationsbakgrund och föräldrars utbildningsnivå inte fångar upp. Det innebär dock också att tolkningen av effekterna blir något annorlunda. Till exempel innebär en skattad positiv effekt för variabeln [sex] att flickor får ett högre genomsnittligt gymnasiebetyg än pojkar, givet att de hade samma meritvärde i årskurs 9. Vi jämför i praktiken alltså endast flickor och pojkar som har samma meritvärde i årskurs 9. En tolkning är då att flickorna har haft en större kunskapsprogression under gymnasietiden.

Deskriptiv bild av data

Tabell 1. Deskriptiv statistik för data som regressionsanalyserna baseras på. Observera att elever födda utomlands inte ingår i dessa analyser.

		Descriptive Statistics				
Verksamhetsår		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
2017	GBP	72704	1,35	20,00	14,3068	2,79980
	GBP_nyskala_adj	72704	7,50	20,00	14,5990	2,55462
	Meritvärde från årskurs 9	72105	0	320	230,13	46,689
	Kön	72704	0	1	,49	,500
	migswe	72704	0	1	,11	,310
	Huvudman	72704	0	1	,27	,443
	edu13_index	72611	-,63218	,68390	,0082239	,25861437
	edu13_index_skola	72704	-,37	,40	-,0020	,11471
	Valid N (listwise)	72030				
2018	GBP	71983	1,77	20,00	14,4070	2,80651
	GBP_nyskala_adj	71983	7,57	20,00	14,6813	2,55230
	Meritvärde från årskurs 9	71305	0	320	234,35	46,711
	Kön	71983	0	1	,49	,500
	migswe	71983	0	1	,11	,309
	Huvudman	71983	0	1	,28	,451
	edu13_index	71892	-,63218	,68390	,0166620	,25823615
	edu13_index_skola	71983	-,57	,54	,0054	,11562
	Valid N (listwise)	71230				
2019	GBP	73368	1,04	20,00	14,4843	2,78587
	GBP_nyskala_adj	73368	7,50	20,00	14,7484	2,54318
	Meritvärde från årskurs 9	72788	0	320	238,34	46,941
	Kön	73368	0	1	,49	,500
	migswe	73368	0	1	,11	,310
	Huvudman	73368	0	1	,29	,452
	edu13_index	73297	-,63218	,68390	,0291797	,25939412
	edu13_index_skola	73368	-,44	,40	,0163	,11714
	Valid N (listwise)	72730				
2020	GBP	75009	,42	20,00	14,5818	2,81013
	GBP_nyskala_adj	75009	7,64	20,00	14,8460	2,56787
	Meritvärde från årskurs 9	74461	0	320	239,92	47,422
	Kön	75009	0	1	,49	,500
	migswe	75009	0	1	,11	,310
	Huvudman	75009	0	1	,29	,455
	edu13_index	74910	-,63218	,68390	,0438832	,25895942
	edu13_index_skola	75009	-,40	,44	,0284	,11863
	Valid N (listwise)	74381				
2021	GBP	79284	,00	20,00	14,6650	2,82224
	GBP_nyskala_adj	79284	7,50	20,00	14,9240	2,59546
	Meritvärde från årskurs 9	78766	0	320	241,31	48,018
	Kön	79284	0	1	,49	,500
	migswe	79284	0	1	,11	,311
	Huvudman	79284	0	1	,30	,457
	edu13_index	79193	-,63218	,68390	,0552528	,25821653
	edu13_index_skola	79284	-,34	,46	,0376	,11916
	Valid N (listwise)	78692				

